

Obsah

I. Úvodní slovo JUDr. Otakara Motejla, veřejného ochránce práv

II. Postupy orgánů pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory při zajištění bydlení

JUDr. Michaela Kepková, Ministerstvo práce a sociálních věcí
„Limity současné právní úpravy příspěvku a doplatku na bydlení“

Mgr. Jiří Hrubý, Kancelář veřejného ochránce práv
„Definice obytné místnosti v zařízeních určených k trvalému bydlení při poskytování doplatku na bydlení, příspěvku na bydlení, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv“

Mgr. Alena Beková, Městský úřad Vsetín
„Poukazování úhrad za nájemné a služby spojené s bydlením přímo na účet pronajímatele nebo dodavatele těchto služeb, faktické překážky pro využívání institutu zvláštního příjemce v praxi“

Mgr. Oto Holeček, Sdružení azylových domů
„Přístup klientů azylových domů k doplatku na bydlení a okamžité mimořádné pomoci při zajištění bydlení, realita návazného zajištění bydlení“

Diskuze

III. Sociálně-právní ochrana dětí a právo na bydlení

Mgr. Jiří Bureš, Magistrát města Most
„Činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí, komunikace s bytovými odbory obcí a měst, ochrana práv dětí v sociálně vyloučených lokalitách“

Mgr. Klára Panovská, Kancelář veřejného ochránce práv
„Odnímání dětí a umístování do ústavní výchovy z bytových důvodů, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv“

PhDr. Eva Rotreklová, TRIADA o.s.
„Odnímání dětí a umístování do ústavní výchovy z bytových důvodů, možnosti pomoci ze strany nevládních organizací“

**Mgr. David Strupek, advokát, Poradna pro občanství,
občanská a lidská práva**

*„Judikatura Evropského soudu pro lidská práva – kauza Havelka versus
Česká republika“*

Diskuze

IV. Úvodní slovo Mgr. Zdeněk Zajíček, náměstek ministra vnitřní správy, informatiky, legislativy a archivnictví

V. Přístup občanů obce k obecnímu bytovému fondu

RNDr. Jitka Seitlová, zástupkyně veřejného ochránce práv

„Úloha obcí v bytové politice“

**Mgr. Petr Prokop, Ministerstvo vnitra,
odbor dozoru a kontroly veřejné správy**

*„Limity výkonu dozoru nad samostatnou působností obcí,
možnosti metodické pomoci“*

**Mgr. Aleš Křížan, Ministerstvo vnitra,
odbor dozoru a kontroly veřejné správy**

*„Limity výkonu dozoru nad samostatnou působností obcí,
možnosti metodické pomoci“*

Mgr. Sri Kumar Vishwanathan, Hana Žurovcová, Vzájemné soužití o. s.

„Spolupráce s obcí při řešení tíživé bytové situace, případy x praxe“

Diskuze

VI. Programy rozvoje obcí, dotační politika, granty

Ing. Pavel Rakouš, Ministerstvo pro místní rozvoj

*„Informace z přípravy dotačních programů MMR využitelných pro sociální
bydlení“*

Mgr. David Oplatek, Agentura pro sociální začleňování

„Sociální firma“

Mgr. Radek Jiránek, Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality

„Programy využitelné pro zlepšení života v sociálně vyloučených lokalitách“

Diskuze

VII. Kvalita zajištění bydlení

JUDr. Ivo Krýsa, KHS Středočeského kraje

*„Limity právní úpravy ochrany veřejného zdraví v sociálně vyloučených
lokalitách-působnost KHS v ubytovacích zařízeních a v bytových domech“*

Mgr. David Slováček, Kancelář veřejného ochránce práv

„Možnosti stavebních úřadů při posuzování stavu staveb v sociálně vyloučených lokalitách, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv“

VIII. Praxe sociálního bydlení z bytové politiky obcí

Mgr. Radka Soukupová, Svaz měst a obcí, sociální komise

„Přístupy měst a obcí k plnění sociální funkce v bytové politice“

Ing.Petr Hladík, Daniel Svoboda B.Th., Naděje o.s., pobočka Písek, Plzeň

„Integrační program Naděje a zkušenosti z praxe“

Ivana Nesětová, CENTROM o.s., Ostrava

„Program dostupného bydlení“

Zdeněk Mader, starosta, Čechy pod Kosířem

„Limity malých obcí při zajištění sociálního bydlení“

Mgr. Zuzana Gáborová, Kancelář veřejného ochránce práv

„Zajištění bydlení nebo ubytování prostřednictvím obecního bytového fondu, zohlednění sociální situace žadatele a jeho rodiny-příklady různého pojetí v pravidlech pro pronájem obecních bytů přijímaných obcemi“

Diskuze

Veřejný ochránce práv

si Vás dovoluje pozvat na odbornou konferenci

Sociální bydlení

kteřá se koná

ve dnech 24. – 25. listopadu 2008 od 13:00 h

ve velkém konferenčním sále

Kanceláře veřejného ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

Účelem pracovní konference je diskutovat a nalézt praktické a užitečné návody pro obce a města, které by jim pomohly předcházet rozšiřování a tvorbě sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním potřeby zajištění bydlení.

V průběhu konference budou shrnuty současné nástroje státní správy a samosprávy, které k tomu mohou sloužit, včetně konkrétních případů dobré a špatné praxe.

K tomuto účelu vznikl za vzájemné spolupráce veřejného ochránce práv, Ministerstva vnitra, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva práce a sociálních věcí pracovní návrh doporučení pro obce a města, který bude dán účastníkům konference k dispozici, aby se s ním mohli seznámit a diskutovat jeho obsah.

Pořadatelé vycházejí z přesvědčení, že je třeba vyvážit postavení menších obcí vůči větším obcím při řešení problému sociálně vyloučených lokalit. Je to proto, že v praxi malé obce nesou často následky sestěhovávání sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením. Přitom jim chybí administrativní aparát větších obcí a měst i zkušenosti s řešením takového problému. Na konferenci by se mělo dostat prostoru pro slyšení obou stran.

Příčinou hrozby vzniku a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit jsou často problémy spojené se zajištěním bydlení. Reálná možnost opustit takovou lokalitu závisí v praxi opět na schopnosti si nalézt jiné odpovídající bydlení na trhu s byty.

Zajištění důstojného bydlení je pro každého jednotlivce/pro každou rodinu výchozím předpokladem pro skutečné řešení dalších souvisejících sociálních problémů.

Jedním z výsledků konference by tak měly být náměty, jakým dílčím či komplexním způsobem doplnit stávající právní úpravu sociálního bydlení.

Konference se zúčastní zástupci obcí a měst, krajů, ústředních orgánů státní správy a nevládních organizací.

24. listopadu 2008

12:00 – 13:00 **Registrace účastníků**

13:00 – 13:30 **Úvodní slovo: JUDr. Otakar Motejl, veřejný ochránce práv**

13:30 – 15:20 **I. TEMATICKÝ BLOK**

Postupy orgánů pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory při zajištění bydlení

JUDr. Michaela Kepková, Ministerstvo práce a sociálních věcí „*Limity současné právní úpravy příspěvku a doplatku na bydlení*“

Mgr. et Mgr. Jiří Hrubý, Kancelář veřejného ochránce práv „*Definice obytné místnosti v zařízeních určených k trvalému bydlení při poskytování doplatku na bydlení, příspěvku na bydlení, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv*“

Mgr. Alena Beková, Městský úřad Vsetín „*Poukazování úhrad za nájemné a služby spojené s bydlením přímo na účet pronajímatele nebo dodavatele těchto služeb, faktické překážky pro využívání institutu zvláštního příjemce v praxi*“

Mgr. Oto Holeček, Sdružení azylových domů „*Přístup klientů azylových domů k doplatku na bydlení a okamžité mimořádné pomoci při zajištění bydlení, realita návazného zajištění bydlení*“

Diskuse

15:20 – 15:40 **Přestávka na kávu**

15:40 – 17:30 **II. TEMATICKÝ BLOK**

Sociálně-právní ochrana dětí a právo na bydlení

Mgr. Jiří Bureš, Magistrát města Most „Činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí, komunikace s bytovými odbory obcí a měst, ochrana práv dětí v sociálně vyloučených lokalitách“

Mgr. Klára Panovská, Kancelář veřejného ochránce práv „Odnímání dětí a umístování do ústavní výchovy z bytových důvodů, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv“

PhDr. Eva Rotreklová, TRIADA o.s. „Odnímání dětí a umístování do ústavní výchovy z bytových důvodů, možnosti pomoci ze strany nevládních organizací“

Mgr. David Strupek, advokát, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva „Judikatura Evropského soudu pro lidská práva – kauza Havelka versus Česká republika“

Diskuse

Ukončení prvního dne konference, dílčí shrnutí

25. listopadu 2008

9:00 – 9:30 **Úvodní slovo: Mgr. Zdeněk Zajíček, náměstek ministra vnitra pro veřejnou správu, informatiku, legislativu a archivnictví**

9:30 – 10:30 **III. TEMATICKÝ BLOK**
Přístup občanů obce k obecnímu bytovému fondu

RNDr. Jitka Seitlová, zástupkyně veřejného ochránce práv „Úloha obcí v bytové politice“

Mgr. Petr Prokop, Ministerstvo vnitra, odbor dozoru a kontroly „Limity výkonu dozoru nad samostatnou působností obcí, možnosti metodické pomoci“

Mgr. Sri Kumar Vishwanathan, Hana Žurovcová, Vzájemné soužití o.s. „Spolupráce s obcí při řešení tíživé bytové situace, případy z praxe“

Diskuse

10:30 – 10:50 **Přestávka na kávu**

10:50 – 11:50 **IV. TEMATICKÝ BLOK**

Programy rozvoje obcí, dotační politika, granty

Ministerstvo pro místní rozvoj „*Informace z přípravy dotačních programů MMR využitelných pro sociální bydlení*“

Mgr. David Oplatek, Agentura pro sociální začleňování „*Sociální firma*“

Mgr. Radek Jiránek, Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality „*Programy využitelné pro zlepšení života v sociálně vyloučených lokalitách*“

Diskuse

11:50 – 12:30 **V. TEMATICKÝ BLOK**

Kvalita zajištění bydlení

JUDr. Ivo Krýsa, KHS Středočeského kraje „*Limity právní úpravy ochrany veřejného zdraví v sociálně vyloučených lokalitách – působnost KHS v ubytovacích zařízeních a v bytových domech*“

Mgr. David Slováček, Kancelář veřejného ochránce práv „*Možnosti stavebních úřadů při posuzování stavu staveb v sociálně vyloučených lokalitách, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv*“

Diskuse

12:30 – 13:30 **Oběd formou rautu**

13:30 – 15:15 **VI. TEMATICKÝ BLOK**

Praxe sociálního bydlení z bytové politiky obcí
Mgr. Radka Soukupová, Svaz měst a obcí, sociální komise „Přístupy měst a obcí k plnění sociální funkce v bytové politice“

Ing. Petr Hladík, Naděje o.s., pobočka Písek
„Integrační program Naděje a zkušenosti z praxe“
Jan Houdek, CENTROM o. s., Ostrava „Program dostupného bydlení,“

Zdeněk Mader, Čechy pod Kosířem, starosta
„Limity malých obcí při zajištění sociálního bydlení“

Mgr. Zuzana Gáborová, Kancelář veřejného ochránce práv „Zajištění bydlení nebo ubytování prostřednictvím obecního bytového fondu, zohlednění sociální situace žadatele a jeho rodiny – příklady různého pojetí v pravidlech pro pronájem obecních bytů přijímaných obcemi“

Mgr. Sylvie Zavadilová, Magistrát města Brna
„Možnosti zajištění bydlení osobám nacházejícím se v tíživé sociální situaci ve statutárním městě Brně“

Závěrečná diskuse, ukončení konference

I.

Úvodní slovo JUDr. Otakara Motejla, veřejného ochránce práv

Nejprve mi dovoluji, abych Vás srdečně a upřímně uvítal na pracovní konferenci na téma „Sociální bydlení“. Mou upřímnou představou je, aby výsledek konference posloužil zmapování reálné situace a zhodnocení reálných možností jak vysoce aktuální a obtížně uchopitelné problémy týkající se sociálního bydlení řešit. Vycházím z toho, že není cílem a našim posláním, abychom našli lék, jakým způsobem v budoucnosti – a měla by to být dohledná, velmi krátká budoucnost – problematiku sociálního bydlení vyřešit. Konečně všichni víme, že předložený problém se stává někdy až naléhavě každodenní, někdy až dramatický. Je to také problém v mnoha směrech politický a není v dispozicích tohoto shromáždění ani Kanceláře veřejného ochránce práv, kterou spravuji, aby sama nalezla řešení. Jsem naopak přesvědčen o tom, že v mnoha směrech současné právní předpisy nabízejí určité možnosti řešení, zejména potom i prevence vzniku situací v souvislosti se sociálním bydlením. Tyto nejsou vždy zcela využity a doceněny. V některých případech se tak děje z důvodu kompetenčních konfliktů, samozřejmě mám na mysli „naše populární“ negativní kompetenční konflikty. Pravomoci poté nenalézají naplnění a dochází ke kumulaci negativních jevů, o jejichž negativnosti nikdo nepochybuje. Jsou to jevy často dramatické, ale ještě častěji se jedná o jevy dramatizované.

Program konference vytváří prostor, aby se zde hovořilo ze všech možných úhlů pohledů, z pohledů resortních dílčích zájmů a interpretací a abychom našli průsečíky možností a snažení a dokázaly je pojmenovat. Účelem této konference je projednat a získat informace nebo pohledy na materiál – Doporučení .. , které máte před sebou. Doporučení by mělo být výsledkem legitimovaným účastí odborné veřejnosti a diskuzí s ní v průběhu konference.

Nabízím Doporučení příslušným resortům a odpovědným místům jako informativní a orientační materiál s náměty, které vychází z reálné situace v jednotlivých místech a krajích. Mou snahou bylo pozvat na konferenci účastníky, kteří v praxi řeší uceleně problematiku sociálního bydlení nebo důsledky vyplývající z nedostatečnosti právní regulace tohoto tématu či z jeho multioborovosti. Proto jsem to jistě míry prováděl racionální a selektivní výběr a snažil se získat účast

širokého vzorku lidí, kteří mají v terénu bezprostřední zkušenosti, lidí kteří mají svoje těžkosti, kteří také velmi často úspěšně ty lokální těžkosti řeší, lidí, kteří jsou schopni svoje poznatky často ututlané, v tom kterém modelu nebo v té které situaci, dát zde k dispozici a podělit se o poznatky s ostatními, kteří se s tím problémem setkávají také a hledají řešení. Dovolím si tajně doufat bez jakýchkoliv vyšších ambicí, že zařídím konečným způsobem nápravu věcí, že konference bude konferencí pracovní a alespoň si v jejím průběhu naznačíme možnosti řešení.

Nejsme tady proto abychom plakali, já uznávám, že mnohému z Vás ta současná situace skutečně nejde pod fousy, jak se říká, a že jste plní lítosti nebo znepokojení toho, že se věci neřeší. Ale to je asi problém, který je každého z nás problémem. Smyslem této konference tady není sebrat negativní poznatky, ale hlavním smyslem konference je i sebrat pozitivní poznatky, návody, možnosti, hledat řešení. Věřím, že konference uspokojí nás, kteří chceme nakonec výsledný produkt předat a odevzdat. Věřím také, že uspokojí i Vás tím že budete mít možnost i v časově omezeném prostoru vyjádřit svůj názor v diskusi či si vyměnit poznatky v kuloárech, což já považuji za neméně důležité.

II.

Postupy orgánů pomoci v hmotné nouzi a státní sociální podpory při zajištění bydlení

- **JUDr. Michaela Kepková,**
Ministerstvo práce a sociálních věcí
„Limity současné právní úpravy příspěvku a doplatku na bydlení“

Dobrý den dámy a pánové dovoluji mi abych začala stručným přehledem dávek z oblasti bydlení. Je mi trochu líto, že naše sezení o sociálním bydlení začínáme zrovna sociálními dávkami, protože se domnívám, že problém sociálního bydlení tyto dávky nevyřeší. Spíše jsou sociální dávky až na konci řešení, až tam, kde se nepovede řešení v ostatních oblastech. V našem sociálním systému máme dvě základní dávky zaměřené na bydlení, které byly zásadním způsobem přepracovány v roce 2007. V souvislosti s významnou změnou životního minima, kdy ze životního minima byly vyloučeny částky reflektující náklady na bydlení, musely být tyto dávky nově upraveny. V rámci systému státní sociální podpory je poskytován příspěvek na bydlení a podmínky nároku upravuje zákon č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Tento příspěvek poskytují příslušné úřady práce, v Praze do konce roku 2008 městské části úřadu hlavního města Prahy. A od 1.ledna roku 2009 i v Praze tento příspěvek bude poskytován Úřadem práce hlavního města Prahy. Doplatek na bydlení je poskytován v systému pomoci v hmotné nouzi, který je systémem mnohem adresnějším než státní sociální podpora. Je zaměřený na problémy, které se týkají konkrétních rodin a které ani prostřednictvím příspěvku na bydlení nelze řešit. Podmínky nároku na doplatek na bydlení vymezuje zákon č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Tento příspěvek poskytují příslušné pověřené obecní úřady.

Vrátíme-li se k příspěvku na bydlení ze státní sociální podpory, nárok má nájemce nebo vlastník bytu, který je přihlášen v bytě k trvalému bytu. Jsou dvě základní podmínky nároku na tuto dávku, a to

příjmová podmínka a nákladová podmínka. Jestliže 30% příjmů rodiny nestačí na pokrytí nákladů bydlení, zároveň těchto 30% příjmů rodiny je nižších než v zákoně stanovené normativní náklady na bydlení, pak vzniká nárok na příspěvek na bydlení. V Praze tyto částky nejsou 30% ale 35% . Dávka se poskytuje vlastníku nebo nájemci bytu bez ohledu na to, jestli jde o byt družstevní, obecní nebo v soukromém vlastnictví. Pro účely zjištění nároku a výše dávky se společně posuzují všechny osoby, které jsou v jednom bytě hlášeny k trvalému pobytu bez ohledu na skutečnost, zda společně žijí v jedné domácnosti. Další rozhodnou skutečností pro nárok pro příspěvek na bydlení jsou náklady na bydlení. Tyto náklady jsou tvořené nájemným a náklady, které souvisí s užíváním bytu. Pokud jde o byty družstevní nebo ve vlastnické formě bydlení, potom se posuzují náklady srovnatelné s nájemným. Dále se u všech typů bytů do nákladu na bydlení započítávají náklady za energie, to znamená plyn, elektřinu, vodné a stočné, odvoz odpadu, centrální vytápění nebo náklady za pevná paliva. Náklady na bydlení i příjem společně posuzovaných osob se zjišťují za předcházející kalendářní čtvrtletí jako měsíční průměr. Příspěvek na bydlení se vyplácí v měsíčních splátkách zpětně, vždy v měsíci následujícím za měsícem, za který náleží. Výše příspěvku na bydlení za jednotlivý kalendářní měsíc činí rozdíl mezi příslušnými normativními náklady a 30% příjmu rodiny. Normativní náklady na bydlení jsou stanoveny v zákoně o státní sociální podpoře a pro každý kalendářní rok se jejich výš mění. Každý rok se nařízením vlády zvyšují. Jsou-li skutečné náklady na bydlení, které jsou zjištěny nižší než normativní náklady na bydlení, náleží příspěvek na bydlení ve výši rozdílu k těm skutečným nákladům na bydlení. To znamená skutečné náklady minus příjem. Druhou dávkou, která se poskytuje v oblasti bydlení, je doplatek na bydlení. Když byly tyto dvě dávky koncipovány vycházelo se z toho, že příspěvek na bydlení byl zaměřen na větší skupinu obyvatel s nižšími příjmy, kterým se dává příspěvek na bydlení, tak aby si mohli zabezpečit své přiměřené bydlení. Doplatek na bydlení byl koncipován jako dávka, kterou by měli poskytovat obce v rámci samostatné působnosti podle konkrétní situace v obci. Buď budou schopny zabezpečit přiměřené bydlení pro své občany, pokud ne, v jednotlivých případech, tam kde ani příspěvek na bydlení nebude stačit na pokrytí nákladů na bydlení, poskytnou tento doplatek na bydlení. Předpokládalo se, že stát by dával určitou dotaci na bydlení, kterou by obce mohli použít v oblasti bydlení nebo na tento příspěvek. V rámci legislativního procesu došlo k tomu, že i tato dávka je vlastně dávkou státní, kterou tedy v přenesené působnosti poskytují pověřené obecní úřady, takže ten základní smysl koncipování těchto dvou dávek se poněkud stírá, nicméně doplatek na bydlení je zaměřen

na ty jednotlivé případy, kde ani s příspěvkem na bydlení není možno pokrýt náklady na bydlení. Nárok na doplatek na bydlení má opět nájemce nebo vlastník bytu, který byt užívá v obci v níž je hlášen k trvalému pobytu. Další podmínkou nároku je, že tento nájemce nebo vlastník bytu má nárok na příspěvek na živobytí, to znamená dávka je zaměřena na osoby v hmotné nouzi. Současně podmínkou nároku na doplatek na bydlení je nárok na příspěvek na bydlení z dávkového systému státní sociální podpory. To znamená, tento příplatek je zaměřen skutečně na ty osoby, které ani s příspěvkem na bydlení nejsou s to pokrýt své náklady na bydlení. Další podmínkou nároku je, že příjem rodiny je po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení nižší než částka na živobytí této rodiny. Tato konstrukce je zvolena proto, aby vzhledem k tomu, že bydlení je jednou ze základních životních potřeb, neodčerpávaly náklady na bydlení finanční prostředky z nezbytných nákladů na živobytí. Proto po úhradě nákladů na bydlení by měla rodině zůstat částka na živobytí. Opět vymezení rodiny a okruhu společně posuzovaných osob je shodné jako u příspěvku na bydlení, to znamená, že se společně posuzují osoby, které jsou hlášeny v daném bytě k pobytu. Už k původnímu záměru konstrukce těchto dvou dávek zůstala v zákoně poněkud nezřetelná povinnost obcím zabývat se bydlením svých občanů, která je promítnuta do zákona tak, že nárok na doplatek na bydlení nevznikne v tom případě, pokud žadatel bez vážného důvodu odmítne možnost levnějšího přiměřeného bydlení, o které je povinen požádat obec v níž má trvalý pobyt. Samozřejmě tato podmínka se nevyžaduje u osob, u nichž by její vyžadování bylo nepřiměřenou tvrdostí, například u osob starších 70 let nebo u osob, které by ji těžko mohli splnit – osoby obývající byty zvláštního určení nebo dokonce v domech zvláštního určení a podobně. Výše doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení odůvodněných nákladů na bydlení zůstala rodině nebo společně posuzovaným osobám částka na živobytí. Vzhledem k tomu, že dávkový systém pomoci v hmotné nouzi je zaměřen skutečně na řešení individuálních situací, je umožněno, aby podmínky, které jsou v zákoně stanoveny v obecnější formě a jsou zaměřeny na určité skupiny podobného druhu, byly v jednotlivých výjimečných případech, kdy je to skutečně odůvodněné, tyto podmínky změkčeny. Jedná se například o situaci, kdy žadatel nemá nárok na příspěvek na živobytí z dávek pomoci v hmotné nouzi, nicméně jedná se o rodinu s nižším příjmem, to znamená s příjmem, který nepřesáhne 1,3 násobek částky živobytí. Vzhledem k tomu, že občané žijí nejenom v základních formách ve vztahu k bydlení, to znamená nájemní a vlastnické, ale ve formách k tomu bytu mnohem vzdálenějších, tak je stanovena výjimka i pro předepsanou formu bydlení. To znamená, že ve výjimečných případech lze poskytnout doplatek na bydlení

i v případě, pokud žadatel o dávku má jinou formu bydlení než nájemní nebo vlastnickou, zpravidla se jedná o podnájem, případně žije v ubytovně. V takových případech se poté ani nevyžaduje podmínka, aby žadatel v obci, v níž žije v této formě bydlení, byl hlášen k trvalému pobytu. Ale jedná se skutečně o individuální případy, kde je důvod pro tento výjimečný postup. Vzhledem k tomu, že bydlení je jednou ze základních životních potřeb, byl u obou dávek určených k podpoře financování nákladů na bydlení stanoven institut zvláštního příjemce. Smyslem je, aby osoby, které nejsou schopny se svými finančními prostředky, nepřišli o své bydlení, protože zpravidla se jedná o skupiny, které velmi těžko toto bydlení znova získávají. Úřad, který poskytuje příspěvek na bydlení nebo doplatek na bydlení, může stanovit nebo vlastně má stanovit (zde se spíše jedná o povinnost) zvláštního příjemce v případech, pokud výplatou dávky dosavadnímu příjemci by se zřejmě nedosáhlo účelu, ke kterému má dávka sloužit, nebo by tím byly poškozeny zájmy osob ve prospěch kterých je tato dávka poskytována, pokud by hrozila ztráta bydlení a nebo v případech, kdy nemůže oprávněná osoba výplatu dávky přijímat. A vlastně jenom v tomto posledním případě je třeba žádat souhlas příjemce dávky s ustanovením zvláštního příjemce. Zvláštním příjemcem může být jak fyzická, tak právnická osoba. V obou případech tyto osoby s ustanovením zvláštním příjemcem musí souhlasit. Příspěvek na bydlení lze použít i na dluhy na nájemném, na nákladech na bydlení, jinak v obou případech zvláštní příjemce má povinnost využít dávku k účelu, ke kterým má sloužit. A teď několik slov ke struktuře příjemců příspěvku na bydlení, to je dávka ze systému dávek státní sociální podpory. Zde v průměru bývá vypláceno 75 tisíc dávek, to znamená 75 tisícům příjemcům a na tabulce vidíte i rozdělení podle velikosti obcí a složení a počtu členů rodin, respektive počtu společně posuzovaných osob. Jak je vidět, většina dávek je poskytována jednotlivcům spíše v menších obcích. Na druhém slidu vidíte doplatek na bydlení, to znamená dávku poskytovanou ze systému pomoci v hmotné nouzi. Ta se poskytuje zhruba 16 tisícům příjemců a vidíte, že rozložení zase směřuje k jednotlivcům, ale rozhodně je širší ve vztahu k velikosti obcí, s tím že zejména u těch nejmenších obcí se jedná zpravidla o vlastnickou formu bydlení. Počet nájemní formy bydlení stoupá směrem s velikostí obcí. Takže pokud se vrátíme k názvu mého příspěvku, k určitým limitám dávek v této oblasti, určitou limitou je předepsaná forma užívání bytu a to nájemní nebo vlastnická. S tím, že samozřejmě ve výjimečných případech lze tuto formu přesáhnout, ale jen v oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi. Další limitou je trvalý pobyt. Řada osob není hlášena k trvalému pobytu nebo vůbec k pobytu v bytech, kde ve skutečnosti žijí. Pak samozřejmě ve vztahu k dávkám nastává problém.

Také stanovení okruhu společně posuzovaných osob zase je určitou limitou pro nárok na tyto jednotlivé dávky, protože řada osob, přestože jsou hlášeny v určitém bytě k trvalému pobytu, se dlouhodobě v něm nezdržují. Je pravda, že oba zákony umožňují, aby v případě, že žadatel o dávku nebo oprávněná osoba prokáže, že některá ze společně posuzovaných osob se alespoň tři měsíce v bytě nezdržuje, byla tato osoba vyloučena z okruhu společně posuzovaných osob. Nicméně v té základní podmínce je to určitá limita. Určitou limitou je i velikost bytu, ke které přihlíží jednotlivé zákony, kdy se sleduje určitá přiměřenost tohoto bytu. Další limitou je rozhodný příjem rodiny, kdy se samozřejmě tyto dávky poskytují jen do určitého příjmu rodiny. Limitou jsou rovněž náklady na bydlení, protože sociálními dávkami není možné hradit jakékoliv smluvní nájemné. Proto jsou stanoveny určité limity v zákoně o státní sociální podpoře – normativní náklady, které jsou průměrnými náklady stanovenými pro určitou velikost rodiny a velikost obce. V rámci systému pomoci v hmotné nouzi jsou to náklady odůvodněné, které jsou limitovány výší cílového nájemného podle zákona o jednostranném zvyšování nájemného. Určitou limitou je i provázanost těchto dávek, to znamená závislost doplatku na bydlení na nároku na příspěvek na bydlení. Pokud není splněna jedna z podmínek pro příspěvek na bydlení, potom dosažení na doplatek na bydlení je problematické a lze vlastně jen ve výjimečných případech.

V souvislosti s provázaností obou dávkových systémů, o kterých jsme hovořili, bych vás ve vztahu k institutu zvláštního příjemce chtěla jen upozornit na úpravu zákona, která bude platit od roku 2009. Orgány pomoci v hmotné nouzi budou mít povinnost v situaci, kdy některou dávku pomoci v hmotné nouzi budou poskytovat formou poukázky nebo přímou úhradou nebo stanoví zvláštního příjemce po delší dobu, to znamená po dobu delší než 6měsíců, o tom informovat úřady práce, tzn. orgány státní sociální podpory. Tyto orgány se tím případem budou muset zabývat z toho hlediska, jestli je důvod stanovit zvláštního příjemce i v tomto systému dávek státní sociální podpory. To znamená, že jde o větší provázanost a informovanost těchto jednotlivých dávkových systémů. Část je stává, že orgán státní sociální podpory, který poskytuje různé dávky např. rodičovský příspěvek, příspěvek na děti, sociální příplatek nebo jen příspěvek na bydlení neví o tom, že dávky nejsou využívány k účelu, kterému mají být. Mnohem intimnější informace má právě orgán pomoci v hmotné nouzi, proto se vytvořila v zákoně cesta, kterou se tyto informace budou předávat. Oba dávkové systémy by měly být nebo mohou být mnohem cílenější.

- **Mgr. Jiří Hrubý, Kancelář veřejného ochránce práv:**
„Dávky na bydlení – vybrané problémy v aplikační praxi“.

Svůj příspěvek bych nejprve pro větší přehlednost rozdělil do tří hlavních okruhů. Všechny vycházejí ze zobecnění případů, které řešil veřejný ochránce práv v oblasti dávek na bydlení. První oblast se týká neposkytování příspěvku na bydlení v době počátku nájemního vztahu, dalším tématem je poskytování příspěvku na bydlení na obytnou místnost v zařízení určeném k trvalému bydlení. Posledním okruhem problémů je poskytování doplatku na bydlení na jinou než nájemní formu bydlení.

I.

Začnu tedy problémem **neposkytování příspěvku na bydlení na počátku nájemního vztahu**. Případ řešený veřejným ochráncem práv, který jsem vybral, se týká situace, kdy žadatel o dávku užívá jinou než nájemní formu bydlení a po určité době získá nájemní smlouvu na byt. V konkrétním případě byl žadatelem pan B. A., cizinec, který bydlel v integračním azylovém středisku, což je zařízení, v němž náklady na bydlení jsou hrazeny ze státního rozpočtu, tj. nebyly mu vyúčtovávány náklady na bydlení. Po určité době získal na základě splnění určitých kritérií takzvaný integrační byt, na který již měl uzavřenou nájemní smlouvu. Aby mohl nájemné hradit řádně a včas, informoval se na úřadu práce o podmínkách poskytování příspěvku na bydlení. Od příslušné pracovnice se dozvěděl, že může získat nárok na příspěvek na bydlení až poté, co doloží náklady na bydlení za poslední kalendářní čtvrtletí. Tato podmínka pro něj byla nesplnitelná, neboť za dobu bydlení v integračním azylovém středisku žádné náklady na bydlení doložit nemohl. Podal si proto alespoň žádost o přiznání doplatku na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi. Žádost mu však byla zamítnuta s odůvodněním, že nezískal nárok na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Následně se pan B. A. obrátil na radu nevládní organizace znovu na městský úřad se žádostí o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu jednorázového výdaje – nájmu. Dle poznatků nevládní organizace, která však sídlila v jiném kraji, v těchto situacích úřady mimořádnou okamžitou pomoc poskytovaly. Žádost pana B. A. však byla zamítnuta z toho důvodu, že nájemné není mimořádný jednorázový výdaj, neboť se platí pravidelně. Rozhodnutí bylo potvrzeno krajským úřadem a pan B. A. se následně obrátil na veřejného ochránce práv.

Ochránce se postupem úřadů zabýval nejen z hlediska věcné správnosti konkrétních rozhodnutí, ale i z hlediska dodržení obecných právních

principů, zejm. jednoty správního rozhodování. Z hlediska dodržení této zásady by nemělo docházet k tomu, že v různých krajích by bylo rozhodnuto rozdílně ve skutkově obdobné věci. Úskalím tohoto případu bylo, že v době rozhodování městského a krajského úřadu neexistoval žádný metodický pokyn či doporučený postup ministerstva práce a sociálních věcí, který by říkal, zda lze na nájemné poskytnout mimořádnou okamžitou pomoc v době, kdy žadatelé z důvodu nemožnosti doložit náklady na bydlení nevznikne nárok na příspěvek na bydlení. Přesto veřejný ochránce práv navrhoval přezkoumání rozhodnutí o nepřiznání mimořádné okamžité pomoci. Rozhodnutí ve věci pana B. A. sice zrušeno v přezkumném řízení nebylo, nicméně koncem roku 2007 byl Ministerstvem práce a sociálních věcí vydán metodický pokyn, v němž se doporučuje mimořádnou okamžitou pomoc poskytovat k překlenutí tíživé sociální situace v prvním čtvrtletí trvání nájemního vztahu, kdy není možné doložit náklady na bydlení. Vydání metodického pokynu ochránce velmi uvítal, neboť doporučení směřuje k větší provázanosti mezi systémy státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi a umožňuje osobě, která je momentálně bez prostředků, poskytnout adresnou sociální pomoc. Z tohoto případu je možné vyvodit určitý dílčí závěr k výkonu státní správy v oblasti státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi.

V situacích, kdy neexistuje jednoznačný výklad zákona a pro něj není vydán metodický pokyn či doporučený postup prakticky nelze účastníkům řízení garantovat jednotný přístup správních úřadů při rozhodování o dávce. Nejvíce se tento závěr týká dávek fakultativních, kde posouzení nároku závisí na širokém správním uvážení úřadů. Nelze se spolehnout na to, že skutkově obdobná situace bude posuzována obdobně ve všech krajích, ve všech pověřených obcích shodně. Z hlediska jednoty výkonu státní správy a základní zásady správního řízení – předvídatelnosti rozhodování – nejde o úplně příznivé poselství. S výjimkou zásadní organizační změny lze tento problém eliminovat pouze posilováním odborné a metodické pomoci na svěřeném úseku státní správy. Určitým úskalím je i skutečnost, že metodické pokyny týkající se hmotné nouze a státní sociální podpory nejsou pro úřady práce a pověřené obecní úřady závazné, neboť tyto nejsou přímo řízeny Ministerstvem práce a sociálních věcí. Jde pouze o metodické doporučení krajským úřadům, které je následně adresují úřadům práce a pověřeným obecním úřadům. Jde tedy o odlišné vertikální působení metodických pokynů než např. v systému správy služeb zaměstnanosti, v němž pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí je závaznou instrukcí pro úřady práce.

II.

Druhým výkladovým problémem, u něhož bych se ve svém příspěvku rád pozastavil, je **poskytování příspěvku na bydlení na nájem obytné místnosti v zařízeních určených k trvalému bydlení**. V daném případě jde o problém interpretace pojmu „obytná místnost v zařízení určeném k trvalému bydlení“, což je pojem občanského práva, který není v žádném právním předpise jednoznačně definován. Obvykle se při jeho výkladu podpůrně vychází z předpisů veřejného stavebního práva, avšak ani v nich nenajdeme jednoznačnou definici. Podle stavebně-právních předpisů je obytná místnost součástí bytu, v příslušné vyhlášce jsou stanoveny minimální rozměrové požadavky. Problémem pak je, že v kolaudačním rozhodnutí se stavební úřad vyjadřuje k účelu stavby, avšak neuvádí, kolik se budově nachází obytných místností, které mohou být samostatným předmětem nájmu. Z hlediska jednotlivých pojmů stavebního práva může být obytnou místností zejména ubytovací jednotka v ubytovně. Zde je ovšem problém, že ubytovna je určena k přechodnému ubytování. Ochránce je však toho názoru, že pokud je z nájemní smlouvy zřejmá vůle stran uzavřít nájemní vztah, který oproti vztahu z ubytovací smlouvy charakteristický svou dlouhodobostí, pak nelze proti takové smlouvě na ubytovací jednotku z hlediska předpisů státní sociální podpory nic namítat. Dle názoru ochránce se však obytná místnost jako samostatný předmět nájmu může nacházet nejen v ubytovně, ale i např. v bytovém domě, rodinném domě, případně může být i součástí bytu. Žádný veřejnoprávní předpis totiž neomezuje vlastníka nemovitosti v tom, aby ve svém domě pronajal jednak část bytu, jednak samostatnou obytnou místnost. Ochránce při řešení konkrétního případu, kdy se jednalo o obytné místnosti v rodinném domě, dospěl k názoru, že předpisy veřejného stavebního práva, příp. údaje v kolaudačním rozhodnutí, neposkytují sociálním pracovníkům dostatek informací o povaze nájemního vztahu. Proto by měl sociální pracovník při rozhodování o dávce vycházet především z nájemní smlouvy. Aby vznikl nárok na dávky státní sociální podpory, musí jít o nájem obytné místnosti (nikoliv ubytovací smlouva), neboť podle zákona o státní sociální podpoře lze poskytovat příspěvek na bydlení pouze na nájemní formu bydlení. Nicméně i v případě ubytovacích vztahů je možnost v určitých případech dávky na bydlení přiznat, ovšem pouze ze systému pomoci v hmotné nouzi.

III.

A tím se plynule dostávám k poslednímu okruhu problémů, jímž je **poskytování doplatku na bydlení na jinou než nájemní formu bydlení**. Podle ustanovení §33 odst. 5 zákona o pomoci v hmotné

nouzi lze z důvodů hodných zvláštního zřetele poskytnout doplatek na bydlení i tehdy, pokud je dlouhodobě využívána jiná než nájemní forma bydlení. Podmínka dlouhodobosti byla opakovaně předmětem výkladu v metodických pokynech Ministerstva práce a sociálních věcí. Zpočátku ministerstvo doporučovalo za dlouhodobý vztah považovat takový vztah, který trvá déle než 3 měsíce. Ochránce se následně setkal s případy, kdy již v průběhu prvních měsíců se určitá osoba přestěhovala z jedné ubytovny na jinou a v důsledku striktní aplikace uvedeného pravidla jí nebyl doplatek na bydlení přiznán a začaly jí vznikat dluhy na nájemném. Dle názoru ochránce by v takových případech bylo v souladu s účelem zákona dávku poskytnout, pokud je např. z bytovací smlouvy zřejmé, že vztah je uzavírán na několik měsíců. Obdobný názor vtělilo Ministerstvo do Metodického pokynu č. 11/2007.

Myslím, že jak pro běžného občana, tak pro úřady rozhodující o dávkách i veřejného ochránce práv by měla být cílem sociální politiky co největší provázanost sociálních dávkových systému tak, aby účinně poskytovaly adresnou sociální pomoc ve všech případech, kdy je to potřeba, a to na nejrůznější formy bydlení.

■ **Mgr. Alena Beková, Městský úřad Vsetín**

„Poukazování úhrad za nájemné a služby spojené s bydlením přímo na účet pronajímatele nebo dodavatele těchto služeb, faktické překážky pro využívání institutu zvláštního příjemce v praxi“

Dobrý den dámy a pánové, ve svém příspěvku navážu na příspěvek paní doktorky Kepkové a jak už bylo řečeno, budu se blíže zabývat možnostmi, které nám zákon o pomoci v hmotné nouzi dává k tomu, abychom pomohli zabránit ztrátě bydlení u klientů ohrožených sociálním vyloučením, kteří nejsou schopni si svoje závazky plnit.

Náš odbor jako sociální odbor pověřeného obecního úřadu vyplácí dávky pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc občanům, kteří nemají dostatečné příjmy, jejich celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb a tyto příjmy se nemohou zvýšit vlastní prací, uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo jiným využitím majetku. V některých případech se jedná o občany, kteří jsou závislí na sociální pomoci dlouhodobě, někdy i několik let.

Jejich potřeby spojené s úhradou bydlení jsou zpravidla zajišťovány ze dvou systémů – ze systému státní sociální podpory (poskytování příspěvku na bydlení) a ze systému pomoci v hmotné nouzi (poskytování doplatku na bydlení).

Protože předmětem této konference je sociální bydlení a náš odbor rozhoduje o doplatku na bydlení ,zaměřím se ve svém příspěvku na tuto dávku.

Doplatek na bydlení náleží za splnění dalších zákonem stanovených podmínek zpravidla těm žadatelům, kterým byl přiznán příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory.

Nebudu se však zabývat podmínkami vzniku nároku na tuto dávku a způsobem stanovení její výše, ale spíše možnostmi , které nám dává zákon o pomoci v hmotné nouzi k tomu , aby prostředky určené na úhradu nájemného, dodávky energií a služeb spojených s bydlením směřovaly tam, kam směřovat mají, aby nedocházelo k jejich zneužívání a také, a to zejména aby bylo dosaženo ochrany lidí ohrožených sociálním vyloučením před ztrátou základní životní potřeby – potřeby bydlení.

Náš odbor vyplácí v současné době doplatek na bydlení 140 klientům.

54 jich bydlí v bytech obecních, 17 v jiných nájemních bytech, 22 obývá byty družstevní, 43 vlastní rodinný domek a 6 jich využívá jinou než nájemní formu bydlení (většinou ubytovny, podnájem)

Ve snaze zabránit vzniku dluhů na nájemném a službách sledujeme zejména u těch příjemců doplatku na bydlení, kteří již měli problém se zadlužeností pravidelně každý měsíc zda hradí náklady na bydlení, a to tak, že nám předkládají doklady o provedených úhradách. Přehled o úhradách nájemného v obecních bytech získáváme také od realitní kanceláře jako správce městských bytů.

Podle § 40 zákona o pomoci v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi namísto příjemce doplatku na bydlení ustanovit zvláštního příjemce této dávky v případech, kdy by se výplatou dávky příjemci zřejmě nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit, nebo kdyby tím byly poškozeny zájmy osob, v jejichž prospěch je příjemce dávky povinen dávku používat. V tomto případě nemusí vyžadovat souhlas oprávněného příjemce dávky.

V praxi jsme se v minulosti přesvědčili, že je velmi obtížné najít fyzickou osobu, která by byla ochotna funkci zvláštního příjemce vykonávat. Pro doplatek na bydlení je však možné ustanovit zvláštním příjemcem rovněž osobu právnickou, a to ve správním řízení.

Protože tento způsob, jak zajistit, aby doplatek na bydlení byl využíván k úhradě nájemného a služeb spojených s bydlením a tak zejména předejít ztrátě bydlení osob ohrožených sociálním vyloučením podléhá správnímu řízení, které je administrativně a může být i časově náročnější, přivítali jsme další způsob, který nám nabídl nový zákon o pomoci v hmotné nouzi a tím je ustanovení uvedené v § 42 odst.3 tohoto zákona podle něhož se doplatek na bydlení poskytuje v peněžní formě, ale lze ho použít bez souhlasu příjemce k přímé úhradě nájemného nebo služeb spojených s bydlením, a to tak, že plátcem doplatku je poukazuje pronajímateli nebo poskytovateli služeb.

Náš odbor využívá možnosti poukazovat doplatek na bydlení přímo na účet pronajímatele u 24 klientů. Jedná se o klienty, kteří měli problém s úhradou nájemného a služeb spojených s bydlením. Někteří z nich nás o to požádali sami s ostatními jsme toto opatření před jeho zavedením projednali. Jejich reakce nebývá negativní.

Důležitým předpokladem toho, abychom co nejdříve zjistili, že u klienta došlo k problému v placení nájemného a služeb, je důsledná zpravidla měsíční kontrola plnění těchto závazků.

Velmi důležitá je rovněž spolupráce s odborem státní sociální podpory, který může buď na žádost klienta nebo ustanovením zvláštního příjemce zajistit, aby rovněž příspěvek na bydlení byl směřován přímo na úhradu nákladů spojených s bydlením. Zde bych chtěla upozornit na to, že odbor státní sociální podpory nemůže prozatím využívat stejného institutu jako orgány pomoci v hmotné nouzi tj. přímého poukazování příspěvku na bydlení na účet pronajímatele či dodavatele energií. Domnívám se, že zavedení této možnosti by bylo velmi účelné.

Protože ne všechny rodiny ohrožené sociálním vyloučením jsou příjemci dávek pomoci v hmotné nouzi má nemalý význam v otázkách prevence zadlužení těchto lidí terénní sociální práce. Terénní sociální pracovníci informují své klienty o jejich nárocích, pomáhají jim vyřizovat jejich záležitosti včetně těch finančních na úřadech a vedou ty, kterým nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi nevznikl, aby si pravidelně plnili své závazky spojené s bydlením.

Je to často práce velmi náročná, ale máme zkušenost, že je dobré ji podporovat.

V tomto ohledu je namístě se zmínit o spolupráci oddělení sociálně – právní ochrany dětí s oddělením pomoci v hmotné nouzi a rovněž s asistenční službou, kterou v našem městě zajišťuje pro rodiny ohrožené sociálním vyloučením Azylový dům pro ženy a matky s dětmi.

Náplní činnosti rodinných asistentek je rovněž pomoc rodinám v otázkách hospodaření s penězi.

Závěrem svého příspěvku bych chtěla podotknout, že paušální zasílání doplatku na bydlení na účet pronajímatele všem jeho příjemcům nepokládám za příliš šťastné řešení, neboť lidé by si měli uvědomovat, že úhrada nájemného a služeb spojených s bydlením je jejich povinností a pokud je někdo jakoby „plní za ně“, naučí se na to spoléhat a opustí-li systém sociálních dávek, může jim plnění této povinnosti činit problémy. Podle mého názoru je dobré klientům, kteří jsou schopni si své závazky plnit sami, tuto možnost ponechat.

■ Mgr. Oto Holeček, Sdružení azylových domů

„Přístup klientů azylových domů k doplatku na bydlení a okamžité mimořádné pomoci při zajištění bydlení, realita návazného zajištění bydlení“

Přeji Vám hezký den dámy a pánové, dovilil jsem si rozvrstvit svůj příspěvek do 6-ti základních bodů. V tom prvním vám velice stručně řeknu za jakou sféru neboli za jaké množství poskytovatelů působících v sféře sociální prevence budu mluvit. Sdružení azylových domů sdružuje v současnosti 109 členů stálých a 4 přidružené, což je drtivá většina azylových zařízení v republice. Týká se to azylových domů pro muže, pro ženy, pro matky s dětmi, noclehárny, denní centra, domy na půli cesty, ale taky jsou tam azylové domy s utajeným statutem, to znamená pro týrané osoby. Chtěl bych podotknout, že nemluvím pouze za neziskový sektor, protože provozovateli těchto zařízení jsou Krajské úřady, magistráty, Charita, občansko-prospěšné společnosti, Slezská diakonie, Naděje, Armáda spásy.

Takže můžeme pozvolna pokročit až k bodu číslo dva, což je samotná problematika doplatku na bydlení a dávky mimořádné pomoci. Snažil jsme se do příspěvku vsouvat minimum teorie, takže můj příspěvek je spíše obrazem praxe, která se skládá z pestré palety zkušeností našich zařízení. Na základě našich zkušeností můžu konstatovat, že přístup sociálních odborů ohledně vyplácení těchto dávek je unifikovaný a celkem korektní ve všech částech České republiky. Jistě se najdou i občasné excesy, ale ty jsou spíše výjimečné a ojedinělé. Připsal bych je spíše selhání lidského faktoru nežli selhání systému, nebo neochoty příslušných sociálních odborů.

Skutečným problémem je z našeho pohledu, nejednotnost formy vyplácení těchto příspěvků. To znamená, že každý sociální odbor, každý

úředník může zvolit formu jakou danému klientovi dávku vyplatí. Možnosti výplaty dávky jsou: platbou přímo na účet poskytovatele, šekem nebo platbou v hotovosti. Tenhle systém dělá problémy hlavně pracovníkům azylových zařízení. Nejednotnost systému pracovníkům v podstatě nedovoluje, aby se v daném systému orientovali, protože pokud vám přijde na zařízení člověk, který je delegován sociálním odborem s tím, že bude platit formou platby na účet a vzápětí z toho samého odboru vám přijde člověk, který má platbu v hotovosti, tak to má zákonitě jenom jediný výsledek: pracovníci v tom mají celkem zmatek.

Existují dvě preference výplaty příspěvku na bydlení. Část zařízení preferuje platbu přímo klientovi, což má výrazný pozitivní pedagogický efekt, klient získává smysl pro povinnost uhradit si určité výdaje i v běžném životě, takže když se klienta podaří vrátit do „normální“ společnosti, tak má určitý přirozený návyk. V tomhle systému je pouze jedno úskalí z pohledu azylového zařízení a to, že hrozí tzv. zmizení klienta bez zaplacení úhrady za poskytovanou službu. Proto druhá část azylových zařízení preferuje výplaty příspěvku na bydlení poukázáním částky na účet daného azylového zařízení, čímž se sice zaručí vlastní výběr platby, ale bohužel odpadá jakýkoliv pedagogický efekt a naděje na získání základních sociálních návyků klienta.

Pokusil jsem se vám v jednoduchém grafu vytvořit standardní model běžné praxe, vycházející ze zkušeností azylových zařízení týkající se této problematiky. Všechno začíná příchodem klienta na sociální odbor místní samosprávy, anebo kontaktem terénním pracovníkem azylového zařízení v dané oblasti. Bývá většinou pravidlem, že azylový dům poskytuje nejenom pobytovou službu, ale taky ambulantní a terénní služby. Po úvodním kontaktu dojde k delegaci, nebo někdy i k dopravě klienta na nejbližší zařízení azylového typu, závisející příslušnosti klienta k cílové skupiny. Přímo na zařízení absolvuje klient vstupní administrativní proceduru, tzn. že se sepiše žádost o poskytnutí sociální služby, formulář na vstupní lékařskou prohlídku a úvodní sociální šetření, kde se zjišťuje: jestli je klient evidován na úřadu práce, jestli pobírá dávky, nepobírá a na základě šetření se sociální pracovník rozhodne co dál. Nicméně v jednom i v druhém případě jestli dávky pobírá nebo nepobírá je delegován na sociální odbor místní samosprávy, anebo někdy je nutné delegovat klienta dle místa trvalého bydliště. To záleží už na jednotlivé spolupráci v rámci regionu. Na tento sociální odbor je klient odeslán s potvrzením o tom, že byl v azylovém zařízení a požádal o ubytování. Na základě tohoto potvrzení pak zahajuje příslušný sociální odbor platbu za danou službu a to standardně dle tarifu, který vyplývá ze zákona o sociálních službách číslo 108 a vyhlášky 505, z roku 2006 Sb., ale to pouze za předpokladu, že

klient splňuje všechna kritéria stanovené Zákonem o pomoci v hmotné nouzi a Zákonem o existenčním minimu. V okamžiku kdy klient není evidován na úřadě práce, nebo byl vyřazen evidence ÚP, lze platbu za poskytnutí služby v azylovém zařízení většinou pokrýt mimořádnou okamžitou pomocí. Tento způsob je, ale zcela závislý na komunikaci s místními sociálními odbory, ale většinou se snaží vyjít vstříc. Samozřejmě, že pobyt klienta v azylových zařízení je podmíněn tím, že se účastní resocializačních programů, takže se nejedná pouze o pasivní pobyt, azylové zařízení není pouhá ubytovna.

Pozvolna přejdu k bodu číslo 4, což je resocializace klientů azylových zařízení a spolupráce s dalšími subjekty. Vzhledem k tomu, že bezdomovci nejsou zrovna lukrativní skupinou, nebo cílovou skupinou o kterou by se všichni prali, tak vzájemná spolupráce mezi jednotlivými subjekty je velice dobrá, kooperace v tomhle případě není žádný problém. Rozhodně jsem nezaznamenal žádný případ konkurence.

Bohužel máme i negativní zkušenosti, které jsou sice ojedinělé a týkají se převážně magistrátu větších nebo velkých měst a úřadů, konkrétněji spíš jednotlivých úředníků, kdy jsou sociálně vyloučené osoby vnímány jako: a teď to říkám v uvozovkách a zdůrazňuji slovo uvozovky, cituji: „obtížný hmyz“. Pro ilustraci použiji citaci jednoho nejmenovaného pana radního: „, obtížný hmyz, jenž je nutné vytěsnit a vymýtit,“, a já dodávám opět v uvozovkách: „, odstranit s dohledu majoritní společnosti.“ Toto se stává sice ojediněle, ale stává se to a myslím si, že tyto názory nemají v civilizované společnosti co dělat.

Plnou resocializace chápeme úplné navrácení klienta do běžné společnosti, tzn., že klient si nalezne vlastní bydlení a zaměstnání ať už svojí pomocí, anebo za asistence sociálních pracovníků zařízení. Skutečná reálná plná resocializace se v azylových zařízeních pohybuje v rozmezích 7% až 35%. V drtivé většině plná resocializace není závislá na následné péči o klienta.

Doporučované délky pobytu v azylových zařízeních jsou rozvrstveny ve třech sférách: jsou to azylové zařízení pro muže, je to maximálně rok, pro matky s dětmi maximálně 6měsíců a azylové domy pro ženy maximálně rok. Tyto délky pobytu jsou pouze doporučující, zdůrazňuji, že nejsou závazné a vycházejí z dlouholeté praxe zařízení a jejich snahou je předejít tzv. konzervaci klienta. U každého klienta se postupuje samozřejmě individuálně.

Azylová zařízení často suplují i následnou péči a to z toho důvodu, že specializovaná zařízení v České republice prostě mají dlouhodobou absenci. Jak už jsem předestřel v České republice neexistuje žádný rozvrstvený systém, jenž by systémově řešil daný problém s cílovou skupinou osob bez přístřeší. Pokud se klienta nepodaří plně resocializovat

přímo z azylového zařízení, tak většinou končí zpátky na ulici nebo v jiném azylovém zařízení. Sociální byty nebo startovací byty pro osoby sociálně vyloučené jsou spíše výjimkou než-li pravidlem a čest vzdávám všem městům a magistrátům, který tuto cestu aplikují. Není jich mnoho, ale jsou takové.

Není vyřešena problematika mladých lidí opouštějících dětské domovy, protože Domy na půli cesty prostě kapacitně nestačí pokrýt poptávku, která převyšuje jejich kapacitní možnosti. V poslední době se často stává, že děti opouštějící dětské domovy nebo, všeobecně mladí dospělí lidé, končí v azylových zařízeních přímo bez nějaké mezizastávky. Neexistují také zařízení pro seniory, jenž sice už mají starobní penzi nebo jsou ve starobním věku, ale mají problém se závislostmi, tzn. alkohol, drogy nebo gamblerství. Za poslední dva roky evidujeme taky nárůst lidí, kteří byli umístěni v domově pro seniory, po čase jim však byl ukončen pobyt a skončili v azylovém zařízení, anebo na ulici.

Připomínám, že velice důležitým faktorem kvůli kterému často dochází k třecím plochám a nedorozuměním mezi některými sociálními odbory a azylovými zařízeními je fakt, že cílová skupina azylových zařízení jsou většinou lidé, mající naprostou absenci schopností normální komunikace, tzn. většinou dlouhodobá absence normálního sociálního prostředí, vazeb a vztahů, má u poměrně velké části klientů často ráz patologický a tudíž nezvratný. Takže nelze podsouvat špatný úmysl, že klient by se chtěl tak chovat, ale on to už prostě jinak neumí. Na druhé straně se často setkáváme s malou fundovaností úředníků. Nechci se nikoho dotknout, každý máme práce víc než dost, ale malá fundovanost pracovníků některých sociálních odborů v metodách a postupech komunikace s problémovými skupinami je více než zřejmá. Myslím, že dost velká část problému je právě v schopnosti, případně neschopnosti komunikace. Řešit krizové situace, které v jednání s našimi klienty rozhodně vznikají a vznikat budou je a i nadále bude realita naší každodenní práce.

Na základě našich dlouholetých zkušeností s touto cílovou skupinou opětovně připomínám, že se jedná převážně o skupinu lidí, kterou lze označit za velmi problémovou, často permanentně odmítající akceptaci jakýchkoliv pravidel a povinností a proto práce a jednání s nimi je velice těžká a vyžaduje velkou dávku trpělivosti. Cílem našich zařízení není sběr a eliminace jedinců nepohodlných současné majoritní společnosti, tak jak by si to někteří politici přáli, ale je to poskytnutí dočasného zázemí a jistoty pro stabilizaci momentální krizové situace jedince a snaha pomocí různých resocializačních programů vrátit klienta co nejrychleji do běžné společnosti jako řádného a plnohodnotného člověka a člena, i když je to většinou velmi těžké.

Mgr. Katka Valachová: Děkujeme. Tak teď by měla následovat diskuze. Musím konstatovat, že ačkoliv jsme na vás zákeřně vymysleli systém přihlašování diskusních příspěvků, tak jste nás vypekli, protože krabice proutěná, ano něco se tam urodilo, už jsem chtěla říct, že zeje prázdnotou. Tak do diskuze se přihlásila paní kolegyně **Lenka Andršová a chtěla by zřejmě se podělit s ostatními o nějaké zkušenosti ve věci fungování domu pro sociální bydlení v Krnově**, je to tak? Je to dobře pochopeno? Takže prosím, aby se ujala některého s těch mikrofonů, možná uprostřed té uličky. Takže paní Lenka Andršová, **Dům pro sociální bydlení v Krnově**.

Lenka Andršová: Všechny zdravím a omlouvám se, příspěvek jsem neměla nachystaný, jen jsme reagovala na slova pana Mgr. Holečka v souvislosti s tím, že mluvil o tom, když **děti opustí domov, dětský domov tak v podstatě pro ně není nachystané žádné bydlení**.

Ing. Lenka Andršová, Krnov, Dům pro sociální bydlení

My jsme v městě Krnově získali od Moravskoslezského kraje výměnou bývalý internát zemědělské školy, který jsme zrekonstruovaly za pomoci státní dotace na 41bytových jednotek a 14bytových jednotek po rozhodnutí rady města připadlo pro obsazení neziskovým organizacím, které působí v okolí města. Je to Diagnostický ústav pro děti, Dětský domov potom Armáda spásy a další ještě charitativní jedna organizace, které vlastně získali podle dohody k obsazení každý určitý počet bytů, které obsazují, čili dávají návrh kdo bude v těchto bytech bydlet. Potom rada města schvaluje nájemce těchto bytů, protože jsme dávali dotaz na Ministerstvo pro místní rozvoj, které nám vlastně poskytovalo dotaci, zda je možné obsazovat nebo sepsávat nájemní smlouvy s organizacemi, ale není to možné, takže s každým tím nájemcem sepisujeme smlouvu zvlášť. Máme za sebou zhruba půl roku a zatím to vypadá, že to funguje, ve pravda, že v některých bytech se už nájemci vyměnili, ale řekla bych, že to může být tak 10% a ti zbylí jsou rádi, že tam mohou bydlet a organizace si to zatím chválí.

Mgr. Katka Valachová: Já moc děkuji paní kolegyni, že se s námi podělila v podstatě o pozitivní praxi a nyní bych poprosila, zda by se slova ujal pan **doktor Tomislav Šimeček, který by rád seznámil s plány s principy zákona o sociálním bydlení, který je v současné době pojednáván s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Ministerstvem pro místní rozvoj s titulu Občanského sdružení majitelů domu**, doufám, že to nekomolím, v České republice a ODS. prosím.

Tomislav Šimeček: Já bych jenom ještě řekl, že jsme taky **místopředsedou mezinárodní organizace majitelů nemovitostí se sídlem v Bruselu** a mám tam na starosti právě nájemní bydlení a sociální bydlení. My jsme začátkem roku zahájili jednání s panem ministrem Nečasem ohledně problému, který vzniká a v důsledku toho jsme kdy si v roce 2002 s panem JUDr. Motejlem podali návrh k Ústavnímu soudu na zrušení některých regulačních předpisů Ministerstva financí v oblasti bydlení a ta záležitost předpokládala, že vláda nějak tu záležitost vyřeší, zejména v té oblasti sociální. A vzhledem k tomu, že se tak nestalo, tak je dneska ta kauza řešená ve Štrasburku u Evropského soudu pro lidská práva a s velkou pravděpodobností i podle analýz vládních dopadne na to, že vláda bude muset doplatit škody, které pronajímatelům a to včetně obcí udělala regulací nájemného. Samozřejmě zákon 107, který tu záležitost trochu řekl bych řeší

Tomislav Šimeček, Občanské sdružení majitelů domů, bytů a dalších nemovitostí v ČR, regulace nájemného

V současné době dospívá do stádia, kdy se zvyšuje počet lidí, kteří skutečně nezávisle se dostávají do situace, že nejsou schopni platit nájemné v bytech, které dosud obývali. Proto jsme připravili ve spolupráci s řadou lidí s ODS návrh nového zákona o sociálním bydlení, který by stejně tak jako je tomu dneska, ale mnohem efektivnějším způsobem, který by nebyl výrazně dražší, řešil problém rychlé pomoci, kteří se dostanou do problémů s placením svého bydlení. Zejména tam zanáší několik novostí proti současným právním předpisům v tom, že tento příspěvek neměl být poskytován trvale, ale měl by být stimulační tak, aby byl poskytován po nezbytnou dobu a řekl bych, aby dozníval, tzn. aby výše toho příspěvku se v průběhu doby snižovala a zvyšovala iniciativu těch lidí sociálně špatném postavení, aby si zajistili levnější bydlení a nebo vyšší příjmy. Další věc, která se tam řeší je samozřejmě záležitost vysvětlení už v textu zákona, že se nebude přispívat na jakékoliv bydlení, ale bude se přispívat jenom na bydlení přiměřené. Současný zákon to reguluje vyšší normativních nákladů na bydlení, ale neplyne z toho pro ty sociálně potřebné ten jasný signál, že musejí budťo s velikostí toho bytu dolů a nebo, že si musí najít levnější lokalitu, poněvadž ten rozptýl výše nájemného v různých lokalitách na volném trhu je zhruba 500%.

Takže je tam velký prostor pro hledání levnějšího bydlení. My jsme dostali v poslední době od pana ministra Nečase právě příkaz, abychom se dohodli s paní JUDr. Kepkovou a projednali s ní tuhle záležitost, takže jsme rád, že jí tady poprvé potkávám a rád bych pokud někdo má o to zájem, tady ve předu na tom stole jsou asi takové 3 stránky těch zásad tohoto zákona o sociálním bydlení, který budeme

nadále projednávat a rádi bychom poněvadž máme tu zkušenost, že v oblasti volného trhu nájemního bydlení to má tu ohromnou výhodu, že mi jsme za celou tu dobu dokonce ani SON nezaznamenal jediný případ soudního sporu nájemníka na volném trhu s pronajímatelem, takže bychom rádi, aby to bydlení prostě ztratilo problém soudních sporů mezi nájemníky a pronajímateli a aby obě dvě strany, které se nezbytně potřebují vycházely spolu tak dobře jako všichni, kteří jedí chleba a pekaři, kteří mi ho připravují. Děkuji.

Mgr. Katka Valachová: Tak já děkuji panu doktorovi Šimečkovi za jeho přístup a vystoupení diskusního příspěvku. Jsme ráda, že minimálně jeden cíl z konference co znamená, aby se stala platformou pro setkávání těch co se mají setkat k řešení věci je naplněn. Přistoupím k dalšímu odevzdané přihlášce do diskuse, která je tentokrát formulována jako konkrétní příklad praxe a poprosím paní doktorku Kepkovou a pana magistra Hrubého, aby se k této otázce vyjádřili a stručně ji formulovaly v čem vězí.

Mgr Matoušková, Krajského úřadu, kraje Vysočina, protože se ptá jestli **rodina má nárok na příspěvek na bydlení nebo doplatek na bydlení ve chvíli pokud obdržela k ubytování holobytu a sdělení městského úřadu, že nová nájemní smlouva nebude uzavřena a byt bude užívat bez právního titulu.** Tak vzhledem k tomu co bylo řečeno dříve tak ta

Mgr. Matoušková, Krajský úřad Vysočina, nájemní smlouva

Rodina pokud nebude mít nájemní smlouvu k bytu a nebo ten byt nekoupí, tak samozřejmě nárok na tyto dávky na bydlení nebude mít a jejich situace pokud příslušný městský úřad, který takto zachází se s svými obyvateli a rozhodně, že se jedná o mimořádný případ, tak samozřejmě touto mimořádnou cestou její sociální situaci může řešit. A to tak, že buď poskytne bydlení v rámci svého bytového fondu a nebo ze státních prostředků poskytne tedy v mimořádných případech doplatek na bydlení a nebo v rámci své samosprávné působnosti kde má veliké, široké pole působnosti, tuto situaci vyřeší.

Děkuji za pozornost.

Mgr. Katka Valachová: Chcete ten dotaz nějakým způsobem upřesnit? Já jsem mu možná porozuměla tak, že tam byla zřejmě teda nájemní smlouva na dobu určitou, ta doba určitá uplynula, asi by bylo dobré to upřesnit. Hned vám dávám slovo, takže paní kolegyně, paní upřesní ještě ten svůj dotaz.

Mgr. Matoušková: Já bych jenom chtěla říct, že jako metodik na úseku sociálně-právní ochrany dětí Krajského úřadu cítím obrovskou bezmoc při řešení situace u osob o nichž teďka vlastně jednáme, protože je to samosprávná činnost obcí a jsme vlastně vůči těmto postupům obcí bezmocní. Tento konkrétní

Mgr. Matoušková, Krajský úřad Vysočina, nájemní smlouva

Případ byl takový, že rodina se čtyřmi dětmi bydlela v holobytě, bylo tam domácí násilí, matka odešla do azylového domu s dětmi, otec byl vzat do vazby, protože se dopustil trestného činu ublížení na zdraví a ta matka se chce vrátit s těmi čtyřmi dětmi zpět do toho holobytu a obdržela mimo jiné dopis kde jí sděluje městský úřad, to jsme očitovala tu větu „nová nájemní smlouva s vámi nebude uzavřena a byt tedy budete užívat bez právního titulu“

a mě přijde, že se legalizuje nelegitimní vztah, nebo ten městský úřad si myslí, že nějak, já tomu nerozumím a

Mgr. Katka Valachová: tzn., že oni se tváří tak, že sice

Mgr. Kateřina Valachová Ph.D., KVOP Brno, nájemní smlouva

Nebudou činit kroky k faktickému vyklizení, nicméně nedají nájemní smlouvu, aby legitimovaly ten vztah, ano.

Matoušková: Oni se chrání takže nechtějí, jsou si vědomi toho, že se jedná o čtyři děti, které by pravděpodobně skončili v dětském domově, v případě že by došlo k vyklizení a na druhé straně nevím z jakých důvodů nechtějí prodloužit tu nájemní smlouvu, takže ta paní tam bude bydlet, má čtyři děti a nebude mít nárok. Chtěla jsem si to potvrdit, já jsme to tak tušila, tak jsem si jenom chtěla potvrdit jestli je to tak, že nebude mít nárok na tyto dávky, tak zda je možné jí teda dopláct. To jsem ráda, že tady paní doktorka potvrdila, že by bylo možné jí dopláct jinou formou.

JUDr. Kepková: Ale určitě nebude mít nájemné..když to vezmeme z právního důvodu..

Mgr. Matoušková: Já mám obavy, že oni ji budou počítat to nájemné.
Katka Valachová: takhle, paní kolegyně já bych rozhodně doporučila i s těch zkušeností tak jak to řešíme

Kanceláři veřejného ochránce práv nejprve skutečně velice pečlivě požádat tu paní, které se ta situace týká, aby vám doložila tu nájemní smlouvu i případně další rozhodnutí soudu, týkající se vlastně vztahu k této bytové jednotce a asi od toho by se teprve měla odvíjet případná nějaká základní rada, pomoc kterou by jste ji případně i vy mohla poskytnout, pokud ta nájemní smlouva byla uzavřena dobu určitou, ta doba uplynula a oni se teda v mezidobí dostali do této situace, tak samozřejmě této paní nenáleží bytová náhrada a dokonce ani přístřeší, protože se jedná o dobu určitou pokud by to však byla smlouva na dobu neurčitou a byly tam pouze nějaké problémy s placením nájemného což bývá velmi časté právě tedy v té situaci domácího násilí, kdy je to současně doprovázeno i ekonomickým násilím, kdy například ta žena, která je často tou obětí nemá vůbec možnost hradit nájemné a služby, tak tam potom musíte nějakým způsobem zjistit v jaké fázi se ten soudní spor nebo vztah nachází. Pokud by případně ještě ta nájemní smlouva trvala a město by teprve podávalo žalobu, tak ona tím, že má vlastně ty děti a byla by to smlouva na dobu neurčitou, tak i v situaci kdyby vlastně dlužila více jak tři nájemné za sebou, tak by měla nárok na bytovou náhradu, pokud o to soud požádá. Soud by se tím musel zabývat. To je fáze jedna. Fáze dva, pokud by to bylo až vlastně v situaci rozhodnutí, kdy už bylo skutečně rozhodnutí o vyklizení, tak tam opravdu už není zbytí a vy ji vlastně můžete pomoci pouze tím, nějakým způsobem nalézt jiné alternativní byt třeba azylové bydlení.

Jinak vám samozřejmě za ten příspěvek děkuji, protože přesně ukazuje k čemu může v praxi docházet a proto tady jsme. Děkuji vám. Taky děkuji (Matoušková).

Mgr. Katka Valachová: Tak já jsem ráda, že se naše proutěná krabička něčím zaplnila a už se nezaplnila. Teď bych vás poprosila, pokud nemáte teď k tomu co bylo řečeno, na naše přispěvatele, osoby které se zmocnily aktivních příspěvků a byli tady s námi nějaké otázky, tak bych vás poprosila případně zareagovat na některé teze, které máte na Powerpointu za mnou. Jsou to záležitosti se kterými se setkáváme opakovaně a vy určitě také ve své praxi a chtěli bychom slyšet, zda vidíte některé záležitosti stejně problematické jako mi, zda s tím máte dobré zkušenosti, špatné zkušenosti. První bod je výše normativních nákladů u příspěvku na bydlení, tam mi se často setkáváme s komentáři kolegů zabývajících se touto problematikou v praxi rozhodovací činností, že pokládají stanovení normativních nákladů za příliš nízké v některých oblastech, tam samozřejmě musím doplnit že v nedávné době proběhlo připomínkovým řízením navýšení těch normativních nákladů. Je to plánováno od 1. ledna nepletu-li se, možná

to upřesní jak to teda bude vypadat od 1.ledna 2009 paní JUDr. Kepková, nicméně máte-li k tomu něco jestli to v té vaší lokalitě je problém, není problém. S tím souvisí problematika zohlednění nákladů do tzv. fondu oprav u vlastnického bydlení, zase na co jste narazili v praxi, většinou samozřejmě je to tak, že ten fond oprav ten, který by vlastně měl jít do zvelebování už té nemovitosti se nedá započítat do nákladů, protože se už se jedná o nějakou investiční činnost, takhle je to vnímáno, popřípadě vaše problematika, která se vyskytuje také v praxi a co slýcháme svázání poskytnutí mimořádné okamžité pomoci v podstatě taxativními důvody, tzn., absence nějaké možnosti absolutně volné právní úvahy, tam kde ten sociální pracovník narazí na člověka, který je absolutně bez pomoci, vypadl ze všech systémů a měl by mu případně pomoci zajistit bydlení, vyplatit, případně vázanost příspěvku na bydlení na trvalý pobyt, je to problém, není to problém. Potom jsme zaregistrovali předplacení nájemného formou zálohy a následné zohledňování, respektive nezohledňování v nákladech na bydlení měsíčně. Tam jde o to, že některá města při pronajímání obecního bytového fondu chtějí například chtějí předplatit nájemné, ten člověk to nájemné předplatí a následně, protože z hlediska svých těch jednotlivých příjmů měsíčně by to splnil, dosáhla by na příspěvek na bydlení, tak vlastně uplatňuje částky rozdělené zálohy, každý jednotlivý měsíc a teda v praxi, tak jak jsme na to narazili to nebylo reflektováno. S tím, že takový to náklad nelze zohlednit. Další problém co jste zaregistrovali v praxi v poslední době sestěhování do bytů v důsledku zhoršené sociální situace, je tedy problém společně posuzovaných osob. Potom to o čem hovořila paní Mgr. Kepková, máte na to nějaký názor v praxi, nesouhlasíte s něčím nebo naopak by jste něco doporučili z hlediska institutu zvláštního příjemce a přímé úhrady nájemného. Potom samozřejmě můžeme debatovat i o samotném personálním zajištění v té sociální práci v terénu, zlepšilo se to, nezlepšilo, má se to zlepšit. No a konec konců z hlediska té sociální terénní práce některá města přistupují tím, že právě navazují užší spolupráci s nevládními organizacemi i když je samozřejmě zřejmé zcela spolupráce s nevládní organizací nemůže tu povinnost sociální práce nahradit, nic méně určité prvky té sociální práce mohou být zajištěny i tímto způsobem. Takže jsem si dovolila vychrlit na vás několik tezí, nabídnout vám další témata k diskuzi, chcete se někdo ještě vyjádřit? Tak prosím. Pan doktor Šimeček.

Šimeček: Vzhledem k tomu, že mi se velice často s většinou těchto věcí setkáváme tak bych jenom několik informací. Výše normativních nákladů na provoz bytového fondu spočítal v Brně Ústav soudního inženýrství a v případě družstevních bytů je to zhruba cena 33,-Kč / m² měsíčně. A v případě nájemního bydlení je to zhruba 55%

. proč je tam ten rozdíl. Je to v tom, že ty nájemní byty nejsou trvale obsazeny, jsou tam dlužné a nevymahatelné částky, které je potřeba započítat a musí se tam započítat amortizace toho bytu, poněvadž uživatel je někdo jiný než vlastník a za dobu životnosti, která se počítá v podstatě na 100 let, musí ten uživatel toho bytového fondu zaplatit tomu vlastníkovu návratnost té investice, jak to nakonec řekl Ústavní soud tady v Brně. Takže to je první věc. Tím jsem řekl u toho družstevního a vlastnického bydlení tyto částky jsou spočítány myslím velice solidně. Co se týče poskytování toho příspěvku a vazbě na trvalý pobyt, tak při současné legislativě trvalý pobyt je v podstatě záležitost, kterou si může řídit ten příjemce té dávky, poněvadž k tomu nepotřebuje žádné svolení. Může zvyšovat a snižovat počet trvale hlášených lidí i v tom nájemním bytě s vlastním rozhodnutím i bez vědomí pronajímatele té nemovitosti. Takže je to sice jediný prostředek, který zajišťuje, že tu dávku si o ni nemůže žádat na několika místech najednou, ale není to úplně kvalitní. **A potom bych ještě říct jednu věc, která tedy ve světě se velice osvědčila a to je vyplácení toho příspěvku formou vouchery, tzn. nejsou to hotové peníze, za které může si cokoli koupit, v jakémkoliv obchodě a je to proplacitelné jedině poskytovateli ubytovacích služeb, ať už je azylový dům, ať už je to já nevím družstevní správa nebo je to pronajímatel.** Takže to jsem chtěl jenom říct, nic z toho co tady vidím z věcí, s kterými máme nějakou zkušenost řekl bych máme nějakou představu jak by se to dalo řešit. Děkuji.

JUDr. Otakar Motejl: Já děkuji, ano. Hlásí se někdo další k těmto vytyčeným námětům. Prosím, pane kolego.

Dobrý den, mé jméno je **David Beňák a jsem vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví na Praze 14** a já bych chtěl tady oponovat trochu panu kolegovi panu doktorovi

Mgr. David Beňák, Praha 14, Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, trvalý pobyt

Protože trvalý pobyt ve vztahu k dávkám na bydlení vnímáme jako zásadní problém, protože mnoho našich klientů nedosáhne na doplatek na bydlení, respektive jenom proto, že bydlí v bytě, má sice nájemní smlouvu, všechno v pořádku, ale ten majitel té nemovitosti si nepřeje aby tam byl trvale přihlášen ten člověk a pokud se trvale přihlásí, což podle legislativy samozřejmě může, nikdo mu v tom nezabrání, tak prostě mu neprodlouží nájemní smlouvu, protože tu má jenom na rok. Takže je to trochu past, která prostě v praxi takhle funguje a myslím si, že vazba přímo toho

doplatku nebo příspěvku na bydlení na ten trvalý pobyt, nám jakoby klade překážky v tom, jak bychom našim klientům pomoci.

Mgr. Katka Valachová: Děkuji. Pan Mgr.Hrubý, takže prosím.

Mgr.Hrubý: Já tady má jenom doplňující dotaz k panu magistrovi co přednášel o azylovém bydlení. Vy jste vlastně zmínil v tom výčtu těch dávek, které ti klienti můžou čerpat, jak vlastně dávky státní sociální podpory, příspěvek na bydlení tak dávky pomoci v hmotné nouzi a chtěl jsem se vlastně zeptat **jaké typy smluv jsou třeba uzavírány v těch azylových zařízeních, protože jsem měl za to být teda nemám s tím nějakou větší zkušenost, že spíš jsou to právě ubytovací smlouvy a spíš vlastně potom to spadá do toho režimu doplatku na bydlení z důvodu jiné než nájemní formy bydlení a tam by zase zajímalo jaké s tím třeba máte zkušenosti.** Jestli opravdu všechny třeba odbory bytové jsou ochotny na to přiznávat doplatek, byť samozřejmě pokud toho klienta tam pošlou tak asi by se dalo předpokládat že ano.

Mgr. Oto Holeček, Uherské Hradiště, Sdružení azylových domů, typy smluv

Tady je jeden zásadní takový ne že rozpor, ale neuzavírá se smlouva o nájmu, ale smlouva o poskytnutí sociální služby, což je rozdíl jo.To je smlouva o poskytnutí té služby, ne nájmu. V tom případě ten klient u nás nemá, ani v postatě nemůže mít trvalý pobyt,jo. Takže tady v tom problém není. Dávky říkám, je to více méně individuální od jednotlivých sociálních odborů, ale většinou se nesetkáváme s problémem prostě. Ale říkám, stává se, že musí si to vyřizovat ten klient někdy v místě trvalého bydliště. Ale pak není problém to delegovat na to konkrétní zařízení, jo. Ale dá se to vykomunikovat.

Někdo mluví potichu(asi Mgr. Hrubý): A s tím doplatkem na bydlení, který většinou asi musí být poskytnut na jinou než nájemní formu bydlení jakoby nebývá problém.

Mgr.Holeček: Ne ne. To nebývá problém, tohle ne. (Mgr. Hrubý ještě něco říká, není rozumět).

Mgr. Katka Valachová: Tak doktor Motejl se přihlásil o slovo.

JUDr. Motejl: Já jsem chtěl jenom na ten předcházející příspěvek promiňte pokud se týká toho voucheru a toho řešení tím voucherem mi máme zkušenosti s těmi voucheri na ty sociální dávky, které jsou

tedy zákonem upraveny, které podle našich zkušeností jsou na nadužívány či divně aplikovány. A prozatím v našich poměrech jaksi prosadit řekl bych legální poskytování některých těch sociálních dávek je formě voucheru je dost jaksi svízelné. Ty praktické důsledky jsou například jenom ty, že tady ty voucheru přijímají jako platidla pouze některé firmy. Pochopitelně musí to být jaksi firmy renomované, ekonomicky silné, rozhodně ne ty nejlevnější, spíš naopak. Například tady rozdávat lidem voucheru, aby si kúpowały textilie v obchodním domu Tesco je dost cynická zábava, když tady ti vietnamci to poskytnout za desetinu ceny, takže v tomto směru asi v dočasných našich poměrech ta cesta nevede. Ale to jenom tak na okraj.

Mgr.Katka Valachová: Já bych teď poprosila pana magistra Ladislava Tomečka z Kanceláře ombucmana, **jestli by neřekl několik slov týkající se zjištění ombucmana v zařízeních pro seniory. Chceme tím jenom zareagovat na to co bylo řečeno ze strany předsedy Sdružení azylových domů, azylových zařízení, pardon, týkající se vlastně nemožnosti zajistit bydlení některým seniorům, kde jsou vlastně přítom další nějaké závislosti a podobně.** Takže pan magistr Ladislav Tomeček.

Mgr.Ladislav Tomeček, KVOP Brno, detenční tým, bydlení seniorů

Dobrý den přeji všem. Já patřím k detenčnímu týmu Kanceláře veřejného ochránce práv. My jsme v minulém roce a v podstatě i v tomto roce monitorovali domovy pro seniory v celé České republice a jeden tady z těchto výsledků ke kterému bych se chtěl vyjádřit je ten, ta problematika těch domovů pro seniory je ta, že ze zákona nemohou poskytovat pouze bydlení. A problém s těmi klienty, kteří mají určité řekněme těžkosti v tom sociálním soužití se potom vyjadřuje tím, že ta nemožnost soužití je pro ta zařízení natolik těžko řešitelná, že opravdu nemají prostor pro individuální sociální práci, která spočívá v tom, že ti lidé jsou ovlivněni ať už návykem alkohol, gamblerství a tak dále. Ta koncepce těch domovů pro seniory v dnešní době je spojená s tím, že ti klienti by měli od těch domovů nakupovat taky nějakou péči. Ta péče je zákonem přesně vymezená a pokud ti klienti žádají pouze ubytování, tak opět z hlediska řekněme čistě nejen čistě ekonomického je pro ty domovy pro seniory téměř nemožné poskytovat těm klientům pouze ubytování a jaksi neposkytovat žádnou jinou péči. To naše praktické zjištění bylo na druhou stranu, ten počet těch klientů, kteří by opustili domovy pro seniory a nacházeli si ubytování v nějakých azylových domech nebo v jiných zařízeních byl opravdu minimální. Takže zase na obhajobu těch domovů pro seniory musím říct, že byt tam jsou ubytováni klienti, kteří nepobírají příspěvek na péči a od

domova pro seniory pobírají pouze nebo platí pouze za ubytování a za stravu, tak domovy nemají tu tendenci tady tyto klienty nějakým přesvědčovacím způsobem nebo nutit je k tomu, aby si našli jinou formu bydlení.

Mgr. Katka Valachová: Co se týká ještě vlastně zařízení pro seniory tak mi jsme zpracovali pro právě seniory v těchto zařízeních takové jakoby nejčastější otázky s odpověďmi na co mají právo a na co nemají právo a já ještě v průběhu konference zajistím, aby některé z těchto letáků a typově dalších byly umístěny tady v kuloárech konference, aby jste se případně mohli vzít a popřemýšlet jestli jsou využitelné pro vás nebo pro vaše klienty ve vaši práci. Tak teď vyzývám jsou nějaké nyní aktuální příspěvky do debaty, chce se ještě někdo k něčemu vyjádřit, na něco se zeptat. Tak prosím pane kolego, k mikrofonu.

Dobrý den, jmenuji se **Abe Staněk, pracuji v Občanském sdružení Ester Javorníku**. Já bych si dovolil jednu poznámku a možná dva dotazy. Ta poznámka na úvod je k tomu, co paní JUDr. Kepková řekla na úvod, že by ráda kdyby to spíš bylo obráceně, že by mohla skončit. Nebo měla ten svůj příspěvek na konci. Já bohužel z naší praxe bych řekl, že je to naprosto v pořádku, protože to co já vnímám od roku 2006, kdy vstoupila v platnost řada těch nových sociálních zákonů, tak naši klienti díky těmto zákonům se do těch situací velice rychle dostali. Právě v oblasti bydlení. Tak myslím si, že řada těch ustanovení v tomto zákonu především

Abe Staněk, Občanské sdružení Ester Javorník, náklady na bydlení

Zákonu o hmotné nouzi, kde si myslím, že je zakotven ta povinnost tří měsíců, ať už tedy v prokázání nákladů na bydlení za poslední 3 měsíce, které často nevznikají nebo nejsou. A nebo naopak potom i otázka spočítání příjmů, kdy vlastně se spočítává příjem za poslední tři měsíce, jestliže ti lidé získali po dlouhé době nezaměstnanosti konečně dejme tomu z VPP možnost pracovat za minimální mzdu a skončí vždycky nějaký sociální program a teď jsou 3 měsíce bez dávky, protože se jim dostalo to štěstí, že jsme vybudovali nějaké místo s úřadem práce, dali jim práci na určitou dobu a oni 3 měsíce po skončení nedostanou skoro nic. Tak to považují za takový návod, jak je připravit prostě následně, nebo je dovést do problému s tím, že pochopitelně nebudou mít všechny peníze, aby zajistili nájemné. Tak to jen můj osobní pohled. Něco bych rád řekl k normativním nákladům.

Já si myslím, že možná jsou spočítány perfektně tomu docela věřím jako stáž, nicméně je považuji za diskriminativní. Diskriminativní proto, že berou do úvahy nejenom to jaký má třeba například elektrický jistič, který podle mě nemá nic společného se spotřebou, ale berou do úvahy v jaké obci nebo v jakém městě dotyčný bydlí.

Abe Staněk, Občanské sdružení Ester Javorník, náklady na bydlení

A není jistě tajemstvím, že dnešní náklady na bydlení nejsou dány velikostí obce ba naopak, jsou dány rozhodně jinými faktory, než tím kolik která obec má obyvatel a to znamená že čím menší obec, tím ten normativní náklad je jakoby menší. Je tam nějaký koeficient, další takový nedostatek toho dle normativního způsobu výpočtu že je naprosto anonymní.

Nikdo nic neví, je to v počítači sociální pracovníci tomu nerozumí často pochopitelně a mám za to, že to je vlastně takový jeden z velmi tvrdých dopadů tohoto zákona na to kam se to sociální bydlení zvlášť na vesnici dostalo. Také ten trvalý pobyt, souhlasím s panem Dunou, že je to často problém, protože

Abe Staněk, Občanské sdružení Ester Javorník, náklady na bydlení

Je to i otázka s kolika penězi lidé disponují v těch prvních třech měsících, kdy se dostanou do situace a mají možnost získat nový byt. Oni mají do poslední koruny všechno vydané za dejme tomu kauce. A třeba získat nový občanský průkaz pro celou rodinu v obci, kdy musí dojet do okresního města požádat o novou občanku, k fotografování, to jsou náklady často několika set korun.

Bez toho pochopitelně neplatí nájemní smlouva nebo nemůžou požádat, takže myslím si, že v mnoha ohledech ten zákon je opravdu spíš tvrdší než aby pomáhal v té sociální situaci toho dotyčného. Děkuji.

Mgr. Katka Valachová: Děkuji. Chce někdo zareagovat? Kolegyně, JUDr.Kepková.

JUDr. Michaela Kepková, Ministerstvo práce a sociálních věcí, zákon

JUDr. Otakar Motejl: Já děkuji paní JUDr. Kepkové , protože myslím, že Ministerstvo má mít poslední slovo, tak jsme naplnili tedy to stíme. Celkem jsme na tom s rozvrhem velmi dobře, nicméně já bych si dovolil teď s určitým předstihem vyhlásit hygienickou přestávku spojenou s občerstvením, tady v předsálí s tím, že ta této situace bych si dovolil současně pozměnit ten rozvrh tak, že bychom začali ten druhý tematický blok o 10minut dříve, tzn. 15.30hodin. Prozatím vám všem děkuji. Přeji aby jste se opravdu občerstvili. Děkuji.

III.

Sociálně-právní ochrana dětí a právo na bydlení

■ Mgr. Jiří Bureš, Magistrát města Most

„Činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí, komunikace s bytovými odbory obcí a měst, ochrana práv dětí v sociálně vyloučených lokalitách“

Dobrý den, vážené dámy a vážení pánové předesláno je, že budu vlastně mluvit o sociálně-právní ochraně dětí jako specifičce, ale nelze se vyhnout tomu co bylo předtím vlastně tady ukázáno a to jak rodině pomoci, pomoci dětem s cílem ne je rozdělovat, ale pokud už by k tomu došlo vrátit zpátky. Připraveno to mám tak, že by jsem vyhověl i zadání jak sociálně-právní ochrana dětí je prostě v této oblasti můžeme manipulovat s některými věci s nástroji, které máme k dispozici a teď bych potřeboval dát slide č.2, ano je tam. Bylo by tady dobře si samozřejmě říct jaké ty právní úpravy jsou. Seděli bychom tu do zítřka, jenom si uděláme takovou rekapitulaci, tzn. nejvyšší právo mezinárodní, to jsou lidská práva, potom je to úmluva o práv dítěte, potom je to Zákon o rodině, je to Zákon č. 359 a další 126 právních předpisů našeho právního řádu, kde musíme nebo můžeme a musíme jako ochránci práv dítěte mnohdy sáhnou na hřebínek dospělým, protože dospělí jsou ti, kteří ve vztahu k bydlení a budeme se zajímat o bydlení, zapříčiní to, že děti by skutečně se mohli ocitnout bez přístřeší, bez střechy nad hlavou a pak jsou pokazené veškeré vlastně jejich budoucí role, životní role, tzn. neměli by nikde žádné zázemí jak se připravovat už v té primární sociální sféře přenosu některých kulturních vzorců, neuměli by nebo neumí se přenést na školní přípravu, prospívat ve škole základní a postupovat dál. Sahrát všechny ty své role potom až do dospělosti. Takže pro nás je tady důležité využívat všechny právní úpravy, které jsou a které jsem si myslel, že jsou vyjmenované a nebudu na ně dál poukazovat příliš. Naším cílem je ochraňovat děti a to jejichž rodiče jenom zrekapituluji se provinili většinou na tom a nemusí to být rodiče samozřejmě, jsou to i další fyzické osoby, kterým jsou děti svěřeny v mnohých případech a nebo jsou to i organizace nebo instituce, kde dítě se může ocitnout z důvodu zemřelých rodičů a je tam nějaký majetek, je tam byt a podobně. Také jsme se s tím setkali. Pak ta práva těch dětí skutečně musíme zastoupit. To poslední to je to nejdůležitější prosím vás teď jenom zpátky všichni si vždycky

musíme ať na různé úrovni uvědomit při projednávání společném, že se nám jedná o to co je napsáno v 359 a to je blaho dítěte. To je to nejdůležitější si uvědomit, přitom když projednávám, před jednávám, dávám dohromady záležitosti, tak můžu mít i vztek třeba na dospělého, ale vždycky tam musím vidět tu záležitost toho dítěte. U nás jak postupujeme to je využívané nástroje, které jsou samozřejmě že prvotně všechny věci zaznělo to v prvním bloku, takže to jsme si osvěžili, jsou vlastně tři prvky a to je státní sociální podpora a ještě bych mohl říct i úřad práce, protože některé děti můžou už pracovat od 15-ti let, od 16 let. Úřad práce, sociální podpora, segment odbor sociálních věcí a orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V Mostě takhle se snažíme dodržovat všechny tyto postupy a při jakékoliv kolizi, kde se rodina nachází v sociální nouzi na kraji sociálního vyloučení, tak není to jednoduché, protože u kolegyně Jakubcové, která zde sedí paní vedoucí Odboru sociálních věcí, protože jsme rozděleni tak ona má na dávkách 7 600 klientů a mi v ospodu máme 10 200 živých spisů. A je to na 86 tisíc obyvatel, tak si dovedete představit jaká je sociální situace. Takže nás ty různé faktory sjednocují, dávají dohromady a snažíme se vyjít nějakým způsobem a to aby děti nebyly odebírány z rodin. Také se nám za celou dobu nestalo, vždycky najdeme některé nástroje jak tomu zamezit. Jsou to hlavně a všimněte si, že tam mám společná projednávání, která končí nějakým úzusem nějakým způsobem, protože kolegyně na dávkách nám pomohou a zasanují aspoň prvotní část té rodiny. Horší to je potom už v oblasti kde máme napsáno zajištění možné komunikace se subjekty vlastníků a správců bytových jednotek. Zaznělo to v prvním bloku také. U nás v Mostě prakticky jak hledat východiska, nemáme prostupnost bydlení. Pan Šimeček tady označil prostě přípravu nového zákona nebo nějakého doporučení. Jak to udělat tam, kde myslím, že jsme pouze dvě města v republice a to je Most a Havířov, která jsou vystavěna přímo nově a není tam, nebo mi nemáme v Mostě, budu mluvit za sebe žádnou periferii, nemáme žádné vesnice okolo sebe, protože ty lehly vlastně jako dar jako daň za těžbu uhlí. Takže mi všechno máme doopravdy všechno v panelácích a prostupnost nějaké nižší kategorie první, druhá, třetí, čtvrtá jak to bývalo, to u nás neexistuje. Takže ta komunikace s vlastníky bytů a domů není vůbec jednoduchá, protože tam jde o ekonomiku a mnohdy si myslím nebo i chytíme, že jde o ekonomismus tam jde stranou mnohdy i lidská stránka, tam se vidí kolik dá, jak dá a jak tam žije. My teda pokračujeme potom dál samozřejmě v této komunikaci a jde nám zejména o tu část rodinné politiky a to je jak pracovat s těmi rodinami, které se dostanou na ten kraj sociálního vyloučení nebo se do něj dostanou a z té spirály ho nějak dostat ven. Tak máme komunitní plán města Mostu a je tam zapojeno 36 organizací. A musím říct, že

zastupitelstvem nebo městská rada akceptuje tuto záležitost a jako myslím si, jsme přesvědčený, že jsme jediným městem kde politici podpoří komunitní plán a to nestátní neziskový sektor ve výši 8.miliónů korun na podporu rozjezdu projektů, není to jednoduché. Ústecký kraj podpořil stejnou sumou stejný kraj, takže dbáme na to, aby taková určitá souhra u nás existovala. A jak zapojovat teda rodiny do programu. tady bych chtěl uvést do obrazu, protože o tom mostecku o nás každou chvíli vidíte jako, že je to něco ošklivého. Teď se to připojilo s Litvínovem, s Janovem a podobně. My jsme tam od sebe 11, 13 km tak to není jednoduché. Tady bych chtěl říct, že město Most vlastně postupuje tou moderní cestou, byty převádět do vlastnictví. Prodávát domy a byty. Takže od roku 2002 bylo převedeno 83 panelových domů s 6 993 bytovými jednotkami. Zůstalo nám jedno a to je sídliště městské Chanov, který s povědomí znáte a toto má na starosti Odbor sociálních věcí, protože mi žádný Odbor bytový už nemáme. ten u nás není. kolegyně vedoucí s Odboru sociálních věcí, má k tomu komisi, má k tomu všechny nástroje, které jsou potřebné pro legální a dobré projednávání spolupracujeme a tam kde jsou případy zřetele hodné, tzn. tak by se nám tam skutečně nestalo, že by maminka s dítětem a nebo rodiče, kteří zanedbávají nějakou svoji povinnost, tak to projednáme a zůstali by bez bydlení, tak nezůstávají, protože jsou to případy zřetele hodné a protože Mostecká bytová a město je tam 100% vlastníkem tak projedná v komisi a dá do Rady města Mostu s tím, že Mostecká bytová a najdeme tam řešení, dá nějaký byt, který vlastně zabezpečí zejména tam kde jsou děti, než se využijí další nástroje, tam kde jsou děti, aby prostě bydleli a měli vytvořeny všechny podmínky pro dobrý vývoj. V Chanově tam nám zůstalo prakticky 355 bytových jednotek. Tyto jednotky, z toho 101 zůstávají, ono to je proměnlivé, zůstávají jako nefunkční, ale to město skutečně může zareagovat nebo zareaguje když je potřeba a aby tam zůstala ta rodina s dětmi, tak se vlastně vloží peníze, opraví se i ten panelový dům nebo panelový byt a ta rodina je okamžitě nastěhována, jsou jí předány klíče, takže tady některé ty předpisové části jak tady zaznívá, můžu tak, nemůžu tak, tak tady hraje skutečně hodně lidská lidskost a dobrá vůle. Ale není nic co by prostě jsme zanedbávali. Není to jednoduché ani pro naše politiky, protože tady vidíte a je tady plnění závazků vůči statutárnímu městu. Má to svoje pravidla, Rada města přijala svoje pravidla, schválila je na zastupitelstvu a přesto, že je ohlídáno aby lidé co nejméně spadali do dluhů tak je tady ten fenomén, že přehled těch pohledávek nám neustále narůstá. Největší část pohledávek prosím vás, je třeba 20-ti letých, takže zarazit k 30.9.2008 je na tomto sídlišti vlastně 87.151.948,- Kč dluhů. Od ledna do září je nárůst 4.300.000,- Kč, řeknete si, samozřejmě před chvílí jsi slyšel člověče tady jak

vypadá dávkový systém, samozřejmě že to umíme, zejména to umí kolegyně támhle na dávkách jsou to kumulace jiných faktorů, tzn. že tam ti lidé si neumí přesto, že jsou finančně nějak zabezpečeni nebo mají příjmy, tak ti mladší ročníky, ti mladí žijí se starými, oni jim ty peníze nedávají a ti staří to nestačí utáhnout. A nebo jsou to rodiny, které vlastně vůbec neprochází našim dávkovým systémem, ale fakt je ten, že vidíte ty dluhy jaké tam jsou. Pro ilustraci přehled fluktuace obyvatel, protože se bavíme o vyloučených lokalitách, které vám za chvíli označím, jedním z nich je i Sgabalovo správy ale i Sbratníkovo správy atd. vždycky ten Chanov se tam objevuje, tak tam vidíte ve sloupcích jaká frekvence vlastně je v bydlení, tzn. vnitromigrace v tom sídlišti a je to tady už vidět. Vemte si, že za rok na tom odboru sociálních věcí vlastně vystavují nebo vystavili k 30.10. 221 nájemních smluv. Nevyhneme se žalobám, takže tam je 35 uděláno a vrácených bytů, prosím vás, vrácené mnohdy bych udělal uvozovky, protože jsou to byty které nejsou úplně v pořádku, nějakým způsobem řekl bych vybydlené. Dál aby jste viděli a měli přehled z těch lokalit jak to vypadá, tak dávky ze systému pomoci v hmotné nouzi, když požádám paní doktorku tak mi to překlikne, aby jste viděli zase přehled těch výdajů statutárního města, takže příspěvek na živobytí 46.177. 000,- Kč, doplatek na bydlení 10. milionů, mimořádná okamžitá pomoc pomalu 2.milióny korun. Zejména se využívají nástroje, které jsou dané systémem sociálního zabezpečení ve všech formách, protože nám nemůže uniknout ani taková záležitost jestli jsou ti lidé třeba nějakým způsobem dlužní na VZP a podobně. Tak teď bych vám ukázal teda většinou se ukazuje v televizi, včera to zrovna bylo na 168 jak je to odpor- né sídliště, jak to vypadá různě, tam město přistoupilo samozřejmě spolupracuje s nestátními neziskovými organizacemi a úklid tam zajišťovala společnost. Byla to společnost nestátní organizace teda, která byla z vlastních obyvatel. Nezdálo se nám to zcela účinné a změnili jsme z toho sídliště, město přistoupilo k podepsání smlouvy s jiným subjektem nestátní formy a vidíte už tady na těch fotografiích jak vypadá jak vypadá vlastně to sídliště dneska po úklidu 7.8.2008. Prosím o další, na tomto panelovém domě se snažíme nějakým způsobem jako město vytvářet podmínky a opravujeme domy i v Chanově za podpory vyhlášených programů MMR a schází nám tady třeba ta druhá polovina toho domu. Všude zatím musíme vidět děti, protože těch tam je strašně velké množství. Můžete si všimnout, že ta zeleň je tam velice chudobná, ale přesto se nám podaří určitě společně i s těmi obyvateli zlepšit i toto. Potom máme další lokalitu a ta lokalita je přímo v městské části, říkáme jí stovky, protože město Most je označováno jako blokově, ale samozřejmě že máme řádné adresy pojmenované, s čísly popisnými i ulicemi, ale každý mostečák vlastně si říká bydlím

ve stovkách, v šestistovkách, v pětistovkách tak jak šla výstavba do toho Mostu. Toto je jedna z původních staveb a je tam koncentrace sociálních rodin, které jsou na pokraji sociálního vyloučení. Další je to tzv. sedmistovky, to je poslední vlastně uzavřená kapitola, kde jsou značně vysoké domy, nahuštěné domy, je tam velká hustota obyvatel a v tom rámečku se nám pohybuje zase hodně už sociálně slabých rodin. Ty faktory řeknu až potom nakonec. I tam je nutné být obezřetní, spolupracovat a udržet vlastně děti v rodinách. Připravil jsem si dva takové modely, ne modely to je fakticita a to jeden případ, který je ze zástavby z tzv. sedmistovek a řekl bych, a je to pravdaže tam šlo o sociální vytěsňování. V druhé řadě tam nebude sociální vytěsňování, ale tam bude ten případ z Chanova v trošičku jiné podobě. Tady bych jenom udělal toho průvodce vlastně rychle můžete číst, co se tam všechno vlastně odehrává. Z těch sedmistovek je to více početná rodina, žila bez dluhů, zjišťovali jsme všechny ty věci, ale objevila se prakticky první stížnost v roce 2005 na tuto rodinu, s tím že prostě tato rodina není přízřebivá a že ruší klid v tom domě. Samozřejmě majitel domu investoval do toho domu, opravil ten dům a tato rodina více početná se nehodila do toho, aby vlastně jaksi tam žila a vychovávala děti. Byly tam různé kritiky, prověřovaly jsme všechny záležitosti, nebylo to příliš lichotivé, pohádali jsme se, řeknu to na rovinu, ať je to z domovní správou, ať je z majitelem domu, atd. a řekli jsme si dobře, rodiče nejsou tam, prostě bych řekl trošičku jsou simplexní a teď ta velikánská práce jakým způsobem je prostě upevnit, ukotvit aby respektovali zase to, že žijí v takovém velikém domě, který má 8 pater, 8podlaží. Takže mi jsme se snažili eliminovat riziko případného vystěhování a jejího sociálního vytěsnění. Obyvatelé se na nás naštváli, nebyli spokojeni, že prostě teda se to takhle zabránilo a do roka jsme do té rodiny začali se sociální pracovníci chodit. Tak jsme si to hlídali, ale do roka jsme měli další předloženou stížnost a začali jsme znovu jednat s vlastníkem domu a samozřejmě to už jsme si připravili na tolik, že tu rodinu jsme bylo to přímo z očí do očí, co je, co není ale řekli jsme využijeme nástrojů komunitního plánu. Oslovili jsme oblastní charitu v Mostě, Fond ohrožených dětí se o to zajímal a šlo nám o to, abychom zase nebyli napadeni, že by jsme děti někam dali. Povedlo se nám sepsat dohody s oběma organizacemi a samozřejmě i s rodinou, aby souhlasila s tím, že do té rodiny bude chodit mimo ospodu také někdo jiný. Takže řekl bych, že jsme si to ochutnali, očichali se a ta rodina přijmula nabídku která je, podepsala tuto dohodu a my jsme mě měli zase na chvíli jaksi klid, že to všechno funguje. Ten společný cíl jak tam říkám je podle potřeb této rodiny a kdykoliv ode mě z ospodu se tam dostávala pracovníce a protože tam zase s dávkářů samozřejmě ohlíželi tu svoji věc, také dávky které jsou tam dávány jestli jsou

využívány k tomu, čemu jsou určeny. Tak jsme si ohlíželi i to soužití nájemníků. Ta bezdlužnost rodiny vydržela, tam jsme se dostali potom do další motivace, aby táta začal chodit do práce, tzn. zase nástroje které jsou všechny k tomu, jak to udělat s úřadem práce, jak jít na requalifikaci, nebo aby si doplnil nějaké záležitosti a zejména to, aby ten otec neskladoval nějaký úplně, on si vybíral některý součástky, který samozřejmě potom byly prodejny od těch kontejnerů. Tak jsme potřebovali ho eliminovat, protože se lidé ohrazovali i tohle to se nám povedlo, zaměstnat ho a tím vlastně nechodil okolo těch kontejnerů. Tady nám se povedlo, vidíte je rok 2008 a od roku 2005 se de facto se hlídá tato rodina vzhledem k věku dětí je to na delší trať, protože samozřejmě za chvíli budou ty děti větší a větší, budou zleťovat a jak to bude dál s jejich životem v této rodině. Takže to je vytěšňování a teď bych přešel do lokality Chanov. To je trošičku složitější záležitost, protože matka které je 31let porodila vlastně první dítě v 15letech. Je do současnosti na rodičovské dovolené a družský vztah má 8 dětí, s otcem dětí který je nezaměstnaný, svobodný atd. Vidíte tam tu minulost, nebyla jednoduchá, protože se nám zdržoval ve Spolkové republice Německo, tam byl odsouzen, takže i u nás v České republice byl opakovaně ve výkonu trestu. Všimněte si tam, že mi jsme ho měli jako kurátoři pro mládež na 4roky v ústavní výchově, protože už sám o sobě nesl ty prvky, které nedávaly záruku k řádnému rodinnému životu. Nicméně i teď se různě zdržuje mimo tuto rodinu a ta kompaktnost a udržitelnost tak jak nám to stanovuje nebo cit nejenom zákon nebudu říkat o zákonech jak se máme starat o rodinu, ale o to abychom tam pomohli té mámě. Tady jsme vyjmenoval vlastně namodeloval ty sourozence všechny, takže když se podíváte na Ladislava 1992 ročník, potom už to běží Monika, Kateřina, Lucie, Josefa, Natálie, Marie a do toho samozřejmě v době, kdy otec byl ve výkonu trestu tak se tam přihodila samozřejmě mi jsme kousek od Teplic, tak tam byla rodinná příhoda a je tam vlastně polorodý sourozenec. Tenhle ten chlapec chtěli jsme za každou cenu, aby tátu poznal, projednávali jsme po všem úrovních a skutečně se to povedlo, že byl v letošním roce tento chlapec u táty v Německu, ale on už vlastně chytil určitou patinu té výchovy a nebo z toho prostředí ve kterém vyrůstal a prostě nelíbí se mu v tom Německu, tzn. mít určité návyky, mít určité algoritmy, které je potřeba pro to aby se připravil na život. Tak se mu u táty nelíbí a už tam nechce jezdit. U tohoto chlapce samozřejmě tam je ústavní ochranná výchova, protože skutečně ty útky, to co se tam děje, nedalo již trpět dál, tak jsme využili zákona. Rodina prosím vás žila dlouhodobě a teď se dostávám k tomu, protože ten otec se příliš nestaral, ale matka žila v rodině své matky a to je tam důležité, takže mezi rodiči vždycky ten táta když tam přiběhl do té rodiny, tak tam něco

vznikalo, byly tam rozpory, nebylo to příliš dobré a byly tam velké hádky a střety. Ty konflikty se daly ještě spravit různým domlouváním a nebo nasazením služby a domovy, ale nejhorší bylo když se tam projevila element a to byl zletilý už syn té babičky. Tam se podívejte jak zneužíval omamné látky, co to všechno v té rodinně mohlo způsobit. Tady ukazují a dostávám se k předmětu bydlení, bez nájemní smlouvy. Tady ta rodina prakticky přišla o bydlení, podíváte se exekuční vystěhování 700tisíc korun dluhu, jak je to možné. Samozřejmě v té rodině si nepředávaly ty příjmy, nebylo to tak jak by mělo být a pokud tam nebyly výrazné poruchy chování a jednání, tak jsme k tomu ani nesáhli, nedozvěděli jsme se to příliš brzo. No nicméně ta rodina prostě zůstala, ale to je takový ten jak tady bylo projednáváný jestli prostě ta samospráva jestli to tam je správné atd., dobře exekuční vystěhování všechno, proč servat ty děti a hned je odebrat a dát je do ústavní výchovy. Přes to tam nastaly, ta práce s tou rodinou tam byla velice pestrá a od roku 2006 tam byly řešeny problémy nejstaršího syna Ládi. Pak se zjistili skutečně, protože ten otec když tam došel do té rodiny tak on v sobě už měl omamné látky chtěl používat, protože v Chanově je hodně toluen, on na to nalákal i tu matku těch dětí a tam začala ta zkáza. Teď ještě neměli právo k tomu bydlení, exekuce, babička už to nechtěla prostě už to bylo velice tvrdé. Můžu to přeběhnout, zjistilo se když ten táta se zase vrátil do rodiny zhoršení, potom zase pomoc která tam byla zase nasazená a museli jsme přistoupit k předběžnému opatření v závěru v jednom a to že tam došlo v té rodině skutečně k velikánským konfliktům mezi dospělými ale i mezi těmi dorůstajícími dětmi. Takže mi jsme dali návrh na předběžné opatření, vidíte tam už ty dramatické výkony, nebylo to jednoduché, protože sídliště se nám rozdělilo na dvě poloviny, jedny že je to správné, druhé že to není, 3hodiny trval výkon rozhodnutí. Nicméně přeskočím tuto epizodu, mi jsme se nevzdali a s rodinou jsme pracovali dál. Našli jsme a dlouhodobě se před tím jednalo s matkou otce, ta se zdráhala dlouhou dobu, oni mají nízkou věkovou hladinu ty babičky tak jsme ji přemlouvali, ať to zkusí ona, když tam to zatěžovalo hodně a hlavně tady bych zvýraznil tu záležitost kde s Odborem sociálních věcí, kde byla řešena bytová otázka. Nebylo to vůbec jednoduché s tím, že se hledali formy a tím, že matka neměla nikdy vztah k té nájemní smlouvě a nebyla tou dlužnicí, prostě se rozhodlo že jí bude teda přidělen nový byt, takže co s novým bytem bez prostředků. Oni toužili po výkonu rozhodnutí dostat děti zpátky, mi jsme říkali ano, tak jsme to všechno řekli co je potřeba aby plnili. Skutečně tito rodiče se nám povedlo nějak specifikovat, s tím, že otec, tam to vidíte, se zaevidoval na úřadu práce, splátkové kalendáře k VZP, zrenovovali a vybavili novou domácnost a měli legalizaci toho pobytu. Táta nám podepsal, dohodli

jsme, že se budeme starat o K-centra, na to abychom měli kontrolu, že už není uživatelem drog, chtěl se podílet, má velkou sílu na to, zatím jaksi drží a mi jsme začali rušit, dávali jsme návrhy k rušení předběžného opatření, nejdříve na ty děti, které zůstaly a nebyly odebrány při prvním výkonu a potom se vracely děti zpátky po renovaci toho bytu, tak jsme jim všechny děti dali zpátky. Přesto nejstarším klukům když se podíváte byla nařízená ústavní výchova, protože tam už propadl byl tak velký, nebylo by možné udržet určitý vývoj mladších dětí. Pracujeme všichni dohromady, pracuje se tak aby ty děti zůstávaly v rodině. Co tady je důležité, že sami nechťeli ale přistoupit aby tam chodili terénní sociální pracovníci, chtěli výrazně což je s podivem, aby tam chodili prakticky v uvozovkách sociální pracovnice úřednice ať je to s oesvěčka nebo ospodu. Takže byla to docela velká facha, každý den ráno zajet do toho sídliště, odpoledne spolupracovat se školou, s doktorem, všechno prostě takhle se dá udělat za velkých sil, ale pořád se nám to vyplatí, protože jsme ochránili děti a jsou v tom rodinném zázemí. Tady je potřeba ukázat jak se povedlo ten byt dát dohromady, aby odpovídal nějaké normě. Jiná smůla, která teď tam je prováděná tzn. oni aby dostali ty děti zpátky, tak v rámci široké rodiny si vlastně popůjčovaly peníze, z Německa si přivezli nebo přes ty hranice u nás to všechno jde laciný nábytek, ale chtějí po nich samozřejmě i ti příbuzní teď peníze zpátky. Je to tam udržitelné, dohodli jsme se na všech splátkách, není tam nic co by signalizovalo zatím, že by jsme museli dělat nějaký zvláštní zákrok. Tady už paní doktorka posílá ty obrázky z rodiny, samozřejmě tam v době kdy matka i otec začali prostě si zvykat na omamné látky tak vidíte, že to nebylo příliš dobré a teď by jsme už dali rodinné podmínky po nápravě situace. Takhle si dovedli skutečně pod tlakem sociálních pracovníků se takto povedlo ten byt udělat. Dětský pokoj, můžeme dál, to jsou všechno záběry z druhého pokoje, vidíte že tam je to jinak udělané, uzpůsobila se hygiena prostředí a dokonce závěr je chodba. Nepovedlo se mi sem dostat obývací, mi jsme mu říkali modrý byt, to skutečně mělo všechny atributy, že takový byt jsme neviděli ani my. Jenom si dáváme velký pozor na to, aby nám to vydrželo a ty děti vyrůstaly, takže tam jsou nástroje i místních škol. Tak pak tam je ochrana práv dětí v sociálně vyloučených, tady nebudu už opakovat, prosím vás je to všechno dáváno do souvislostí, nesmí se opomenout

nic, nemůžeme si jako úředníci hrát na vševědy, protože společnost nám dává hodně velký spektrum využívání komunitního plánu a dneska je tam i nový způsob nebo se hlásíme k tzv.integrovanému plánu rozvoje města a je to soužití občanů v deprimovaných zónách.Nebudu citovat, vidíte celou škálu na čem pracujeme, co se dá dělat, chtěl bych tady pochválit pana Podlahu mladšího nebo malého, jako by z agentury,

protože s námi spolupracuje, může k tomu cosi říct a z hlediska analýzy bych tady jenom řekl proč se to u nás děje. Takže si vezměte všechny ty body za sebou a jenom máme obavu při ekonomické krizi, jestli se nás něco tam víc nedotkne, protože mi jsme závislí na chemii, dolech a je tam jenom málo v těch průmyslových zónách, aby se nám nezhoršil stav zaměstnanosti, abychom se opět nedostali přes 20% nezaměstnanosti a samozřejmě tím trpí děti, tím trpí vlastně rodiny. Tady bych potřeboval překliknout, kdyby jste byla tak hodná paní doktorko. Tady vidíte IPRM je připravovaný pro MMR a pro IJOPY, tzn. propojení těch zón toho Chánova, ten je vpravo dole a vlastně s těma stovkami v tom centru města, takže mi se snažíme skutečně jít cestou integrace. Tady s posledních obrázků tak jak jsme říkal, kde jsou ty stovky, je připravený záměr jak ochránit vlastně tu zónu, tím že se tam v těchto zelená barva znamená dvory těch domů, které upravíme natolik by tam skutečně mohli vstupovat pouze ti obyvatelé, kteří tam bydlí včetně těch na pokraji sociálního vyloučení, a dalo se to ohlídat. A to už jsme viděli ve Španělsku. Já bych jenom k tomu závěru, prosím vás, proč se to děje. V první řadě je to absence a to osobní a sociální výchovy, ekonomické gramotnosti, spíš negramotnosti mnoha obyvatel z hlediska hospodaření domácností, protože se vedou kurzy, snažíme se všechno možný s nimi dělat, potom je to dodržování či nedodržování pravidel chování, chtít se vzdělávat a výchova k práci. Takže pak už jenom rozvíjet osobností rozvoj, sociální rozvoj a morální rozvoj.

n Mgr. Klára Panovská, Kancelář veřejného ochránce práv

„Odnímání dětí a umístování do ústavní výchovy z bytových důvodů, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv“

Obecná zjištění ochránce

V tomto příspěvku se pokusím o shrnutí poznatků veřejného ochránce práv k problematice odnímání dětí ze socio-ekonomických důvodů, neboť se s těmito případy opakovaně setkává a bohužel nejsou zcela ojedinělé, jak by se mohlo zdát. Veřejný ochránce práv v rámci svých šetření zjistil, že s rodinami postiženými nebo ohroženými sociálním propadem bývá paradoxně často zacházeno stejně jako v případech, kdy rodiče své děti týrají, zneužívají nebo jinak ohrožují jejich život a výchovu. Děti jsou odebrány na základě hygienických nedostatků v bytě nebo kvůli neschopnosti rodiny zajistit si vhodné bydlení. Pokud k tomu dojde pak v důsledku následné separace dětí od rodiny, rodina ztrácí motivaci ke zlepšení své situace bytové i jiné ekonomické, citové vazby rodičů a dětí se následně ztrácejí nebo narušují.

Ochránce stejně jako Evropský soud pro lidská práva považuje tento přístup za nepřijatelný a v rozporu nejen s právy dítěte, ale se základními lidskými právy vůbec. Proto opakovaně konstatoval, že socio-ekonomické důvody jsou neadekvátní pro natolik závažný zásah do rodinného a soukromého života, jakým je oddělení dětí od rodiny a je třeba v maximální možné míře hledat řešení jiná.

Ochránce zobecnil typická pochybením v postupech OSPOD, s nimiž se v rámci šetření setkal. Je to v první řadě nedostatečná prevence v podobě nedostatečné práce s rodinami. Častým argumentem ze strany sociálních pracovníků bývá, že je jich nedostatek na velký počet případů. K tomu je třeba říci, že ochránce neprosazuje, že by veškerou sociální práci v rodině nutně vykonával výhradně sociální pracovník. Naopak je toho názoru, že by sociální pracovníci měli koordinovat pomoc rodinám, tzn. že by měli alespoň zajišťovat spolupráci rodin s dalšími subjekty poskytujícími navazující sociální služby pro rodiny v obtížích atp. Dále se ochránce typicky setkává s postupem, kdy je nevhodně využito návrhu na předběžné opatření, respektive že předběžná opatření bývají využívána i tam, kde nejsou zcela nezbytná nebo kde pro to nejsou ze zákona dány všechny podmínky vyplývající z občanského soudního řádu. To pak jde potom ruku v ruce s nedostatečnou informovaností rodin ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí co se týče podávání opravných prostředků, dále práv a povinností vyplývajících z nově vzniklé situace, typicky právo na kontakt dětí s rodinami, možnost žádat o krátkodobé pobyty dětí v rodině, což je dle ochránce mimo jiné silným motivačním faktorem pro zlepšení socio-ekonomické situace rodiny, atp. Ochránce se někdy setkává dokonce s mylným informováním rodiny o potřebě tzv. adaptační fáze – potřebě ponechat po odnětí dítěte z rodiny určitý časový prostor pro adaptaci na nové prostředí – a žádají po rodině, aby se po tuto dobu zdržela kontaktu s dítětem, což je požadavek zcela neadekvátní a neoprávněný (pozn.: rovněž psychologové potvrzují, že je pro dítě naopak škodlivý). V případě odnětí dětí z bytových důvodů, kdy se rodina snaží svoji situaci řešit, ochránce často zjišťuje, že dochází k problémům v případech, kdy dojde ke svěřením dětí do předpěstounské či pěstounské péče, a to v podobě někdy velmi vážných problémů v kontaktu dětí s rodinami. Vhodnější by se v těchto situacích jevilo využití pěstounské péče na přechodnou dobu. O tuto formu pěstounské péče je však bohužel téměř nulový zájem. Ochránce je také nucen v rámci svých šetření orgánům sociálně-právní ochrany dětí připomínat, že po i odnětí dětí z rodiny je potřeba intenzivně s rodinou pracovat za účelem sanace rodiny a návratu dětí do rodiny. Totéž platí i v případě, že se podaří docílit návratu dětí, i tehdy je třeba rodinu podporovat, aby nedošlo k opakování nežádoucí situace.

Nyní několik slov k iniciativě VOP, kdy oslovil jednotlivé magistráty statutárních měst se žádostí o vyjádření ok otázkám, zda registrují problematiku odebírání dětí ze socio-ekonomických důvodů a zda podobné případy sledují. VOP oslovil jednotlivé magistráty, aby mu poskytl informace ohledně případů, kde jedním z hlavních důvodů odnětí dětí byly bytové podmínky nebo ztráta bydlení. Dotazoval se rovněž, v kolika z těchto případů se následně podařilo rodinnou situaci stabilizovat a děti vrátit zpět do péče rodičů. Mimo to ochránce žádal o obecné informace, jakým způsobem v jednotlivých městských částech či městských obvodech spolupracují bytové odbory se sociálními odbory. Jednotlivé magistráty se k této problematice postavily rozdílně, jedna skupina se k tomuto tématu postavila tak, že s ohledem ke skutečnosti, že odnímání dětí z bytových důvodů je nepřipustné, takové případy v jejich správním obvodu neevidují. Druhá skupina k tomuto tématu přistoupila poněkud odpovědněji, položené otázky analyzovala více do hloubky a vytipovala konkrétní případy. Uváděli že se nejedná o případy, kde by šlo o odebrání dětí čistě z bytových důvodů, avšak jednalo se o významný faktor, který odnětí dítěte ovlivnil.

Pro ilustraci, například Magistrát města Brna uvedl, že podobných případů za rok 2006 eviduje 5, z toho 4 děti se podařilo vrátit zpět do péče rodičů. V roce 2007 to bylo 6 dětí odebraných převážně z bytových důvodů. Co se týče spolupráce mezi sociálním a bytovým odborem, většina městských částí v Brně uvedla, že jejich spolupráce s bytovými odbory je diskutabilní, neboť je prakticky nevynutitelná. Většina městských částí nedisponuje žádnými sociálními byty a pokud ano, tak jich je velmi málo. Dále Magistrát města Českých Budějovic ve sledovaném období uvedl 10 případů, přičemž všech 10 dětí zůstalo v péči ústavního zařízení. Bytový odbor nemají, sociální pracovníci spolupracují s bytovou komisí, mají však problémy v tom, že u svých klientů narážejí na přísná pravidla stanovená radou města. Hradec Králové na druhou stranu uvedl, že spolupráce mezi sociálním odborem a bytovým odborem je u nich na velmi dobré úrovni, byty z obecního bytového fondu se však obsazují formou výběrových řízení. Město disponuje ubytovnou pro rodiny s dětmi a pro děti, které odcházejí z ústavní výchovy. V případě potřeby žádá bytový odbor, odbor sociálních věcí o součinnost při šetření o poměrů žadatelů a o stanovisko. V Chomutově uvedli ve sledovaném období odnětí 19ti dětí ze 6 rodin, z toho 9 dětí je zpět v péči rodiny. Bytový odbor zde nabízí byty pouze formou výběrových řízení za svépomocné opravy. Město má však k dispozici byty na půli cesty a azylové bydlení. Karlovy Vary řeší situace rodin v obtížných bytových podmínkách nabídnutím ubytovny nebo

přidělením bytu z bytového fondu. Karviná uvedla, že spolupráce s bytovým odborem je na dobré úrovni, je však třeba, aby žadatelé splňovali určité podmínky, především uhrazení nebo pravidelné splácení svých dluhů. Uvedli, že zde mají zajímavý program Slezské diakonie bydlení s asistencí. Diakonie si pronajala 5 městských bytů pro sociálně znevýhodněné občany, kde po roce bydlení se sociální asistencí bývají uzavírány nájemní smlouvy s uživateli bytů. Liberec uvedl, že podmínky pro přidělení bytů rodinám, se kterými OSPOD spolupracuje, nejsou tyto rodiny většinou schopny splnit.

Z výše uvedeného příkladného výčtu je patrné, že praxe je značně nejednotná. V některých městských částech se ke stanovisku OSPOD ohledně vhodnosti přidělení bytu ze sociálních důvodů prakticky nepřihlíží, jinde více či méně ano, ale naráží se zase na problém nesplnění podmínek pro přidělování bytů stanovených radou města atp. Jinde naopak bytový odbor vůbec neexistuje. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že možnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí jsou v tomto směru zatím značně omezené a pokud vůbec s bytovým odborem spolupracují a podají kladné stanovisko k potřebě přidělení bytu ze sociálních důvodů konkrétní rodině, toto nemá velkou váhu. Za úspěch lze považovat, pokud je k jejich stanovisku vůbec přihlíženo.

Kazuistika

Pro ilustraci uvádím jeden z posledních případů, kterým se ochránce zabýval a kde došlo na základě předběžného opatření k umístění dětí do kojeneckého ústavu z bytových důvodů. Příčinou byla tíživá bytová situace, kdy se rodina po dobu dvou až tří letních měsíců přechodně ocitla bez ubytování. Tuto situaci řešila přespáváním u známých a krátkodobými podnájmy, několik dní přespávali ve stanu. OSPOD zpočátku s rodinou spolupracoval na řešení problému. Poté co se neosvědčilo bydlení matky s dětmi v azylovém domě, neboť zde nemohla být celá rodina pohromadě, OSPOD přesvědčil rodiče, aby děti na přechodnou dobu umístili na dobrovolný pobyt do kojeneckého ústavu do doby, než si najdou vhodné bydlení. Rodiče nejprve s touto variantou souhlasili, ale posléze se rozhodli řešit svoji bytovou situaci přestěhováním k prarodičům, o čemž OSPOD předem informovali. OSPOD se za této situace rozhodl z pohledu ochránce pro nepochopitelný krok, a to podání návrhu na nařízení předběžného opatření o umístění dětí do kojeneckého ústavu. OSPOD dokonce rodičům doporučil, aby se proti rozhodnutí neodvolávali a věc tak zbytečně nekomplikovali a neprodložovali. Rodiče byli informováni, že pokud si do doby meritorního rozhodování soudu najdou bydlení, budou jim děti

vráceny. Rodiče se tedy neodvolali, po umístění dětí do kojeneckého ústavu se snažili s dětmi udržovat pravidelný kontakt, navštěvovali je a brali si je domů na krátkodobé pobyty. Rodina se snažila do doby rozhodnutí soudu ve věci samé svoji bytovou situaci vyřešit, aby se děti mohly vrátit. Ačkoliv si bydlení našli, přesto byla nařízena ústavní výchova. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno tak, že je třeba, aby se rodina osvědčila v tom smyslu, že je schopná si bydlení udržet. Rodiče se nadále potýkali se svojí sociální situací, s dětmi byli nadále v častém kontaktu, brali si děti na pobyty domů. Citové vazby mezi nimi byly silné. Rodině se narodily další dvě děti, jejichž péči řádně zajišťovali. V době, kdy si zajistili stabilní bydlení, otec měl práci, došlo k dalšímu zcela nepochopitelnému kroku ze strany OSPOD, a to že navrhl zařazení dětí do evidence dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči. Dětem byli nalezeni pěstouni a došlo k jejich svěřeni do předpěstounské péče, přestože s tím rodiče nesouhlasili a měli zájem o návrat dětí do rodiny. Po umístění do předpěstounské péče pak navíc nastaly velké problémy s kontaktem rodičů s dětmi (ačkoliv do té doby rodiče děti často navštěvovali, po svěřeni do předpěstounské péče se dětmi poprvé viděly až po více, než čtyřech měsících). Za situace, kdy rodiče mají dlouhodobě vyhovující stabilní bydlení, velmi dobře se starají o mladší děti, nově místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí nemá žádné výhrady k jejich péči, žádají o svěřeni dětí zpět. Pěstouni naopak žádají o svěřeni do pěstounské péče. Bohužel v tomto případě soud dosud ve věci nerozhodl, ačkoliv uvedené návrhy byly podány již v polovině roku 2007, takže zde navíc narážíme i na průtahy v soudním řízení. Nežádoucí stav je tak nadále neadekvátně protahován, což může mít na děti velmi vážné neodčinitelné dopady.

Závěrem stručně shrnutí doporučení ze strany ochránce, jak zefektivnit prevenci odnítání dětí z bytových důvodů. V první řadě je to především důraz na kvalitní sociální práci a pomoc rodinám, podpora navazujících sociálních služeb atp. Dále je to požadavek na zkvalitňování náhradní rodinné péče a podpora „profesionální“ pěstounské péče (pěstounské péče na přechodnou dobu), zejména v případech, kdy rodiče jeví snahu svou situaci zlepšit a převzít děti zpět do své péče. Kladení důrazu na dodržování práv a povinností zúčastněných, pokud dojde ke svěřeni dětí do předpěstounské či pěstounské péče, typicky respektování práva na vzájemný kontakt dětí a rodičů, zejména pokud jsou zachovány vazby mezi rodiči a dětmi. Poznatky ochránce na úseku sociálně-právní ochrany dětí však vedou i k tomu, že je zde potřeba zavedení systému sociálního bydlení pro rodiny s dětmi ohrožené ztrátou bydlení a sekundárně odnětím dětí z rodiny. Do doby, než se tak stane, je třeba aby bytové odbory spolupracovaly s orgány sociálně-

právní ochrany dětí a dbaly jejich doporučení, pokud jde o takto ohrožené rodiny.

n PhDr. Eva Rotreklová, TRIADA o.s.

„Odnímání dětí a umístování do ústavní výchovy z bytových důvodů, možnosti pomoci ze strany nevládních organizací“

Dobrý poedečer, dámy a pánové, myslím, že tady bylo řečeno mnohé a že jsme některé témata již zcela vyčerpaly. Ráda bych navázala na předřečníky a pohovořila k některým kazuistikám a tématům, a to z pohledu pracoviště, které se podílelo na doprovázení rodičů, dětí a pěstounů, kterých se dané problémy týkaly. S Kanceláři veřejného ochránce práv máme dlouhodobou spolupráci v tom smyslu, že někteří klienti, jsou pracovníky KVOP odkazováni na naše odborné pracoviště, které má možnosti zajistit nejen poradenské služby, ale také dlouhodobou spolupráci a doprovázení v obtížné situaci. Současné o naši klienti se často obrací na KVOP v situacích, kdy se chtějí domoci svých práv a chránit oprávněné zájmy dětí.

K tématu umístování dětí do ústavní výchovy z bytových důvodů a o jeho důsledcích a dopadech do života rodiny, kde je dítě separováno od svých rodičů.

Ráda bych jenom řekla, že jsem použila a používáme právě toho termínu *umístování dětí mimo rodinu* – a to proto, že to tradičně používané **odebrání dětí z rodiny a případně odnámání dětí** už v sobě samozřejmě zahrnuje určité selhání, trest a sankci. Důsledkem je pak situace, kdy je velmi obtížné dosáhnout změny situace v rodině a návratu dítěte do jeho přirozeného rodinného prostředí. A pokud to vezmeme do důsledků, tak vlastně trestáme děti za něco za co ty děti vůbec nemohou, v případě, bytových důvodů je to situace zvláště tristní.

Dlouhodobě se snažíme prosadit změny v pohledu na rodiny sociálně vyloučené nebo na rodiny, které jsou ohrožené separací, protože tradiční formy práce s těmito rodinami nejsou efektivní a v řadě případech by šlo zabránit umístění dítěte do ústavní výchovy a nebo minimálně omezit pobyt mimo rodinu na nezbytnou dobu, t.j. jen do doby, kdy se situace rodiny vyřeší.

Vítáme proto taky iniciativu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, které vydalo v dubnu letošního roku vládní dokument, který se zabývá transformací systému péče o ohrožené děti a zdůrazňuje právě tyto principy.

Domníváme, že ta transformace je opravdu potřeba, protože celý systém péče, respektive sociálně-právní ochrany dětí má značné trhliny. Nebudu se zabývat už věcmi, které tady byly řečeny, tzn. že naše práce by vždycky měla hájit zájmy dítěte a primárním zájmem dítěte je, aby vyrůstalo ve své rodině. Ráda bych jenom poukázala na některé problémy, se kterými se v souvislosti s bytovými problémy rodin a rodičů setkáváme.

V případě dobrovolného rozhodnutí rodičů o umístění dítěte do dětského domova – obvykle volí tento způsob jako řešení aktuální, nouzové situace a tedy řešení dočasné, v žádném případě to není známka jejich rodičovské neschopnosti pečovat o dítě nebo nezájmu o dítě.

V mnoha případech ale orgány sociálně-právní ochrany dětí i když je to dobrovolné rozhodnutí rodičů, při akutní ztrátě bydlení nebo při nějaké krizové situaci ještě přistupují k tomu, že je podán návrh na předběžné opatření, čímž se komplikuje potom a velmi prodlužuje návrat dětí zpátky do rodiny. To je určitě praxe, která není ve prospěch dětí a nelze v ní nadále pokračovat.

„Bytovými důvody“ v kontextu s našim tématem, není jen ztráta bydlení jako taková, ale také špatná vybavenost bytu a bytové podmínky. . Musím říct, že právě když jsme zahajovali dnešní jednání, tak u Městského soudu v Brně bylo rozhodnuto o nařízení ústavní výchovy u jednoho hochy, který pochází ze tříčlenné sourozenecké skupiny. Důvodem jsou právě tyto **bytové důvody**, protože rodina neměla zapojenu elektřinu, měla dluhy na nájemném, dluhy splácí, elektřinu zapojenou má, ale nemá dobře vybavenou koupelnu. Paradoxem této situace je ovšem to, že rodiče pečují ve své domácnosti o dvě další děti, které mají závažné zdravotní postižení a jediné zdravé dítě je v kojeňeckém ústavu a ústavní výchovu dnes soud potvrdil.

Co se týče otázky dočasnosti umístění dítěte mimo rodinu, je to také téma, kterému je potřeba věnovat velkou pozornost.

A tak jak tady bylo řečeno – **umístěním dítěte nekončí práce s rodinou ale začíná její nejdůležitější fáze** – práce směřující k návratu dítěte k rodičům. Prvním předpokladem úspěchu pak je, aby byly dobře stanoveny a konkretizovány důvody proč dítě muselo z rodiny odejít. V naší práci s rodinami se potýkáme s největším problémem právě v tom, že když se na nás rodina obrátí proto, abychom pomohli vytvořit situaci pro návrat dítěte. Bohužel je velmi problematické definovat cíl ke kterému má rodina, aby umístění dítěte mimo rodinu mohlo být zrušeno, tedy za jakých podmínek orgán sociálně-právní ochrany dětí může konstatovat, že důvody, pro které bylo dítě umístěno

mimo rodinu, pominuly. Domníváme se, že a tak jak to i s naší zkušeností s prací s orgány a se spoluprací orgány sociálně-právní ochrany vyplývá, **chybí multidisciplinární posouzení situace rodiny a také vypracování individuálního plánu pomoci** a podpory vedoucímu k jednoznačně definovaným cílům. A znovu bych chtěla podpořit ty názory, které už tady padly, že orgán sociálně-právní ochrany dětí nemůže být „advokátem a žalobcem“ v jedné osobě, tak jak tady o tom hovořil pan doktor Strupka, a nemůže být také jediným, kdo spolupracuje s rodinou a kdo dlouhodobě poskytuje odbornou pomoc a doprovázení rodině. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je koordinátorem pomoci dítěti a ochránce jeho zájmů, ze zákona je oprávněn dohlížet a kontrolovat a má vůči klientům kompetence k různým opatřením. To je pak v rozporu s principy sociální práce, nestrannosti, střetu zájmu, ale je to také otázka možností a kapacity pracovníků OSPOD. Z toho hlediska je pak nezbytným předpokladem k dosažení změn zajištění spolupráce s odbornými pracovišti specializovanými na problematiku péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

Ráda bych ještě možná zmínila také to, o čem se také hovořilo v souvislosti s oběma kauzami jaké nezvratné důsledky má někdy to, když rodina přijde o bydlení nebo když dítě je z bytových důvodů umístěno mimo rodinu. Myslím si, že je v té první kauze o které se tady hovořilo, je velmi důležité poukázat na **negativní důsledky medializace**, zejména, jedná-li se o děti. Musím říct, že medializace těchto případů a zveřejňování osobních údajů, je jeden z velkých troufám si říct opravdu hříchů, které na dětech pácháme. Protože ty děti nežijí na Marsu, oni žijí ve škole, oni žijí ve svém sociálním prostředí a jejich okolí o nich ví věci, které oni sami doposud nevěděly, které nemají zpracované a důsledkem je potom jejich pokračující traumatizace s trvalými následky.

Je třeba se také více věnovat tématu důsledků separačního trauma a psychická deprivace v důsledku zpřetrhání přirozených rodinných vazeb a narušení vrozených vztahů mezi dětmi, rodiči a sourozenci. Problémy při vytváření vlastní identity a schopnosti osamostatnění o tom už zde byla také řeč mají za následek problémy v dospívání, v sociálním chování. Tyto děti v řadě případů mají obrovské problémy v dospělosti,

v přijetí partnerské a rodičovské role a tím se naše společnost ocitá v bludném kruhu, protože dítě které třeba ještě teď v této chvíli je 17letou dívkou, která je v ústavní výchově tak za rok, rok a půl se stane matkou, která se nebude moci postarat o dítě a její děti budou opakovaně od ní separovány. Z dítěte, nad kterým se všichni dojíkali

jak těžký má osud, se najednou stane matka, která selhala někdo kdo odmítá spolupráci, kdo je zavržení hodný, protože se nestará o své dítě. Důsledkem toho jsou samozřejmě také ty stále kritizované vysoké počty dětí v ústavní výchově.

Domníváme se, že cesta ke změně není v tom, aby se zvyšovaly počty pěstounských rodin, ale aby se pracovalo s rodinou dítěte tak, **aby umístění dítěte do ústavní výchovy bylo jenom krajní možností a zcela výjimečnou možností umístění dítěte do náhradní rodinné výchovy.**

Často diskutované selhání náhradního rodinného prostředí a návrat dítěte do ústavní výchovy je samozřejmě také důsledkem toho, že ten první krok který se učinil byl chybný, resp. nebylo využito všech možností k tomu, aby dítě svou rodinu vůbec opustit nemuselo.

To snad možná k tématu sociální bydlení v souvislosti s udržení integrity rodiny, k přemýšlení nad tím jak je velmi jednoduché dítě umístit do ústavní výchovy, ale jak obtížné a zdlouhavé je, vytvořit podmínky ke změně a vrátit dítě tam, kam patří – tedy k jeho rodičům.

Mnohdy vidíme, že řešením by bylo i poskytnutí finanční pomoci, zvýšení příspěvku na bydlení, hmotná pomoc pro zajištění pomoci při péči o děti, které by bylo daleko šetrnější pro dítě, efektivnější a levnější než pobyt dítěte v ústavní výchově nebo v náhradním výchovném prostředí.

n Mgr. David Strupek, advokát, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva „Judikatura Evropského soudu pro lidská práva-kauza Havelka versus Česká republika“

Mým dnešním úkolem je v kostce shrnout závěry Evropského soudu pro lidská práva, původně se mělo jednat o rozsudek Havelka a další i proti České republice, ale myslím si, že nebude od věci komplexně zmínit oba dva rozsudky ESLP, tak jak tady byly na začátku paní doktorkou prezentovány, tzn. kromě rozsudku Havelka a další, také rozsudek jemu předcházející, který možná lépe znáte z médií, a to je ten rozsudek Wallová a Walla proti České republice,. Obě dvě věci mi v určité fázi prošly rukama, vzhledem k tomu, že obě rodiny byly po určitou dobu předmětem terénní sociální práce neziskové organizace Poradna pro občanství, občanská a lidská práva v Praze, s tím že v jednom případě za pomoci jiného právníka, v tom druhém případě za naší pomoci se rodiny obrátily na Evropský soud pro lidská práva.

Snad jen stručně o ESLP, protože vím, že tady asi dnes nebude moc právníků a o nějakém Štrasburku, o kterém se píše každou chvíli v novinách, určitě víte jenom velmi, velmi okrajově. Je to soudní orgán vytvořený na víceméně politické a diplomatické úrovni organizací, která se jmenuje Rada Evropy, nicméně s tím, že státy, které jsou členy Rady Evropy se zavázaly, že budou i v právní rovině rozhodnutí tohoto soudu respektovat. Evropská úmluva o lidských právech je součástí našeho právního řádu, našeho ústavního pořádku, čili všechny naše soudy, včetně soudu ústavního, jsou jí vázány a Evropský soud pro lidská práva svou judikaturou vyslovuje, jak se má Úmluva vykládat. Takže i když judikát ESLP není třeba přímo závazný pro český soud, tak český soud jednak ví, že tímto způsobem se má správně vykládat Evropská úmluva, a jednak i tuší, že pro případ, že by se tam daná kauza jednou dostala, tak tímto způsobem bude rozhodnuto, a má to tedy určitý preventivní dopad.

Pokud se týče článku 8 Úmluvy, který pak ten chrání rodinný život, když stanoví, že každý má právo na respektování rodinného života, a v druhém odstavci jsou stanoveny výjimky, kdy lze do tohoto práva zasáhnout. Je zde uvedeno, že jednak musí být zásah v souladu se zákonem, jednak jím musí být sledován určitý legitimní cíl, a pak je zde ta podmínka, která je nejvíc předmětem sporu a nejvíc se o ní diskutuje, kdy se váží jednotlivé kolidující zájmy, a to je ta podmínka, že zásah musí být nezbytný v demokratické společnosti, tzn. že musí být přiměřený. Tam je především vážení dopadu zásahu do práva na ochranu rodinného života na jedné straně a na druhé straně toho, proč se vlastně ten zásah dělá. Dá se říci, že než padl rozsudek Wallová a Walla, Evropský soud pro lidská práva nerozhodoval proti České republice ve věci ústavní výchovy, rozhodoval ve věci jiných států a většinou se postavil za ten stát. Pokud se týče samotného převzetí do té ústavní výchovy v rozhodnutí Wallová a Walla proti České republice také vysvětlil, že tento případ se od těch jeho předchozích případů dost podstatně liší.

Já bych začal tím, že bych stručně shrnul nejprve jakousi skutkovou část, i aby jste znali příběhy těch rodin. Samozřejmě ani v tomto případě jako v žádném jiném – a vy jste tady všichni lidé z oboru, z terénu, takže víte to sami nejlépe – žádný ten případ není černobílý, vždycky je na obou stranách komu co vytknout, je to otázka komunikace, je to otázka spolupráce. A někdy ta věc není jednoznačná, tak tomu nebylo ani v tomto případě. Rodina Wallových prodala rodinný domek kdesi na severu Čech, odstěhovala se do jižních Čech a tam se dostala do bytových problémů. Byla to početná rodina, otec, matka

a pět dětí od sedmnácti let až po malé dítě, v tu dobu půlroční. Bydli, jak se dalo, chvílemi u příbuzných, kde třeba obývali jednu, dvě místnosti. V době kdy nastal tento problém, tak dokonce obývali tedy jakési provozní prostory v provozovně firmy, v které pracoval pan Walla, a orgánům sociálně-právní ochrany dětí se tedy tato situace nezamlouvala, byl proto podán nejprve návrh na předběžné opatření. Na základě předběžného opatření byly děti, ale byly vlastně svěřeny do péče ústavních institucí – ještě to samozřejmě v tu chvíli není ústavní výchova – následně byl vydán soudní rozsudek ve věci nařízení ústavní výchovy a dokonce v případě těch dvou nejmenších dětí, jak zřejmě i víte, bylo rozhodováno o tom, že se nahradí souhlas rodičů s adopcí, protože rodiče poté, co jim děti byly odebrány, je nenavštěvovaly často, neplatili příspěvky na jejich výživu a podobně. Rozhodoval to Okresní soud v Táboře a ten vyhověl postupně oběma návrhům a tábořská pobočka Krajského soudu v Českých Budějovicích rozsudky potvrdila. Posléze se Wallovi obrátili na Ústavní soud, který jim vyhověl částečně, a to pokud se týkalo nahrazení souhlasu s adopcí s tím, že nelze příslušné ustanovení zákona o rodině vykládat příliš formalisticky, že je třeba přihlídnout ke všem okolnostem, že pouhá skutečnost, že rodiče za dětmi nedojížděli, nestačí. Hrála tam roli i vzdálenost, hrál tam roli údajný zákaz, aby za dětmi nejezdili, aby si zvykly a podobně, tak, jak se občas stává. Toto rozhodnutí Ústavní soud zrušil a všechno to zůstalo v rovině ústavní výchovy. Pak následovalo svěření těch dvou nejmenších dětí do péstounské péče s následky, které se v současné době diskutují v médiích, ale ty nesouvisí s bydlením, takže to bych dále nerozebíral.

Pokud se týče Havelkových, tak pan Havelka zůstal sám se třemi dětmi, poté co matka těch jeho dětí opustila rodinu, nebyla schopná péče, dokonce byla zbavena rodičovské zodpovědnosti, se otec dokonce nějakou dobu staral o její děti z předchozího svazku. Problém v případě pana Havelky nebyl ani tak v tom, že by neměl byt, on měl byt, ale dostal se do dluhů na nájemném, a to dosti vysokých. Navíc tedy znásobených poplatkem z prodlení, který je – jak známo – velmi vysoký a dosahuje, pokud se to nabaluje, v podstatě téměř zdvojnásobení toho dluhu ročně, jakmile dluží několik roků, tak potom už z té celkové sumy samotné dlužné nájemné činí desetinu a zbytek jsou ty poplatky z prodlení. Pan Havelka dostal výpověď z nájmu bytu, bylo k ní soudem přivoleno a v době, kdy se řešila před soudem otázka výchovy dětí, tak probíhala exekuce, byl nařízena exekuce ještě formou soudního výkonu rozhodnutí, nikoliv přes soukromého exekutora, a tento stav byl jakýmsi způsobem zakonzervován, protože se hledalo přístřeší, obec, řekněme, nebyla natolik důrazná, takže pan Havelka

v tom bytě, ve kterém měl zrušený nájem, s rodinou dále přetrvával, měl vypnuté některé služby podle toho, jak zrovna platil nebo neplatil. V tuto chvíli vlastně vydáno také nejprve předběžné opatření, poté rozsudek o nařízení ústavní péče. V průběhu odvolacího řízení díky pomoci z neziskového sektoru tam byla ze strany pana Havelky nějaká snaha řešit jiné bydlení, samozřejmě bylo jasné, že zachránit předmětný byt s ohledem na vysoké dluhy se obtížně podaří. Dokonce se podařilo získat příslib od církevní organizace ohledně azylového bydlení, nicméně odvolací soud řekl, že to není dostatečné, že se jedná pouze o jakousi jednu místnost s příslušenstvím na společné chodbě a to pouze na 1 rok s nejistotou, zda dojde k prodloužení a tudíž Městský soud napadené rozhodnutí potvrdil a Ústavní soud ústavní stížnost odmítl s tím, že soudy mají možnost široké diskrece.

Nyní bych velmi stručně referoval závěry, které Evropský soud pro lidská práva vynesl v obou případech, tak, abych se neopakoval. Nejprve bych se podíval na rozsudek ve věci Wallových. Jinak oba dva rozsudky jsou k dispozici v českém jazyce na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti, pokud by jste měli zájem o originál, tak i Evropský soud pro lidská práva má svoje stránky, pokud vím, oba tyto rozsudky jsou ale v originále ve francouzštině.. V každém rozsudku ESLP jsou nejprve určitým způsobem shrnuta stanoviska obou stran, tzn. jak stěžovatelů na jedné straně, tak vlády, na straně druhé. Evropský soud pro lidská práva vždy nejprve shrne ty principy, které jsou pro ta jeho rozhodnutí společné, zopakuje ze starší judikatury, v tomto případě především zdůrazňuje to, že pouhá skutečnost, že dítě se může dostat do lepšího prostředí, než v jakém je v současné době, nepostačí k roztržení rodiny, protože společný život rodiny je, pokud se týče práva na rodinný život, tou základní, prvotní hodnotou. To znamená, že kromě toho, že dítě by mohlo být v lepším prostředí a mohlo být o něj lépe postaráno, musí být nalezeny další relevantní a dostačující důvody a ty musí být výrazně závažné. A tady se právě v tom rozsudku Wallová a Walla dostal Evropský soud pro lidská práva k tomu, že řekl: ano, je pravda, že ve všech předchozích případech jsme se zatím stavěli za stát, který nejlépe pozná, co je potřeba, co dítě potřebuje, jaké jsou jeho zájmy a jaká je skutková situace, to my tady ve Štrasburku nemůžeme tak posoudit, nicméně protnávané situace byly odlišné. A dále ESLP provádí v rozsudku výčet rozhodnutí z minula a uvádí: tady jednom případě to bylo týrání, v jiném sexuální zneužívání, jinde byli rodiče na hranici svéprávnosti, jejichž péče byla pro jejich dítě skutečně nějakým způsobem ohrožující, ano, je pravda, že ve dvou případech jsme tak rozhodli i v případě ústavní výchovy z důvodu materiálního zabezpečení, ale vždy tam byl ještě nějaký

další přídavek. Tímto způsobem se Evropský soud vypořádal s tím, že až dosud se stavěl na stranu státu. Ačkoli nezpochybňoval, že tvrzení orgánů sociální péče o problémech v předmětných rodinách také zahrnovala některé další stížnosti nebo námitky, u Wallových to třeba byla hygiena, u Havelkových se hovořilo o těch vypnutých službách v bytě, hovořilo se tam o tom, že pan Havelka má sklony k požívání alkoholu, nicméně v obou dvou případech české soudy tyto sporné momenty ponechaly stranou a řekli: není tam to bydlení, to ostatní je neprokázané, asi by se s tím dalo pracovat, ale to, že není ten byt – v jednom případě bydlí v ubytovně a v druhém případě může každou chvíli proběhnout exekuce a jsou tam vypínány služby a ten azylový dům nestačí a proto my tu ústavní výchovu nařizujeme.

U Wallových štrasburský soud nejprve zdůraznil, že nebyly zpochybněny výchovné a citové schopnosti rodičů. Pokud jde o ten materiální nedostatek, tak se soud domnívá, že by se dal zhojit pomocí jiných prostředků, než úplným rozdělením rodiny, což je neradikálnější řešení, které lze použít pouze v nejzávažnějších případech. Hodně se hovoří o pozitivní povinnosti státu směřovat k tomu, aby se roztržení rodiny zabránilo, a pokud se mu zabránit nedá, tak aby se co nejrychleji podařilo rodinu znovu sjednotit. Evropský soud pro lidská práva zde vypočítává i na základě českých právních předpisů, co vlastně měl stát nabídnout. Minimálně zde mělo být poradenství, u Wallových došlo k tomu, že oni tvrdili, že víceméně nemají možnost k bytu se dostat, protože podají-li si žádost, musí se účastnit nějakých výběrových řízení, kde se zvažuje výše nabídky a podobně. Ono se neřešilo ani v jednom z těch sporů, do jaké míry to je nebo není pravda, do jaké míry tam nějaká šance byla nebo nebyla, ale soud vlastně říká, že u těchto osob, které jsou i s ohledem na své sociální postavení samozřejmě hůře orientovaní v problému, od nich nelze očekávat, že prostě půjdou na úřady a budou studovat vývěsky a budou naprosto přesně vědět, kde se dostanou k bytu, aniž by musely skládat kdejaké kauce a podobně. Jde o to, aby ten příslušný pracovník poskytl nabídku, návrh, poradenství i tu pomoc. A to zde absentovalo. Evropský soud pro lidská práva tedy zdůrazňuje, že v době, kdy se to dalo řešit, tak tábořský OSPOD trval na ústavní výchově, na jejím prodlužování. Dokonce v době, kdy i tábořský soud ty starší děti vracel, tak OSPOD stále trval na tom, že ústavní výchova by měla trvat. Evropský soud pro lidská práva u Wallových vyslovil porušení článku 8 Úmluvy s tím, že nebyl dána nezbytnost v demokratické společnosti, zásah nebyl přiměřený újmě, která vznikla rodině jejím roztržením.

Pokud se týče Havelkových, tak já se v podstatě zmíním jenom o tom, co je odlišné od Wallových, protože ta argumentace byla velmi obdobná. Rozsudek následoval přibližně půl roku po Wallových, dokonce v době, kdy my jsme podávali stížnost ve věci Havelkových, tak vlastně jsme ještě netušili, jak se Evropský soud k věci Wallových postaví. Dokonce jsme vlastně ani nevěděli, že se Wallovi na Štrasburk taky obrátili, čili v tu chvíli, kdy byla podávána stížnost ve věci Havelka a spol., tak jsme tušili, že to bude vlastně první obdobný případ.

Zde soud opět konstatuje, že nebyla zpochybněna schopnost otce se o jeho tři děti postarat, ačkoliv byl sám v invalidním důchodu, věkově kolem padesáti let, čili jeho možnost pracovat, nějakým způsobem si výdělkově přilepšit, byla problematická, přesto české soudy nezpochybnily, že byl schopen připravit děti na docházku do školy, děti měly poměrně slušné výsledky ve škole a podobně. O tom nebylo sporu, Štrasburk opět odkázal na odůvodnění českých rozhodnutí, ve kterých bylo napsáno: pouze to bydlení je problém, alkohol se neprokázal a nikdy to určitě nebylo nic natolik závažného, aby se to nedalo řešit jiným způsobem. Byla zde zmiňována i ta otázka poplatku z prodlení. Je třeba uvést, že štrasburský soud je jen velmi nerad příliš explicitní, on vždy jen naznačí a řekne: také tato otázka je relevantní, také tato záležitost hraje svoji roli, ale nikdy neřekne: k porušení došlo proto, že mu neodpustili poplatek z prodlení. Soud spíš naznačí, že měla přijít vstřícná pomoc ze strany státu, případně veřejné moci, samozřejmě, tady se jednalo o obecní byt. Obce jsou sice formálně nezávislé od státu, ale Štrasburk vnímá obce a stát jako veřejnou moc, jako subjekty veřejného práva, bere se to v podstatě jako jeden subjekt ve vztahu k občanu. Je zde zmiňováno i to, že jednak nebylo nabídnuto ani sociální bydlení a že to mohlo být řešeno i závazáním onoho vysokého poplatku z prodlení. Zajímavý je závěr, který byl vysloven v odstavci 60, kdy Evropský soud podotkl, že ani nedostatečná spolupráce rodiče není naprosto rozhodující skutečností, jelikož nezabývá příslušné orgány povinnosti uplatnit prostředky, které by umožnily zachování rodinného vztahu. To je zajímavé, protože v obou dvou případech si zejména OSPOD stěžoval na to, že se s nimi rodiče nechťejí bavit, že jsou na ně nepříjemní až vulgární, nepouštějí je do bytu a podobně. Zase to bylo předmětem sporu, rodiče to popírali, stěžovali si, že je tam naopak jakési šikanózní chování, asi to znáte z praxe, jak to probíhá. Soud řekl samozřejmě, že to svoji roli hraje, ale není to ten prvek, který rozhodne, to že ten rodič je pasivní, je rezignovaný, potřebuje nějakým způsobem motivovat, jak se říká „nakopnout,“ tak to ještě neznamená, že prostě lze za tím udělat čáru a říci: on nespolupracuje, tak je důvod k nařízení ústavní výchovy. Stát to nezabývá povinnosti vyvinout určité úsilí a zlepšit danou situaci.

Jinak pokud se týče procesních momentů, je zajímavé, že ve stížnosti rodiny Havelkových byla vznesena námitka, že je v rozporu s úmluvou, pokud jsou děti v řízení jakožto kolizním opatrovníkem zastoupeny orgánem sociálně-právní ochrany, který je zároveň navrhovatelem daného opatření. Vám to bude možná připadat jako takové kličkování, ale z procesního pohledu je to důležité. Děti, byť jsou nezletilé, jsou účastníkem řízení, mají svá procesní práva, nemohou být odkázány na to, jak dobře jejich práva hájí jejich rodiče, a mají právo na to, aby jejich zástupce byl objektivní, aby třeba sledoval dokazování, navrhoval důkazy, vyjadřoval se a podobně. V situaci, kdy jejich procesním zástupcem je ten, kdo od počátku navrhuje ústavní výchovu, je vlastně předjímano, že i procesní postoj dětí je takový, že s ústavní výchovou souhlasí. Odhlédněme od jejich skutečného postoje, jde o to procesní postavení. A Evropský soud pro lidská práva, bohužel, zase neřekl jednoznačně: je to špatné, je to porušení Úmluvy. Uvedl jen, že mu to samozřejmě ztížilo situaci, zhoršilo mu to možnost přezkoumat, jak byla práva dětí vzata v potaz. Tuším, že to bylo i u Wallových, každopádně v rozsudku Havelka a další bylo vytknuto – a je to stále neduh u českých opatrovnických soudů – že starší děti nebyly vyslechnuty soudcem a nebo aspoň nebyl zjištěn řádným způsobem jejich názor. Bohužel, tohle setrvává dodnes, i u dětí ve věku patnáct, šestnáct let soudci říkají: ten výsledek by mi nic nového nepřinesl a já to rozhodnu bez toho výslechu, ačkoliv už české právo na té zákonné úrovni výslech výslovně ukládá. Takže i toto vytknuto a Evropský soud pro lidská práva shledal porušení článku 8 Úmluvy jednak v té rovině věcné – tedy že tam nebyla splněna podmínka přiměřenosti, zásah nebyl nutný s ohledem na to, že pouhým jediným důvodem bylo materiální bytové zázemí, a dále proto, že zde byl nedostatek plnění pozitivních plnění ze strany státu, který měl vyvinout větší úsilí a pomoc k tomu, aby rodina zůstala pohromadě – a jednak po té stránce procesní.

Mgr. Katka Valachová: Když tak bych možná navrhla, že než vyřešíme ten technický problém, tak bychom přešli k diskuzi, abychom o tom nepřišli. A pak jak bude chvílka tak bychom si to promítli, abychom to slyšeli i se zvukem. I když mimika aktérů mluví také.

Děkujeme Kumarovi. Během příspěvku jsme obdrželi několik dotazů do diskuze, takže pan **Mgr. Horák prosí upřesnění pojmů „předkupní právo nájemníků při prodeji bytového domu jako celku“**. Jestli paní doktorka chce přímo osobně zareagovat. Prosím.

RNDr. Jitka Seitlová, KVOP Brno, předkupní právo

Právě že, pokud je to celý bytový dům, tak tam to předkupní právo není. To předkupní právo je pouze v případě prodeje jednotlivých bytů. Je to §22 Zákona o vlastnictví bytů, který říká, že tedy musí být nabídnuto tomu nájemci, který tam v tom bytě je. Není tam předkupní právo pro celý bytový dům, ale pouze pro jednotlivé byty.

Mgr. Katka Valachová, KVOP Brno, předkupní právo

To znamená lze to vlastně uplatnit tam kde samospráva nepostupovala tak, že neupravila prodej vlastně svého bytového fondu tím způsobem, že nabývat mohou pouze právnické osoby. Protože tam nedojde vůbec k prohlášení bytových jednotek.

Mgr. Kateřina Valachová: Je to dostačující ta odpověď? Nebo ještě je potřeba upřesnit? Je dostačující. Další Dotaz, která směřuje na pana **Mgr. Petra Prokopa z Ministerstva vnitra** od pana **Ing. Zelenky ze Správy nemovitostí Olomouc**. **Proč Ministerstvo vnitra v rámci výkonu dozoru nezasáhlo proti prodeji bytového fondu, který většína obcí prodávala a prodává a hodlá doprodat zcela v rozporu se Zákonem o obcích neboť ho prodává „pod cenou“**. Jestli se chce pan kolega vyjádřit, tak ho prosím na pult.

Mgr. Petr Prokop, Praha, Ministerstvo vnitra, prodej bytového fondu

Zákon o obcích hovoří v §39 o ceně obvyklé, tím se nemyslí zřejmě tržní cena, ale cena obvyklá těch nemovitostí to je první poznámka. Ta druhá poznámka je že ta cena obvyklá může být snížena a to snížení musí odůvodnit, tzn. že pokud obec jaksi upřednostňuje ne třeba to právo hospodaření, ale jak jsme hovořili v tom našem příspěvku, ale upřednostňuje právo na bydlení občanů, případně že třeba tu cenu sníží z nějakou další podmínkou tak je to možné.

Mgr. Katka Valachová: Tak je to dostačující odpověď nebo chce případně pan kolega reagovat. Pokud ano tak ho prosím na mikrofon.

Ing. Zelenka: Pane Magistře, omlouvám se ale vaše odpověď mě rozesmála, protože mi všichni jak tady sedíme, tak víme, že obecně platí v naší republice, kolektivní odpovědnost je nulová odpovědnost. Takže většina obcí skutečně si myslím, že jste si toho vědomi, prodává naprosto v rozporu se zákonem, protože cena obvyklá to rozhodně není, mluvím teď za Olomouc, tam se prodává za 10 a 20 % odhadní ceny a to nebyla jenom Olomouc. Později si to zvedlo za 20 až 40 % odhadní ceny většina obcí rozprodala veškerý svůj bytový fond a s prominutím přístup některých poslanců po nás potopa, takže když vy mě vykládáte tady tyhle záležitosti, váš kolega řekl, že pokud město se rozhodne, že prodá veškerý svůj bytový fond a prodá ho s souladu se zákonem takže to je v pořádku, tak nemyslím si, že když obec odhlásuje prodej městského majetku za nějakou zlomkovou cenu tak je to v pořádku. V současné době probíhá kauza Liberec, kde 23 poslanců je nějakým způsobem osočeno, proti tomu, že prodali pozemek podnikateli za nějakou třetinovou hodnotu a pan starosta se brání tím, prosím vás to je stejné jak když prodáváme městské byty, takže promiňte vaše odpověď mě neuspokojila, tomu se já musím zasmát.

Mgr. Petr Prokop, Praha, Ministerstvo vnitra, prodej bytového fondu

Já jenom krátce zareaguji. Je na obci zda-li upřednostní to tržní hledisko, tzn. výdělek z prodeje bytů nebo zda-li prodá ty byty za zlomkovou cenu těm občanům, který tam bydlí. To je přece realizace toho druhého práva.

Ta kauza Liberec to nebylo hospodaření s byty, ale bylo to tržní prodej nějakého pozemku. Mimochodem nějaké osobě spřízněné s obcí nebo nějakým takovým způsobem.

Ing. Zelenka: Pojdme se na to podívat jinak. Kolegyně tady vaše co tam sedí říkala, že tady jsou na institutu ochránce práv desítky žádostí

lidí co se týče prodeje městského majetku, s tím že těm co se to prodávalo v nějaké první etapě tak že to prodávaly laciněji a v druhé etapě to prodávaly už ne za 40 tisíc, ale za 400 tisíc. Takže tomu se já zase musím zasmát, protože se jedná o zlomek obyvatel této republiky i když pořád si myslím, že většina těch obcí tam má většinu obyvatel, kteří nedostávají tohle to zvýhodnění, jinými slovy ten kdo nebydlí v obecním majetku, tak je těžce znevýhodněn, protože já jako občan toho státu promiňte, ale taky bych si chtěl koupit pozemek pro svoje děti za zlomkovou cenu a nemám tu možnost. Jinými slovy domnívám se jako občan této země, a myslím si, že tady mám institut ministerstva a když ministerstvo tady vykládá, že tady může dělat nějaký dozor tak promiňte tomuhle mohlo zabránit. Protože jakákoliv obec která prodává za zlomek hodnoty a zcela v rozporu v § 38, tak se domnívám že by tu měl někdo zasáhnout a to jste podle mě neudělali.

Mgr. Petr Prokop: Já jenom tedy možná krátko a poslední reakci.

Mgr. Petr Prokop, Praha, Ministerstvo vnitra, prodej bytového fondu

Ministerstvo vnitra v tomto ohledu má omezené dozorové pravomoci. Pokud nám obec doloží to odůvodnění, že to bylo s nějakým smyslem, že to snížení ceny bylo odůvodněno tak a tak Ministerstvo vnitra nemůže vlastníkovvi říkat za kolik má co prodávat.

Ing. Zelenka: No a to je to hledisko politické, které vy říkáte že když obec rozhodne tak v tom je to ta politika a od toho dáváte ruce pryč.

Mgr. Petr Prokop, Praha, Ministerstvo vnitra, prodej bytového fondu

Ale to je samospráva. To je výkon samosprávy, do které Ministerstvo vnitra nemůže mluvit

Ing. Zelenka: A ta si může dělat co chce.

Mgr. Petr Prokop: No ano, svým způsobem ano.

Mgr. Katka Valachová: Tak děkuji. O slovo se hlásí paní **doktorka Svobodová z Kanceláře ombucmana**. Poprosím aby, zaujala místo u mikrofonu.

Mgr. nebo JUDr? Svobodová: Mě tady toto vystoupení nedovolilo ne-reagovat. Pokud jde o postavení obcí a jejich práva na jejich samosprávu.

Mgr. Svobodová, KVOP Brno, postavení obcí a jejich samospráva

Skutečně odbor dozoru a kontroly může zasahovat s titulu s pozice státu nad výkonem samosprávy jenom omezeným způsobem.

A já bych spíš chtěla tady připomenout, že obce při výkonu samosprávy jsou povinny dodržovat zákony a právní předpisy vyšší právní síly, tzn. Ústavní zákony, mezinárodní smlouvy a evropské právo. A zrovna evropského práva a nejsou to tyto normy, ale i historická právní úprava obcí, hovoří o tom, že základem svobodného státu je svobodná obec.

Mgr. Svobodová, KVOP Brno, postavení obcí a jejich samospráva

Obce jsou nadány právem na samosprávu, to je vztah obcí vůči státu. Při výkonu své působnosti ale současně adresáty výkonu veřejné správy jsou občané. A jestliže obec má být svobodná a má být základem svobodného státu, předpokládá se u ní, že má schopnost si své záležitosti místní v mezích zákonů, rozhodovat, upravovat v zájmu obce a svých občanů. Ale potom tedy nemůže ta obec chtít aby ji v tomto zastupoval stát, respektive dozorové kompetence Ministerstva vnitra nahrazovaly právo na samosprávu.

Tak nechtěla jsem toto, není to myšleno jako nějaká velmi kritická připomínka, ale jenom připomínka věcná. Děkuji za pozornost.

Mgr. Katka Valachová: Děkuji. Možná jenom doplním, že to co vlastně pan kolega ze Správy nemovitostí Olomouc vlastně naznačoval, ono to má několik rovin ten problém. Asi to není na reakci na několik vět. Jednak ta rovina je vlastně rovina hospodaření s obecním majetkem, kde samozřejmě tvorba ceny se předpokládá vytvoření ceny obvyklé, nicméně při hospodaření s majetkem ta obec, ale tam je také promítnuto v úvodních ustanoveních zákona o obcích, současně přihlíží a vykonává i veřejný zájem a zájem svých občanů. Tam možná bude určitá ta modelita směrem k nakládání s bytovým fondem. A i s historií bytového fondu, teď narážím na to samozřejmě na převod velké části bytového fondu v 90. letech ze strany státu na obce a právě na plnění dalších úloh s hlediska plnění dalších úloh z hlediska bytové politiky, kromě nakládání s majetkem které obce mají. Ještě to tady nezaznělo, ale je to v tom doporučení, že samozřejmě ty další úlohy jsou sociální, jsou tam i úlohy směřující k bytovým náhradám, jsou tam úlohy směřující vůbec k realizaci např. vyklizení podle stavebního zákona, podle exekučního řádu kde je nutná součinnost obce, při bytových náhradách tzn. je jasné že ten bytový fond obce by měl

existovat a měl by být stratifikován. Otázka nástrojů státu jak zasáhnout vlastně do hospodaření obce s bytovým fondem je skutečně omezená, mi v tom doporučení jsme se vlastně přiklonili k tomu, že stát může dozorovat prostřednictvím Ministerstva vnitra nastavení rovného nakládání s bytovým fondem vůči občanům obce, tam je to podrobněji v tom doporučení rozebráno, je to na stránkách 30 až 37. Pokud se s tím budete chtít ještě třeba v průběhu dnešního dne lépe seznámit, můžeme tomu věnovat určitou část na konci dnešního dne v závěrečné diskuzi. A samozřejmě je tam rovina veřejných podpor v souvislosti s Evropským právem to všichni víte, všichni víte že obce se s tím chtěli nějakým způsobem vypořádat takže v současné době řada pravidel pro prodej obecních bytů byla výrazným způsobem upravena. Většina funguje tak, že dochází k rozdělování na bytové jednotky a přímému odprodeji nájemcům. Případně je tam minimální pravidlo, že po prodeji na právnickou osobu kterou nájemci utvoří dojde velice rychle k převodu na bytové jednotky, což by mělo snad po předběžných konzultacích zabránit hodnocení tohoto postupu jako nepřipustné veřejné podpory no a potom na závěr jsou tam možnosti porušení jiných právních předpisů, zejména předpisů trestních. Pokud by ta modelita obce v tom rozhodování vyvážení ceny obvyklé, řádné hospodaření, obec jako řádný hospodář, obec jako veřejnoprávní komparace, obec která sleduje veřejný zájem vůči všem svým občanům, každá ta obec je jiná, těžko říct nějaké obecné pravidlo, ale rozhodně pro všechny obce budou platit ta pravidla, dále trestně právní, které jste vy třeba naznačoval v tom Liberci nebo pravidla Zákona o střetu zájmů což je další rovina. Takže jenom berte toto moje jako by rozvrstvení toho problému toho co pan kolega naznačil pouze na vědomí a budeme se tomu případně věnovat v té závěrečné diskuzi. Věřím, že na ni vydržíte. Ještě dám slovo abych nediskriminovala panu **doktoru Šimečkovi z Občanského sdružení majitelů domů**, který tady chce jenom nějakým způsobem formulovat **diskusní příspěvek k ekonomickému problému privatizace bytového fondu a hospodaření s nájemním bytovým fondem s hlediska bytového práva**. Takže ho poprosím.

JUDr. Šimeček: Já bych rád řekl, že otázka privatizace bytového fondu je otázka ekonomická a vůbec tady neoznaly ty základní věci, které způsobují tyhle problémy. V okamžiku kdy obce dostaly bytový majetek, dostaly ho s povinností ho pronajímat za směšné částky. Dnešní deregulace podle 107/2006 Sb. došla k tomu, že z 6248 obcí ještě víc než 6 tisíc obcí smí vybírat nájemné pod úrovní nákladů prosté reprodukce, tzn. pod úrovní nákladů kdy do toho nemusí řekl bych vkládat své prostředky dnes nebo v budoucnosti. Takže některé obce to

vyřešili hned na začátku té privatizační vlny. Klasickým příkladem byly Teplice, které rozprodali úplně veškerý svůj bytový majetek, který mohli rozprodát, poněvadž tam byly byty o které neměl nikdo zájem. Ušetřili ohromné peníze na subvencování těchto bytů, snížili tržní nájemné a praktikují v této republice v jediném městě kvalitní sociální péči tím, že kdokoliv přijde na obec potřebuje, nemá dostatečné prostředky na zaplacení tržního nájemného tak obec doplatí ten zbytek soukromému pronajímateli a je to nejlépeší co může ta obec udělat a nedochází k segregaci těch sociálně potřebných do get sociálního bydlení jak to dělají většiny dalších obcí a jak o to plédují. Druhá věc je že samozřejmě v okamžiku kdy se začali ty byty prodávat tím že byly ztrátové byly většinou v zanedbaném stavu, tak ty ceny byly nastaveny nízké a prodávalo se to za nízké částky. Tak jak se dneska ten bytový fond řekl bych zvyšuje to nájemné, tak se stávají stále výhodnější ty koupě, poněvadž řekl bych ty domy jsou už nějakým způsobem už opravené a to nájemné je vyšší a pochopitelně ty obce už chtějí z toho dostat větší částku peněz. Druhá věc je, že při privatizaci toho bytového fondu je třeba přihlídnout k tomu, že ten bytový fond byl předán jako vlastnictví všem občanům té obce. To jest i těm občanům, kteří v té obci mají své vlastní domy, své vlastní byty. Tito lidé jsou tou privatizací samozřejmě poškozováni poněvadž je to prodáváno hluboko pod tržními cenami a je potřeba konstatovat, že ti nájemníci ať už to kupují za jakékoliv ceny, které se obvykle objevují při prodeji obecního majetku jsou výrazně zvýhodněni. Samozřejmě špičkové takovéto změny jsou možné v těch nejlukrativnějších lokalitách, máme případy v Praze kdy prostě na Praze 1 byl prodán byt za 600 tisíc a druhý den byl prodán za 13 miliónů. Takže řekl bych ztráta toho bytového fondu obcí není kritická, pokud bude fungovat řádný příspěvek na nájemné formou sociálního bydlení a je možné obsloužit tuto věc příspěvkem na sociální bydlení, tak jak to dělá už dneska zhruba 13 z původních 15 států Evropské unie přechodem z budování sociálního bydlení a sociálních get, které např.ve Francii v Šelem byly ty zdroje všech těch nepokojů a likvidace majetku v nedávné době.

Mgr.Katka Valachová: Děkuji za příspěvek do diskuze a **paní doktorka Seitlová** se přihlásila o slovo.

RNDr. Jitka Seitlová: Já jsem nechtěla reagovat, protože opravdu jsem indisponovaná hlasově. Nicméně poslední příspěvek mě donutil abych se přece jenom do té diskuse zapojila. Já na jedné straně velmi souhlasím s panem Šimečkem pokud se týkalo některých bytových otázek, ale teď dám naši zkušenost.

Je rodina která je sociálně hendikepovaná a je to rodina, která je z romské komunity. Dostala se právě díky různým těm jak jsem uváděla přesunům do situace, že potřebovala sehnat nájem. Nesežene tržní nájem, ta cena pro tuto rodinu je dvojnásobná až trojnásobná proti normálnímu nájmu. Takové jsou tržní podmínky.

Řekněme že vyplývají z určitých informací, řekněme jakési obavy, nicméně není pravda že ten trh může takto reagovat a já bych nerada zase na druhou stranu připustila že tedy vlastně ty spekulace ze strany těch nájemců by byly jakousi zbraní pro ten stát, který by musel vynakládat ty vysoké částky. Já znám město Teplice velice dobře a především město Teplice a pan starosta je jedním z těch kteří říkají ne-sahejte nám do samosprávy, mi můžeme prodat byt třeba za korunu, mi můžeme prodat stadión třeba za korunu, když se město rozhodne, že je to důležité a obhájí si to z hlediska města. Takže já musím říct, že opravdu mám ráda když je pokud možno ten zásah toho státu minimální, nicméně jsou určité limity. Pokud se týká těch zkušeností ze zahraničí, já bych chtěla říct, že skutečně tam se budují sociální byty a ty byty se nebudují ale třeba jenom že ta obec je investuje a spravuje, ona poskytne lokalitu pro investora a řekne, tak a na 20 bytů tady budou 2 sociální byty. A s tímto závazkem je tato lokalita budována. Není nezbytné aby obec měla sociální byty a sama je spravovala a udržovala. Ale jsou zde různé mechanismy které umožní aby takovéto sociální byty existovaly. Takže to je jenom ta odpověď na tu otázku která zazněla a já si myslím, že v současné situaci kdy opravdu vidíme, že takovéto byty jsou potřeba je pouze otázka stanovit si ty správné formy a také aby každá obec vážila kolik takových bytů skutečně je v tom jejím územním obvodu potřeba. To je asi ta cesta. Já se vrátím ještě k té samosprávě. Paní doktorka naznačila, Kateřina doplnila, ale abychom byly korektní je pravdou, že mnoho občanů vnímá tu situaci skutečně tak, proč ten stát nezasáhne proč mi se domníváme že ten objekt a teď dám tu formulaci pana starosty s Teplic „byl prodán za korunu“. Já musím říct, že tady jsme v poloze kdy opravdu sehraje určitá role těch samospráv jako významná role a je respektována a může se stát že může prodat objekt za korunu, byť to není ani obvyklá cena, ani tržní cena a skutečně je to v zájmu té obce. Ale pak bylo řečeno, pak si to ta obec musí obhájit. A ona si to musí obhájit podle mého názoru především před těmi svými občany a to je základ politické kultury, který si myslím, že snad i v naší republice bude časem zcela běžným, tam bychom směřovat dopracovat se. Na druhé straně mohou být excesy a pak je třeba aby soud řešil tyto excesy a mi

známe rozhodnutí soudu, kdy soud rozhodl že byla zneužita pravomoc veřejného činitele. Takže jsou to případy ojedinělé a existují, ty musíme připustit, že se mohou samozřejmě stát. Na druhé straně je důležité aby ti zastupitelé uměli odůvodnit to svoje rozhodnutí občanům, proto jsme to prodali takto, protože si myslíme a teď mají ty svoje důvody. Takže samospráva opravdu není v kompetenci Ministerstva vnitra, tady možná se to řeklo před tím, ale ty dozorové kompetence jsou dokonce v Zákoně o obcích až teprve od roku 2006. Tam je teprve ta rozšířená kompetence, která tam je a která umožňuje větší míru řekněme ingerence a i na úrovni parlamentu se neustále vedou debaty jaká míra té ingerence tam má být aby na jedné straně pomohla garantovat zákonnost, na druhé straně nebyla politicky zneužita, tzn. řekněme že vláda bude nevím jaká fialová, obec bude žlutá a může být snaha třeba právě prostřednictvím jakéhosi takového mechanismu potom třeba i negativně politicky zneužívat. To jsou pořád ty dvě dimenze mezi kterými se zákonodárci pohybují, kdy hledají tu správnou míru uplatnění jakéhosi dozoru nebo i řekněme komunikace s těmi obcemi tak aby na druhé straně ta samospráva měla garantovanou tu svoji míru toho, že je zvolena a že zastupuje občany vlastně občany té obce.

Mgr. Katka Valachová: Děkuji. Protože nás čas z hlediska programu docela tlačí, tak vyhlásím přestávku. Teď máme 11 hodin, takže bych vás poprosila 11.20 hodin zpátky do sálu, abychom mohli pokračovat. Děkuji vám všem za pozornost a přítomnost.

IV.

Úvodní slovo Mgr. Zdeněk Zajíček, náměstek ministra vnitra pro veřejnou správu, informatiku, legislativu a archivnictví

Dobrý den, vážené starostky a starostové, milé dámy, vážení pánové, hosté, pane doktore, děkuji za udělení slova. Je mi velkou ctí že tady v sídle ombudsmana mohu být právě při této příležitosti, protože doporučení pro obce a města pro předcházení rozšiřování a tvorbě sociálně vyloučených lokalit se zdůrazněním na zajištění potřeby bydlení, vzniklo jako výsledek spolupráce právě veřejného ochránce práv, ministerstva vnitra, ministerstva pro místní rozvoj, ministerstva práce a sociálních věcí a dalších orgánů a to včetně orgánů samospráv. Já myslím, že je skvělé že jsme schopni na základě existujícího právního řádu a zkušeností, které máme s uplatňováním existujícího právního řádu, že jsme schopni hledat řešení a ta nejlepší řešení, která jsme schopni jak na té centrální úrovni tedy orgánů ústřední státní správy, ale tak na komunální úrovni, tedy orgánů územních samospráv používat a využívat. Zúčastněné strany si vytkly za cíl vytvoření praktického a široce využitelného návodu jak lze předcházet rozšiřování a tvorbě sociálně vyloučených lokalit či gett a to s důrazem na zajištění potřeby bydlení. Ministerstvo vnitra spolupracuje s kanceláří veřejného ochránce práv na tomto materiálu, na základě podnětů veřejného ochránce práv, ministrů vnitra z konce roku 2007 s žádostí o spolupráci. Materiál se obrací k obcím mimo jiné na základě doporučení také výboru pro vzdělání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu parlamentu České republiky, který projednal závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv vystěhování romských obyvatel ze Vsetína. Neomezuje se však pouze na romské sociálně vyloučené lokality. Ministerstvo vnitra jakožto orgán dozoru nad samostatnou působností obcí se může v případě kdy to žádá ochrana zákona a v jeho mezích zasazovat ve prospěch občanů, kteří mají ztížený či omezený přístup k možnosti získat bydlení v obecním bytě. Práce na metodice probíhaly paralelně s přípravou zákona o sociálním bydlení na které ministerstvo rovněž participovalo, gestorem v tomto případě je však ministerstvo pro místní rozvoj. Ministerstvo vnitra se tak zhostilo své koordinační role v oblasti výkonu veřejné správy svěřené orgánům

územní samosprávy, kterou mu uložil zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů České republiky. Výsledek naší spolupráce, který vám bude prezentován má vysoké cíle. Snažíme se jim přispět k předcházení vzniku gett, uvolnění přístupu chudších občanů ke komunálnímu bydlení a k odstranění možné diskriminace. K tomuto cíli je přizpůsoben obsah publikace zaměřený na otázky jaké smluvní instituty mají obce používat pro zajištění svých pohledávek vůči nájemníkům, jak je možné bránit vzniku zadlužování, odpovídá na otázky komunitního plánování a sociální práci, sociálně zaměřených dotací podobně. Obsahem doporučení je tedy shrnutí, současných nástrojů státní správy a územní samosprávy, které mohou k uvedeným cílům posloužit a také konkrétní příklady dobré, ale také špatné praxe. Doporučení obsahuje také informace které mohou obcím sloužit pro práci s osobami ohroženými sociálním vyloučením nebo již sociálně vyloučenými. Doporučení se snaží vyvažovat možnosti menších obcí vůči větším obcím při řešení problémů sociálně vyloučených lokalit. Malé obce jak poukazuje kancelář veřejného ochránce práv kde jsou často nespravedlivě následky umělého stěhování sociálně vyloučených nebo těch, kterým sociální vyloučení aktuálně hrozí. Přitom jim schází jako těm nejmenším územně samosprávným celkům odborný administrativní aparát, který mají větší obce a větší celky a s řešením problému takového rázu jim chybí patřičné zkušenosti. Obce jsou často chápány jako instance, které mají občané přímo po ruce, tak říkajíc za rohem a jsou jim nejbližší. A to i v situaci, kdy jim ve skutečnosti nemohou nebo alespoň ne ihned. Přesto jsou představitelé obcí nuceni počítat i s takovou alternativou a být připraveni přispět občanu v nouzi alespoň účinnou radou a pomocí. Kolektiv autorů veden snahou prostřednictvím těchto doporučení do budoucna bránit excesů, které jsou v rozporu s právními předpisy a mezinárodními závazky České republiky. Autoři doporučení si ani nemohli vytknout jako cíl zodpovězení všech otázek souvisejících se sociálně vyloučenými lokalitami, zaměřili se na předcházení důsledkům ztráty bydlení. Jsou si také vědomi omezených možností vlivu dozoru nad samostatnou působností obcí, na vlastní přístup obcí k tak citlivému tématu jakým je otázka práva na bydlení či obecní otázka uspokojování potřeb občanů obce, zejména potřeb sociálních. Pracovní skupina zástupců Kanceláře veřejného ochránce práv, Ministerstva vnitra, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva práce a sociálních věcí je připravena pomáhat řešit vaše aktuální problémy. Vážené starostky a vážení starostové v průběhu prvního roku existence doporučení, pracovní skupina předpokládá možnost doplnění materiálu o další okruh otázek a návodů příkladů dobré praxe, které budou vycházet z vašich zkušeností, nejenom z uplatňováním takové doporučení a takového návodu, ale možná

věcí které se do takového doporučení, do takového návodu zatím nedostaly. Věříme, že tato doporučení budou k užitku jak vám představitelům místní samosprávy, tak obyvatelům vašich obcí a bude také dobrá nám jako tvůrcům, kteří budou schopni do budoucna poskytnout vaše reakce, nové náměty, dobré zkušenosti s aplikací takových doporučení. Mi jsme v diskuzi, kterou jsme vedli s panem ombudsmanem ještě před zahájením toho dnešního bloku mluvili o tom, že by jsme velmi rádi takovou dobrou praxi publikovali nejenom v tištěné podobě v jakém si manuálu či rukověti právě pro reprezentanty územních samospráv, také prostřednictvím webových prezentací, které jsme schopni na základě takové materiálu zpracovat a připravit tak, aby byly dostupné a přístupné nejenom těm kteří odpovídají leckdy na velmi složité otázky při výkonu svých pravomocí v roli zastupitelů, starostů, místostarostů, ale také nás občanů, kteří leckdy potřebujeme poradit svým nejbližším, kteří se do podobných situací dostanou a mohou dostat. Já vám děkuji za pozornost, věřím tomu, že taková to jednání mají smysl nejenom dnes, ale i do budoucna na podobná témata, která se dotýkají náš všech a spolupráce občanské veřejnosti a územních samospráv, ale také státní správy.

Petr Lesa: Děkuji Mgr. Radku Jiránkovi, dostáváme se k bodu diskuze ke čtvrtému tématickému bloku. Již tady máme jeden písemný dotaz.

Ing. Rakouš: Dostal jsem **dotaz na to zda Ministerstvo pro místní rozvoj neuvažuje o vyjmutí v oblasti bydlení z režimu de minimis.** To se týká dvou oblastí bydlení. Za prvé de minimis z hlediska prodeje obecního majetku, víte že já už jsem tady řekl, v případě individuálního prodeje bytů ten zákaz veřejné podpory de minimis neplatí, nicméně já tvrdím pokud jste tu z obcí,

Ing. Pavel Rakouš, Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj, podpora de minimis

Pokud obec prodává výrazně dramaticky pod cenou byty tak to není sociální ale politické rozhodnutí, podle mého názoru je dokonce asociální a já tvrdím že prodej hluboko pod cenou bytů vlastně je malá rakovinná buňka budoucího sociálního problému. Pokud jste z obcí a chcete nebo budete dál uvažovat o prodeji bytů tak prosím pěkně zvažte, zda budete ve svých obcích prosazovat ceny, které budou zásadně v rozporu s cenami v místě obvyklými s tržními cenami bytů. Tvrdím že to není sociální ale naopak asociální rozhodnutí, které se v budoucnosti té obce může vymstít, nemusí ale může. A z hlediska příjmové dotační politiky tam je potřeba vidět to, že ten zákaz veřejné podpory de minimis tzn. že podpora nesmí přesáhnout v horizontu časového období tuším 3 let částku 200 tisíc euro jednomu subjektu je v podstatě ochrana, kterou Evropská komise dala vlastně jako ochranu trhu.

Oni samozřejmě nemohou detailně znát všechny dotační podmínky jednotlivých členských států, nicméně nutí to ty členské státy a i nás zamyslet se nad tím zda ta veřejná podpora která je poskytnutá finanční podpora z veřejných zdrojů zda někde nevytlačuje soukromí kapitál, zda nevstupuje někam kam by jinak mohl přijít soukromý kapitál, neziskový kapitál, neziskové prostředky. Takže nás to samozřejmě zdržuje to projednávání těch programů, blokuje nás to ale já to chápu, mám pro to pochopení, protože samozřejmě ta Evropská komise nemůže znát detaily té naší místní bytové politiky a nebo jiných politik státu a rozumím tomu proč tuto podmínku obecně dala. Nechť každý stát obhájí zda skutečně tou poskytnutou dotací nenarušuje místní tržní prostředí, zda někoho nevytlačuje z toho trhu. Takže tento proces mi musíme u toho dotačního titulu o kterém jsem tady

mluvil absolvovat, abychom mohli připravit nový v podobě nařízení vlády kde bychom předpokládali že už se té podmínky de minimis do budoucna zbavíme. Ovšem bude tam muset být samozřejmě výrazně nižší míra dotace a budeme muset skutečně obhájit přesně komu musí být zacíleno a naprosto přesně obhájeno a dodržováno a kontrolováno. Takže prozatím tam ta podmínka de minimis je tzn. maximum těch 200 tisíc euro v ekvivalentu v české měně, to je samozřejmě ze státního rozpočtu. Takže tolik kritizovaná podpora de minimis, já ji zatím nechci absolutně obhajovat, říkám znovu, činí nám určité problémy, ale svým způsobem může opravdu zabránit některým nežádoucím excesům ve veřejné správě.

Petr lesa: Děkuji, má k tomu ještě někdo nějaký dotaz? Pokud ne, máme tu další písemný **dotaz na Mgr. Jiráňka**, poprosím ho aby zaujal některé z míst u mikrofonu. Ten dotaz zní „**Jak velký podíl podpory prevence kriminality směřuje k pořízování kamerových systémů**“. „**Jaká jiná opatření byla v minulosti typově podpořena**“.

Mgr. Radek Jiráňek: Tak ten podíl kamerových systémů. Takhle my to měříme vždycky vzhledem k typům jednotlivé prevence, tzn. kamerové systémy situační prevence.

Mgr. Radek Jiráňek, Praha, Ministerstvo vnitra, prevence kriminality

Tam ty kamerové systémy dominují, byly převažujícím projektem který byl v České republice podporován, čísla tady u sebe nemám, doopravdy je to já nevím 70% ku 30% vzhledem k té situační prevenci. Když jsme u té situační prevenci co tam ještě lze podpořit, jsou to všechny zábranné prvky které znesnadňují trestnou činnost, tzn. nějaké mříže, fólie na okna která jdou těžko rozbít, zámky, dále to jsou třeba osvětlení aby nevznikaly nebezpečná místa. Hardwarové a softwarové věci na pulty centralizované ochrany, např. napojení objektů vždycky je podmínkou aby ten objekt byl v majetku kraje nebo majetku města tzn. škol, školek, muzeí, knihoven, takže napojení na pulty centralizované ochrany. Spojovací a komunikační technika mezi jednou a druhou policií, vysílačky, telefony nebo nějaké pagery. Jak říkám takové to záležitosti jako kamery, mříže, světla, technika softwarová, hardwarová. Co se týká té sociální oblasti tak tam je to spektrum široké od nějaké primární prevence, sekundární, terciální, práce s dětmi, práce s recidivisty, azylová zařízení různého typu, domy na půli cesty, terénní sociální práce, volnočasové aktivity, ve škole aktivity.

Kdyby bylo více času, můžeme tady tu brožurku probrat nebo bych si připravil prezentaci projektovou, ale jestli by to takhle stačilo.

(žena): Já má jenom **dotaz** k tomu jaká jsou potom kritéria, **úspěšnosti těch projektů**.

Mgr. Jiránek: Dobrá otázka na kterou je těžká odpověď. My samozřejmě měříme.

Mgr. Radek Jiránek, Praha, Ministerstvo vnitra, prevence kriminality

Jedno z kritérií je pokles trestné činnosti v tom kterém místě nebo u té cílové skupiny na kterou byl projekt zaměřen.

Měříme tu úspěšnost, dostáváme se k výsledkům, že někdy jsme úspěšní někdy ne, ale ta interpretace když se pustíme do překvapivých výsledků např. jedno město na Moravě mělo velký pokles pachatelů trestné činnosti z řad dětí, mi jsme zaplesali protože se několik dobrých projektů realizovalo, ale šli jsme za realizátory, šli jsme až úplně na dno kam se dá představit co se to vlastně stalo, že ty projekty jsou tak skvělé a oni říkali, ano projekty jsou skvělé ale zatím dramatickým poklesem je zhruba toto. Někteří pachatelé přestoupili z věku mladistvého do věku dospělého a jsou ve výkonu trestu, někdo se nám odstěhoval a třetí skupina dětí byla odňata rodinám a je ve výchovném ústavu, tzn. už není kdo by páchal, prevence tam zrovna v tomto případě nepomohla, nastoupila represe a čísla šli dramaticky dolů. Doo-pravdy těžko se to poměruje co uspělo a co ne. Jinak samozřejmě jednoduché konfitikátory mám akci kolik mi přišlo lidí, kolik se zaměstnalo, ty samozřejmě existují ale s takového makro bezpečnostního hlediska to neumíme ani v České republice ani v rámci sítě evropských měst prevence kriminality ani nikde na světě.

Petr Lesa: Děkujeme. Prosím další dotaz k problematice programu rozvoje obcí, dotační politice, grantům. Pokud tomu tak není, tak děkuji hostům tady na předsednictvu.

V.

Přístup občanů obce k obecnímu bytovému fondu

- **Mgr. Petr Prokop, Ministerstvo vnitra, odbor dozoru a kontroly veřejné správy** „*Limity výkonu dozoru nad samostatnou působností obcí, možnosti metodické pomoci*“

Děkuji za slovo, dobrý den dámy a pánové. Dovolte mi v úvodu technickou poznámku. Příspěvek nazvaný „Limity výkonu dozoru Ministerstva vnitra nad samostatnou působností obcí a možnosti metodické pomoci“ jsem rozdělil do dvou částí, tu první, nazveme ji pracovní obecná část, tou vás provedu já, druhou částí, která se bude týkat činnosti obcí při hospodaření s byty a lze ji nazvat částí zvláštní, vás provede Mgr. Aleš Křížan, můj kolega.

Takže pokud můžu poprosit o první slide, hovoříme-li o dozoru nad samostatnou působností obcí, tak je asi v první řadě důležité vyjasnit, co se samostatnou působností rozumí. Vzhledem ke složení dnešního auditoria jenom připomenu základní předpoklady. Samostatná působnost územně samostatných celků je upravena přímo Ústavou České republiky, nicméně pouze v obecné rovině, bližší podrobnosti jsou stanoveny v zákonech o územně samosprávných celcích. Já jsem tady pro jistou zkratku uvedl zákon o obcích a jeho ustanovení, nicméně zákony o krajích a o hlavním městě Praze upravují příslušné instituty obdobně. Samostatná působnost se dá stručně charakterizovat tak, že se jedná o záležitosti obce, které jsou v zájmu občanů obce a obce samotné a nejedná se o samostatnou působnost svěřenou krajům, případně o působnost přenesenou či přímo o výkon státní správy. Zákon o obcích jednoznačně upravuje výkladové pravidlo v § 8, kdy hovoří o tom, že vše co není v zákoně výslovně označeno jako výkon přenesené působnosti spadá do působnosti samostatné. Zejména u starších zákonů toto výkladové pravidlo naráží na jisté problémy neboť starší zákony, které vstoupily v účinnost před účinností zákona o obcích, výslovně nehovoří o tom, zda se jedná o působnost přenesenou nebo samostatnou, nicméně tady si musíme pomoci s výkladem a pokud jsou nějaké záležitosti jednoznačně v zájmu státu a stát na nich trvá, tak se bude jednat o působnost přenesenou. Jak už paní doktorka Seitlová

uvedla ve svém vystoupení, já jen poukážu na § 35 zákona o obcích na základní oblasti, které se týkají samostatné působnosti. Pro téma dnešní konference si dovoluji vypíchnout rozvoj sociální péče a zejména uspokojování potřeby bydlení.

Mezi základní výraz samosprávy územně samosprávních celků je i také pravomoc vydávat obecně závazné vyhlášky, to jenom ve zkratce. V poslední době zejména se s vývojem aktuální judikatury Ústavního soudu ustoupila do pozadí úprava speciálních zákonných zmocnění a klade se nyní důraz pouze na jedno základní zákonné zmocnění a to je přímo v Ústavě v článku 104, odst.3, které dává pravomoc zastupitelstvům obcí vydávat obecně závazné vyhlášky. Tolik k samostatné působnosti.

Hovoříme-li o dozoru Ministerstva vnitra nad samostatnou působností, tak zde máme několik zásadních předpokladů. Je třeba si uvědomit, že dozor je činností následnou. Vždy se provádí následně a dozoruje se konkrétní akt, který je platný a účinný. To znamená, že není možné před vznikem právního aktu územně samosprávného celku, před nabytím jeho účinnosti, hovořit o dozoru. Jediným kritériem dozoru je zákonnost a s přihlédnutím k ústavní zásadě „minimalizace zásahu státu do výkonu samosprávy“ lze hovořit o dvou fázích dozoru. Ta první je metodická, tzn. že zde se snažíme vůči obci vystupovat s argumenty, aby obec sama uznala, že akt který podléhá dozoru, je v rozporu se zákonem a učinila nápravu samostatně. V případě že tato fáze není úspěšná, nastupuje represivní fáze, tzn. podle zákona o obcích zahajujeme dozorový proces. Dalšími takovými základními zásadami výkonu dozoru jsou vyřizování věcí v přiměřených lhůtách, tady se v praxi projevuje tzv. princip dobré zprávy. Další základní zásada je, že východisko právního posuzování se vždy musí vztahovat ke dni posouzení a nikoliv ke dni vzniku dozorovaného aktu a v neposlední řadě jsme vázáni nálezy Ústavního soudu.

Na dalším snímku uvádím základní činnosti, které v rámci metodické činnosti Ministerstvo vnitra vykonává. V první řadě jsou to konzultace s obcemi, ať už jsou individuální nebo hromadně na různých akcích, komunikujeme s obcemi různými formami, zejména telefonicky, písemně, elektronicky, samozřejmě osobně, účastníme se různých akcí, které pořádají územně samosprávné celky ať už se jedná o akce hromadného typu nebo např. akce mikroregionů a podobně. Důležitou součástí je zobecňování problematických témat s uvedením názoru Ministerstva vnitra na danou problematiku, vytváříme tzv. výkladová odborná stanoviska, ať už se jedná o stanoviska k jednotlivým

problematickým záležitostí či příkladně o stanoviska komplexní, kde např. jednotlivá zákonná zmocnění komplexně posuzujeme apod. Zveřejňujeme také pravidla pro vydávání předpisů obcí a krajů, kde obce, pokud mají zájem, tak mohou využít našich materiálů. Všechny materiály jsou zveřejňovány na internetových stránkách odboru (www.mvcr.cz/odk).

Pokud hovořím o dozoru, jak už jsem naznačil, jeho předmětem může být vždy tzv. „dozorovatelný akt“, tedy právní akt územně samosprávného celku, akt který je platný a účinný. Jde o obecně závazné vyhlášky, případně o rozhodnutí, usnesení a jiné opatření orgánů obce v samostatné působnosti. To jsou dva základní druhy právních aktů, které mohou být podrobeny dozoru. U obecně závazných vyhlášek se postupuje podle §123 a následujících zákona o obcích, tzn. že v případě, že je metodická pomoc neúspěšná a obec dobrovolně nezjedná nápravu, je ministerstvem vyzvána ke sjednání nápravy ve lhůtě 60 dní. V případě, že k nápravě nedojde, Ministerstvo vnitra zahájí s obcí správní řízení, jehož výsledkem je vydání rozhodnutí o pozastavení účinnosti obecně závazné vyhlášky, tzv. sistace a návazně potom podává návrh k Ústavnímu soudu na zrušení obecně závazné vyhlášky či její části. Pokud se týká dozoru nad ostatními právními akty obce (nad usneseními, rozhodnutími nebo jinými opatřeními), postup je dá se říct shodný se dvěma výjimkami. K pozastavení účinnosti jakož to výsledku správního řízení dojde pouze v případě že usnesení je nevykonané a návrh se nepodává k Ústavnímu soudu ale k příslušnému správnímu soudu.

A v závěru svého vystoupení bych upozornil na kompetenční výluhu z dozorové činnosti, kdy v případě že existuje podezření na porušení předpisů práva občanského, obchodního či pracovního v rámci samostatné působnosti, Ministerstvo vnitra dozorová opatření uplatnit nemůže. Shodně tak v případech, kdy obce jsou dozor nebo kontrola upraveny zvláštním právním předpisem.

- **Mgr. Aleš Křížan, Ministerstvo vnitra, odbor dozoru a kontroly veřejné správy** „*Limity výkonu dozoru nad samostatnou působností obcí, možností metodické pomoci*“

Dobrý den dámy a pánové, v další části našeho vystoupení se budeme věnovat konkrétněji bytové politice v praxi.

Jak již bylo částečně řečeno, projevovaly obce tendenci k vydávání pravidel pro takzvané „přidělování bytů“. Proč „takzvané“, k tomu se

ještě dostaneme, pouze předesílám, že tato pravidla bývala dvojího druhu.

Jednak se mohlo jednat a dosud jedná o **obecně závazné vyhlášky** a nebo šlo o **pravidla** – řekněme neformálnějšího rázu. Tato pravidla bývala přijímána většinou pouze usnesením rady, protože neexistuje žádný důvod, aby se jimi zabývalo zastupitelstvo, pokud k tomu samo nebylo ochotno. Tedy jestliže rada obce přijala pravidla pro „přidělování bytů“, zpravidla se jedná o **směrnici nebo jiný interní předpis**.

To ovšem znamená, že pro to neexistují žádné formální náležitosti, že to nemusí být ani vyvěšeno, ale na druhé straně že je není ani možné považovat za předpis, závazný pro třetí osoby, tedy pro občany nebo pro kohokoliv, kdo se o byt uchází. Zároveň ale musím říci, že v principu nemáme nic proti přijímání „pravidel“, protože tím obec deklaruje navenek, jakým způsobem se lze dostat k jejím bytům, tedy jak získat nájemní smlouvu. Pomocí přijetí pravidel je postup ujednocen. Je to transparentnější, nemělo by docházet k nějakým nekalým jevům.

Nyní se dostávám k tomu, proč bych u „přidělování“ rád zdůraznil uvozovky. Když se řekne něco „přidělit“, zřejmě máme za to, že na přidělení takového předmětu je **nárok** či **právo**. V materiálu, který máte k dispozici, v pracovní verzi ovšem konstatujeme, že **právo na přidělení (bytu) neexistuje**.

Jedná se o **smluvní vztah**, není to stav vrchnostenský, obec není vůči svému nájemci v nadřízeném vztahu, pomíneme-li samozřejmě skutečnost, že je ekonomicky silnější. Protože se jedná o vztah smluvní, nepovažujeme obecně závaznou vyhlášku pro tento účel za vhodné. Musím říct, že v době, kdy jsme začali s projektem, o kterém bude řeč později, s projektem přezkoumávání těchto pravidel pro přístup k obecnímu bydlení, tak platil i názor Ústavního soudu, že obce mohou vydat obecně závaznou vyhlášku jen tehdy, mají-li k tomu **výslovné zákonné zmocnění**.

Proto jsme měli za to, že pokud obce vydávaly vyhlášky o pronájmu bytů, překračovaly tím své kompetence. To již neplatí, jde o názor překonaný. Dnes pouze říkáme, že nejde o vhodný postup, nelze však říci, že by takové předpisy byly v rozporu se zákonem. Pravidla jakéhokoliv druhu by měla sloužit k ujednocení smluvních podmínek a k zabránění možnosti diskriminačního jednání.

Jak už uvedla paní doktorka Seitlová, na obcích leží dvojí břemeno, a je ovšem na obcích, které části břemena se chopí jako první. Obce mají jednak povinnost starat se blaho občanů, ale zároveň povinnost hospodárně zacházet se svým majetkem.

Prozatím vycházíme z premisy, že obě tyto povinnosti jsou založeny na **politické odpovědnosti**, že nemáme – alespoň Ministerstvo vnitra je toho názoru – prostředky, jak obce „donutit“ k jedné nebo

druhé z těchto činností. Můžeme obce metodicky působit a radit, ale nelze obce přímo sankcionovat za to, že nebudují sociální byty nebo naopak že byty prodávají.

Odpovědnost za hospodaření s obecním majetkem i odpovědnost za uspokojování potřeb občanů by měla v obcích být pokud možno vyvážená. Z politické odpovědnosti vyplývá, že sankcí za porušení této povinnosti je výsledek ve volbách.

Co se týče rovného přístupu k bydlení, máme za to, a domnívám se, že se na tom shodneme, že je v některých obcích nevzali na vědomí, že občané zemí Evropské unie mají v podstatě stejná práva jako občané čeští. Proto byl součástí projektu, o kterém ještě budu hovořit, také důraz na nadměrné zdůrazňování podmínky občanství České republiky pro přístup k obecnímu bydlení.

Právě tak by obce ve vlastním zájmu neměly poskytovat bydlení pouze svým občanům, což v konečném důsledku může vést ke stárnutí populace a k dalším negativním jevům.

Za diskriminaci však nelze považovat případy, kdy speciální druhy bydlení jsou poskytovány výhradně určitým znevýhodněným skupinám občanům.

Uvedu příklad – jsem-li třeba příslušníkem mladé rodiny, jistě uvítám když je v obci vybudován startovací byt, jsem-li ovšem „single“ a byt je vázán pouze na mladou rodinu, budu mít smůlu, pokud podmínky které obec přijala při přijetí dotace něco takového neumožňují.

Diskriminaci vždy posuzujeme případ od případu. Tam, kde je to rozumné, lze jistě zvýhodnění tolerovat nebo dokonce vítat.

Projekt, o kterém jsem hovořil, probíhá od roku 2005. Mohu říci, že na základě průzkumu napříč republikou jsme vytipovali určité množství pravidel pro přístup k obecnímu typu bydlení obojího druhu. Prověřovali jsme zákonnost vyhlášek i směrnic.

Problém limitů naší pravomoci spočívá v tom, že zatímco obecně závazné vyhlášky jsou obce povinny Ministerstvu vnitra (dříve okresním úřadům, později krajským úřadům) zasílat, u žádných „neformálních“ pravidel obdobná povinnost neexistuje. Ministerstvo vnitra se k řečeným pravidlům dostane až tehdy, když si stěžuje někdo na základě takových pravidel vyloučený z přístupu k obecnímu bydlení.

Cílem projektu byla jednak otázka respektování nařízení EHS 1612/68 a také prevence diskriminace uchazečů o obecní bydlení. Výsledky se dostavily. Zatímco na začátku projektu v roce 2005 jsme měli zmapováno 46 vyhlášek a 8 směrnic různého druhu, o rok později byla vyhláška pouze 1 a v letošním roce jsme nezaznamenali žádnou takovou to vyhlášku.

Není však vyloučeno, že se s takovou vyhláškou ještě setkáme a rozhodně nevylučuji, že se v některé obci České republiky obdobná pravidla dosud skrývají a snad se i používají.

Pravidla jiného druhu, než je obecně závazná vyhláška, například obcí schválený vzor žádosti o byt nebo něco podobného, mohou být přijata usnesením rady, které můžeme podrobit doзору. Pokud existuje „nežádoucí praxe“, je to sice problém, a to velký, ale v takovém případě nemáme možnost zasáhnout, protože neexistuje žádný akt orgánů obce, který bychom dozorovali.

Na tomto místě bych si vám dovolil poděkovat za pozornost a odkázat Vás na dosud pracovní materiál, který máte k dispozici ve svých deskách. Tam se vyjadřujeme také k otázkám a odpovědím, které zde nezazněly, jako jsou kauce, podmínka čistého trestního rejstříku a podobné překážky přístupu k obecnímu bytovému fondu.

Závěrem bych si pouze dovolil jednu drobnou poznámku. Bohužel je to tak, že neexistuje v zákoně žádná podmínka, že by obec musela bytovým fondem disponovat. Pokud obec dospěje k závěru, že svůj bytový fond prodá, nic ji v tom nezabrání, pokud tak učiní zákonným způsobem.

■ **Mgr. Sri Kumar Vishwanathan, Hana Žurovcová, Vzájemné soužití o.s. „Spolupráce s obcí při řešení tíživé bytové situace, případy z praxe“**

Dobré ráno, já se jmenuji Kumar Vishwanathan a jsem ze sdružení Vzájemné soužití z Ostravy. A se mnou je tu i Hanka Žurovcová. Hanka mě pověřila a určila mě a přikázala mi, abych byl tady ten tiskový mluvčí. Ale věci co tu říkám, které trvají 10 nebo 11 let ve spolupráci s obcí, většinou v těchto případech se Hanka podílela. Teď já bych chtěl trochu přiblížit okolnosti v čem a proč a jak jsme začali jako skupina dobrovolníků s obcí. Vráťím se do roku 1997. Ostrava jak vy víte je město velké, která má řeku Ostravici, která rozděluje Ostravu na moravskou část a na slezskou část. A tady na sever teče další řeka Ondra. V roce 1997 byly velké záplavy a část obvodu Slezské Ostravy byla pod vodou, to byl Hrušov. A obec přestěhovala lidi z Hrušova, kolem 400rodin původně, obec přestěhovala je, část z nich 26 rodin do unimo buněk v Leštině a bylo tam obrovské napětí, takové jako jsme viděli teď v Janově. 700lidí psalo petici, že ty šílené cigány tady nechceme atd., atd., koupili zbraně a to byla hysterie. A první rozhodnutí obce bylo vystavit unimo buňky, Romy 28 rodin přestěhovat sem a nasadit tam policejní vozy, antonovky aby tam byl klid. A tehdy jsme se jako skupina dobrovolníků začali angažovat, skupina Romů, skupina studentů Ostravské univerzity a Masarykovi univerzity z Brna a obec smluvně uzavřel vztah o tom, že jednu buňku jsme jako dobrovolníci měli k dispozici. Tady vznikla taková malinká buňka,

kteřá měla tak 10ma , taková platforma, kde se dělaly určité druhy práce, hlavně práce s dětmi, aby měly nějaký volný čas, hlavně práce s dospělými, kteří byly nuceni tam žít, oni nechtěli tam žít. Takové podmínky, já se omlouvám, takové ty „čunkoboxy“ takový podobný, z azbestu a podobně. velmi těžko se v tom žilo. Lidi tam nechtěli žít, tam byly staří lidé, tam se rodili děti, tam se narodilo dítě a tam bylo obrovské napětí. Lidé neměli řád, nechtěli tam žít a bylo potřeba uklidnit to okolí, vytvořit tým spolupracovníků, aby jednali s obcí, aby to napětí, ten stres mezi lidmi Slezské Ostravy bylo v klidu, tam bylo 8 bodů. To je jedna část práce. Druhá část je samotný Hrušov. Hrušovu v roce 1997 obec nebo magistrát města Ostravy vyhlásil tam stavební uzávěru, nic se tam nesmělo stavět, jenom opravy. A následně, postupně do roku 1999 obec začal přestěhovávat zpátky romské rodiny z toho zbytku z těch 400 rodin, které bydleli jinde zpátky do Hrušovan, taky tam nechtěli bydlet, tam byl stav bezpráví. Ta lokalita byla odsouzena ke zničení, protože to bylo poddolovaný, klesla půda,zem, kanalizace nefungovala, nemělo cenu tam investovat, tak rozhodlo město atd. A lidi tam nechtěli bydlet, všude byla plíseň, byl tam stav bezpráví, tzn. policii nezajímalo co se tam děje, tam byly obrovské problémy, chodili podnikatelé vyhodili tam odpady, chodili tam podnikatelé a nabízeli dětem za cihlu 1,-Kč, trámy z domů nabízeli za 50,-Kč a nikomu to nevadilo. O tom je dokument u Ombudsmana, případ č.2 o tom jak ombudsman k tomu zaujal stanovisko. Lidé se obrátili na ombudsmana, prosím nějak nám pomozte. Ombudsman nejprve že nemůže, protože zákon neumožňuje zasahovat do kompetencí obcí. Ale potom jelikož ombudsman a paní Šabatová jsou tvůrčí osobnosti, tak našli tu cestu přes státní správu, přes státní stavební dozor a přes hygienu. Obě ty instituce tam udělali kontrolu a Slezská Ostrava musela se okamžitě vystěhovat, to co nestihla za 4 roky, 4 roky probíhaly různé protesty, pan Tošenovský dostal mokré tričko z vody Odry, tehdy byl primátorem Ostravy a nic tenkrát nepomohlo. Ale jelikož zasáhl ombudsman během jednoho dne Slezská Ostrava musela vystěhovat ty lidi a ti lidé dostali byty jinde, např. v Michálkovicích a dalších různých částech města a v Hrušově stále zůstalo několik lidí a oni potom podali žalobu proti městu, o tom že ty špatné hygienické podmínky působí špatně na zdraví dětí a ty mají trvalé zdravotní následky. A letos v červnu vyhráli ten soud, až letos, ten soud trval skoro 8 let. A Magistrát města Ostrava je musel odškodnit, Davida Žigu, který byl uznán soudem, že byl trvale poškozen obcí. Jsou to takové negativní věci. Ale to je jako italská láska mezi obcí a nevládní organizací. Zažili jsme i hodně pěkného. Já bych chtěl teď říct i o těch pěkných věcech. Jeden ze zajímavých momentů ze spolupráce s obcí, s Magistrátem města Ostrava, byla výstavba Vesničky soužití. To běží

i v současnosti, v časovém horizontu. Tady hned vedle Leštiny 100 metrů dál začal vznikat Vesnička soužití. A to je velmi zajímavé jak to mohlo vzniknout. Původně Magistrát města Ostrava ty lidé, kteří bydleli v těch unimo buňkách, mi tady nechceme bydlet dlouho, obec přislíbila, jenom že 2 měsíce do vánoc a potom dostanete byty a stále nemáme byty. Už to jde do druhého roku a mi chtěli jsme sami stavět. Magistrát města Ostravy architekt vytvořil první obrázky vesničky jak může vypadat ale romové, mi do toho nepůjdeme sami, mi nechceme žít sami v těchto domech, mi chtěli bychom žít ve společnosti. To znamená, mi jsme se museli obrátit na Slezskou Ostravu na výběr rodin, romský asistent pan Koky a Lída Poláčková která sedí tady, paní Poláčková je taková romská poradkyně města, potom sociálně právní ochrana dětí a ještě různé instituce a paní Nesětová byla u zrodu toho všeho, když to „italské manželství“ mělo komplikované období a ti to lidé jsou svědci toho jak to všechno probíhalo. Ale každopádně to bylo krásné soužití s obcí. S tím, že postupně se vytvořila skupina romských a neromských rodin, 15 rodin romských a 15 neromských rodin, které splňují určité kritéria:

A)-souhlasí se soužitím Češi a Romové dohromady, můžou žít a neodpovídají typickým názorům, že s cigány nemůžeme žít, s nimi je to hrůza oni jenom k sobě stahují slovenské příbuzenstvo, atd. různé případy, rozebírají střechy a podlahy a parkety atd. neboť Romové mají strach, že majorita jenom nadávají a jenom nás omezují atd. Takže v prvním kritériu museli souhlasit s tou představou soužití.

B)-měli by souhlasit, že se budou podílet na práci, každý přislíbil že odpracuje na svém domě 200 hodin, někomu to připadá směšné, to je nic, ale v tom je symbolika. Každý by měl nějakým způsobem přijít poznat toho druhého a mít nějaký vztah k tomu kde žije.

Většina problémů je, že lidé nemají vztah k místu, protože tam nemají kořeny. Celý náš kraj je přistěhovalecký, po válce přijeli lidé, po odsunu Němců apod. A dále přišli Romové v různých vlnách, nejposlednější Romové mají největší potíže se usadit. Ty vystěhovaní, záplavy ty katastrofy atd. jenom působí takové obrovské vykořenění, to není že ti lidé nechtějí žít v klidu s majoritou, ale že jsou vytrhli z kořenů a to chce čas, aby ty kořeny zapustily. Vybírali se rodiny a měli souhlasit s prací a vícečetné rodiny měli přednost, vícegenerační rodiny měli přednost a aby měli dobrou pověst, to prosadila obec. I Romové měli strach aby ti nejchudší romské rodiny nebyli jen opilci a neromské rodiny měli strach, že Romové budou taky opilci, atd. Obec měla možnost ovlivnit ten výběr. Dále změna územního plánu byla schválena, tak jsme vybrali hned vedle tady na Leštině, protože tam byla pokryta terénní sociální práce a mi jsme nechtěli úplně někam jít. Tam byla krásné slezské ostrovy, bylo tam krásné prostředí, ale

to bylo strašně daleko a taky tam nebyla žádná infrastruktura. právě proto jsme vybrali, taky aby ti lidé nemuseli navazovat nové kontakty. Ti lidé tady byli zvyklí, doktoři, školy, příbuzenstvo a vytrhnout je do krásné, ale daleko se nacházející se prostředí nebylo ideální.

Proto vznikla vesnička tady a mezitím si ti obyvatelé okolí kdy museli pracovat s nimi a získat si jejich důvěru a jsme rád, že v roce kdy pan Tošenovský schválil pozemek za 5,5 miliónu korun na ten projekt, tak měl před sebou jen petici kde bylo podepsáno asi 30 lidí proti výstavbě vesničky. A to byla taková debata, on říkal stále je tu 30 lidí proti a my jsme říkali, původně bylo 700 lidí a to jen ukazuje že ta majorita věří, že nebudou proti tomu, aby tu Romové zůstali navždy. Oni byli proti tomu, že tu Romové přijdou na chvíli a teď v něco trvalého věří. Dále bych velký problém se získáním prostředků. Obec Slezská Ostrava nechtěl požádat o standardní dotaci, to bylo po záplavách 330 tisíc Kč + 75 tisíc na infrastrukturu. Obec nechtěla a my jsme našli finance z Holanska, to je přítel od Abe Staňka, který tu sedí tu, od Jeffa Helmera. Jeff Helmel byl první předseda Charty 77 v Nizozemsku. Ten u paní Šabatové v kuchyni, která ještě tehdy nebyla zástupkyní ombudsmana, jemu se zalíbil ten projekt, ten nápad on říkal, že to bude financovat, ale s podmínkou že najdeme české zdroje. A český zdroj, jelikož Slezská nebyla moc jistá, my jsme nemohli prosadit. Ta vesnička by nemohla být realizována vůbec, ta myšlenka stála několik let, 2 roky. Měli jsme pozemek, měli jsme plány, měli jsme lidi, kteří na tom pracovali, potřeba byly peníze. A peníze nebyly. Ten stav do dneška je bohužel stejný. Zákon neumožňuje jinému subjektu než obci žádat u státu žádat o dotaci na bydlení. Do dneška to tak je. My jako nevládní organizace nemohli dát dohromady s nějakou jinou nevládní organizací a nemohli požádat Ministerstvo po místní rozvoj o peníze a dostavit tu vesničku. To byl ten impuls. Potom pan Petr Ůl přišel s návrhem, že udělá žádost k panu Miloši Zemanovi, tehdy byl premiérem. Pan Zeman a jeho vláda schválila výjimku ze zákona, aby vesnička byla a dostala dotaci do výši původně nějakých 20 miliónů korun přes Ministerstvo místního rozvoje. Jelikož my jsme byli s Hankou a s pár lidma , kteří byli nadšenci my jsme nechtěli utáhnout tu obrovskou stavbu za 70 miliónů korun, tak jsme uvítali že Diecézní charita ostravsko-opavská tak se mohla stát investorem projektu. A tím pádem v roce 2000 vstoupili do toho úsilí Diecézní charita ostravsko-opavská a začala být příjemcem státních dotací. Dále výstavba probíhala a výstavba končí.

Ale komunitní práce pokračují dál s tím, že ji tvoří Rada. Ta Rada je správný orgán vesničky, protože jakékoliv bydlení sociální nesmí být jen na tom, že vy jste se podíleli na malování a já nevím na co ještě a potom to končí. Je to dál o tom, aby se dál společně rozhodovali

a neměli pocit, že se dál o vás stále někdo bude starat, aby oni měli pocit, že můžete ovlivnit věci. V radě je zastoupený Magistrát města Ostrava, paní Lída Poláčková a 3 lidé z obyvatel vesničky, Diecézní charita 2 hlasy a Vzájemné soužití o.s. jako hlavní nositel projektu měl 2 hlasy. Tak to bylo a jak se to vyvíjí teď.

Já mám pocit, že za 10 let jsme se moc nepohnuli. Vesnička stojí, hodně moc lidí se sázelo o flašky, že vesnička 6 měsíců nepřežije. Naštěstí je to jinak. Vesnička funguje, včetně pana premiéra Topolánka a ostatní. Naštěstí chvála bohu, vesnička přežila a teď já vidím obrovský zájem ze Slezské Ostravy, pan starosta říká, takovou věc bychom mohli znovu udělat, podnikatelé také říkají to samé a vznikají představy, že by něco podobného mohli dělat a na druhou stranu vidím obrovské problémy. První problém vidím v tom, že jenom obce můžou být příjemcem dotací a za druhé podmínka de minimis, to je zničující podmínka, že veškeré dotace nesmějí překročit zhruba 6,5 miliónů korun za 3 roky. Jestli mi jako nevládní organizace budeme usilovat o nějakou takovou dotaci v oblasti bydlení, jestli tu podmínku de minimis překročíme a tím pádem budeme prakticky zablokováni. Už nebudeme moct jiného na 3 roky dělat, žádné dotace nemůžeme dostat apod. Usilujeme taky aby naše představitelé dostalo IPR, to zatím se nám nepodařilo, ale myslím si že koncepce pana Čunka má i jiné cesty, které musíme prozkoumat aby pro lokality, které se nedostali do IPR mohli dostat nějaké zdroje. Tady vidím obrovské naděje v agenturách, pokud to bude fungovat, to je dobré znamení, že obce projevují zájem o řešení. Minulý rok 70 obcí v České republice říkalo, že chtějí změnu a tak vznikla ta agentura, ale momentálně je trošku paralyzovaná, ale snad se to brzy vyřeší k lepšímu. A teď vám ukážu fotky. To je Hrušov po záplavě, jak vypadal. Tady lidé už staví domy, všechny rodiny se podíleli na stavbě. To už vesnička stojí. To jsou romské rodiny a děti, které bydlí ve vesničce. To je neromská rodina. Ten pán už nežije, on už zemřel. Vesnička už stojí 6 let. To jsou děti o doby, kdy se stavělo. To je syn David Žiga, který vyhrál ten soud a to je to dítě z vesničky, to je romská rodina Kaleových, děti mimikují co dělají dospělí. Dospělí tam stavěli, betonovali. Lidé se podíleli na stavbě, vesnička teprve vzniká. Vesnička stojí, ale ta specifika komunitní práce, to na hodně dlouhé povídání. To je ještě v Hrušově, smíšená rodina. To pan Petrou, to byla historická návštěva, dále Alice Příhodová na kraji, ona první vedoucí komunitního centra na vesničce. Učí na Ostravské univerzitě, Bětka Mačková, která bydlí v takovém rozebraném domě, bydlela. Já vám ještě pustím CD, to je jenom minuta a půl.

Tady není hlas, aha. Na CD vykládají o vesničce, že mezi lidmi nebudou zdi, nebudeme dělat ploty, atd. To je škoda, že nejde zvuk. Já říkám, že jenom jedno pravidlo zůstává a to společně musíme rozhodovat. Škoda, že není možné k tomu komentář.

Mgr.Katka Valachová: Tak ačkoliv tady mám nějakou otázku a předpokládám že i určitě i vy, tak teď si dovolíme autoritativně vyhlásit přestávku a pozvat vás na oběd, protože bychom neradi se na půdě Kanceláře veřejného ochránce práv dopustili krutého, nelidského a jiného ošklivého zacházení. Takže zveme vás na oběd a budeme pokračovat za hodinu tzn. 14.00 hod, prosím vás o přítomnost, protože se budou projednávat příklady dobré praxe takže doporučuji posílit se po obědě kávou, která taktéž bude připravena pro vás jako účastníky konference. Děkujeme.

VI.

Programy rozvoje obcí, dotační politika, granty

- **Ing. Pavel Rakouš, Ministerstvo pro místní rozvoj** „*Informace z přípravy dotačních programů MMR využitelných pro sociální bydlení*“

Dobrý den dámy a pánové, já se omlouvám že nebudu zcela navazovat na předešlý program, protože jsme přijel teprve teď, po této přestávce. Nejprve než se dostanu k tomu co vás zejména zástupce měst a obcí, kterých tu je údajně poměrně dost, bude nejvíce zajímat což je otázka nového dotačního programu na příští rok nebo úprava jeho stávajícího, tak bych si dovilil kratičký úvod něco maličko z pohledu Ministerstva pro místní rozvoj na sociální bydlení. Pokud už ta konference se takto nazývá využiji tohoto krátkého prostoru. Nejprve však dovoďte kratičký citát „Vlastnické bydlení posiluje rodiny a stabilizuje komunity. Dnes vás naléhavě žádám pane ministře, aby jste zaměřil své úsilí na dramatické zvýšení podílu vlastnického bydlení v naší zemi v průběhu nejbližších 6-ti let. Váš program by měl zahrnovat takové strategie, které zajistí domácnosti, které jsou v současnosti méně zastoupeny mezi vlastníky bydlení, zejména pak domácnosti menšin, mladé domácnosti a nízko příjmové domácnosti se budou účastnit budování naší společnosti“ tolik citát. Je to dopis z 3.listopadu 1994 a zaslal jej americký prezident Bill Clinton ministrovi pro bydlení. Tím bych si dovilil zahájit. A do roce vlastnického bydlení, která k nám doputovala zpoza oceánu nyní ukazuje svoji negativní tvář, také druhou stranu mince. Také náš stát vlastně při přechodu na tržní systém se rozhodl, že vlastnické bydlení je to nejlepší, proto udělal jednoznačný krok masivně převedl všechny své, nebo téměř všechny své byty, které do té doby vlastnil, respektive ke kterým měl právo hospodaření do vlastnictví obcí a zdálo se že bytový problém tím bude vyřešen. Stát si mohl jaksi spokojeně utřít ruce a měl vystaráno. Problém byl v tom, že jej doprovodil tento dar danajským přívazkem a to je regulací, cenovou regulací. Tato cenová regulace zcela zhatila plány toho původního převodu toho státního majetku obcím, totiž toho dojmu že obce se budou o tento bytový dál starat, budou jej spravovat, bude to vzkvétat a budou vlastně poskytovat určitou sociální službu, kterou stát zajišťovat nebude a nechce, sociální službu v oblasti bydlení. Výsledek té regulace donutil nebo dopad regulace a nedostatek finančních

prostředků, které na správu bytového fondu v 90. letech obce měli díky nízkému výnosu z nájemného, vedl drtivou většinu obcí k masivní privatizaci. Do roku 1994 poměrně složitě koncipované, od roku 1994 v podstatě podle zákona 72/1994 Sb., který byť původně byl koncipován jako převod bytů s vlastnictvím bytových družstev do soukromého vlastnictví následně se velmi výhodně použil pro převody v mnohem masivnějším měřítku obecních bytů. Zdálo by se, že i to bylo vlastně ku prospěchu věci, obce se zbavily problémů, dokonce některé obce se 100 % zbavily problémů. Výsledkem mohou být např. některé zdánlivě zkvétající obce a města, např. v Severních Čechách, která jednorázově privatizovala bytový fond a výsledek je ten, že z okolních obcí nebo měst, které v tom regionu jsou se po roce a půl rozhodli také k privatizaci, nicméně ten bytový fond sekundárně začali prodávat vlastníci a utíkat do toho prvního města, které začalo. Takže vzniklo první město, které s tou privatizací postoupilo nejdále navíc to bylo město poměrně atraktivní, tam se stáhli ti bohatší, toto město zdánlivě tento problém dnes nemá, byty žádné nevlastní, sociální problémy nemá a ty okolní města v těch Severních Čechách nyní doplácí na to co vlastně stát zapříčinil, tzn. umožnil tento jednorázový masivní prodej. Takže vznikají, byli jste svědky nedávno vznikají problémová místa, ohniska, ať už mluvíme o Chánově v Mostě, Janově v Litvínově nebo Neštěnicích v Ústí nad Labem, kde tedy zaplať pán bůh, ten problém není tak hluboký a doufejme, že se ho podaří zachytit. To je důsledek nesmyslné adorace vlastnického bydlení, toho že prostě všem budeme tvrdit, že každý si bude moci svůj byt koupit, každý na to dosáhne. Dnes a denně dostáváme na naše ministerstvo dopisy, kde se rozhořčení nájemníci dotazují proč v současné vlně privatizace, která je už třetí, čtvrtá, pátá v daném městě se najednou prodává za 150 tisíc byt, který byl před 10 lety za 30 tisíc. To je opravdu velice zajímavé, obtížně se nám na to odpovídá. Kdybych jenom malinko pozvedl tu dečku nad tím problémem, tak ještě bych si troufl říct, že samozřejmě zákaz veřejné podpory který neumožňuje prodej majetku pod s rozdílovou cenou proti tržní o známé de minimis se bohužel při prodeji bytů individuálním vlastníkům nepoužije, protože se to prodává konkrétním občanům, ten se používá pouze při prodeji právníckým osobám. Takže tolik jen na dokreslení situace. V této situaci se v současné době stát v velkém zpožděním, před 3 roky stát s velkým zpožděním rozhodl k dalšímu kroku deregulace. Ta deregulace přišla podle mého názoru minimálně o 10 let později než přijít měla a provází jí samozřejmě značná nervozita, zejména v posledních dvou letech na straně nájemníků. To co by před 10 lety možná společnost nebo před 12 lety společnost ještě unesla, dnes už se zdá sociálně necitlivé, neúnosné a to že někomu se zvedne nájem, dostáváme každou chvíli

dopisy s 1.800 Kč na 2.600 Kč měsíčně v příštím roce je pro ně na jednu totálně sociálně neúnosné. To že samozřejmě např. dneska bylo oznámeno další zvyšování cen energií na příští rok, o tom nikdo téměř nemluví. Všichni se dotýkají jenom toho nájemného. Čili to jenom na dokreslení situace v jaké jsme, aby toho nebylo málo tak samozřejmě ještě nám zákonodárci do Ústavy a do dalších zákonů vložili to, že stát v podstatě nemůže příliš to sociální bydlení ovlivňovat, státně řídit. Poslední pokus který byl dán úkolem vlády, kdy jsme měli za úkol vymyslet zákon o sociálním bydlení skončil tak jak jsme v podstatě předpokládali letos v dubnu konstatováním v rámci procesu projednávání RIA, kdy zúčastněné resorty oprávněně Ministerstvo vnitra, Svaz města obcí, Úřad na ochranu osobních dat a tuším řada dalších organizací se postavila proti tomu, abychom jakýmkoliv způsobem se pokusili vnučovat obcím nebo vynučovat na obcích sociální bytovou politiku. Je to neústavní čili nelze obcím v tomto směru nic nařizovat. My jsme dokonce se pokoušeli jedno jediné malinké po těch obcích abychom aspoň od nich dostávaly statistická data v oblasti bydlení, např. úrovně nájemného, stavy bytu apod. Ani to obce nebudou poskytovat, protože to povinný poskytovat nejsou a odmítly to, takže bohužel. Nicméně my si s tím budeme muset poradit, od toho jsme na úřadě abychom tyto problémy řešily. Takže se sběrem statistických dat, byť nás to stojí velké finanční prostředky si nějakým způsobem poradíme, máme za úkol od vedení ministerstva do roka a půl jakýsi databázový informační systém, který by alespoň orientačně pomohl jak vlastníkům, tak nájemcům nemovitostí, nájemců bytů orientovat se trošičku v cenách nebude to přímo státem řízená nějaká cenová mapa, ale bude to jakýsi orientace v intervalech výše nájemného pro danou lokalitu a kromě toho samozřejmě řešíme tu podporu sociálního bydlení kterou byť jsme v zákonu o sociálním bydlení museli stáhnout z legislativního plánu byl vyškrtnut. Řešíme jinou formou a to museli jsme přejít na formu nabídkovou nebo respektive řeknu pozitivní motivace. Čili nebudeme moci obcím nic nařídít, nebudeme moci po nich nic chtít, budeme jedno jediné, budeme moci jim pozitivně něco nabídnout a bude záležet na obcích zda se toho programu projektů zúčastní. Věci které připravujeme by měli spatřit světlo světa v příštím roce, ale vzhledem k tomu jak v současné době během posledních 14 dní se mluví o vázání rozpočtových výdajů ve státním rozpočtu, tak bych byl v tuto chvíli velmi opatrný a ty nové produkty které připravujeme zatím si dovolím nepublikovat, protože si myslím že by to mohlo být nevhodné, pokud by se následně ukázalo, že na to finanční prostředky nejsou. Zřejmě jediné co zcela jistě zůstane ve státní politice z hlediska dotací a podpory, zůstane podpora zateplování panelových bytových domů, Program Panel, tam zatím máme určitou

jistotu u ostatního všeho uvidíme jak vývoj ekonomiky umožní vývoj rozpočtu České republiky umožní. Takže na příští rok v podstatě jediné co nám v tuto chvíli zbývá, jediný malinký nástroj který není zdaleka plošný je velmi výběrový je to jenom takové cukrování je podstatě podpora výstavby podporovaných bytů. Tento dotační titul dobře znáte, v podstatě navazuje na program výstavby sociálních bytů, který začal už tuším v roce 1995 na Ministerstvu financí výstavou nájemních bytů, který začal na Ministerstvu financí od roku 2003 je to v podobě podpory podporovaných bytů, což je výrazně lepší, protože bohužel ta výstavba nájemních bytů v 90. letech a na počátku tohoto století se v některých obcích pojala spíše pseudo vlastnické bydlení a de fakto nezajišťovala to co stát vlastně od toho bydlení chtěl. Tento program už je trochu komformější, více se blíží těm našich dlouhodobým úvahám jak by ta podpora investiční mohla vypadat. To že není masivní možná je i svým způsobem dobře, protože ona masivní podpora výstavby jakýchkoliv typů bytů státem může na tom trhu udělat trochu neplechu. Jde o to ve městech která budou mít zájem budou mít chuť se do toho programu zapojit vybudovat určitá ohniska kde budou sociální byty které pronajímány za naprosto přesných podmínek, kvalita těch bytů nebo úroveň těch bytů bude nějaká standardní, nebudou to nějaké exkluzivní byty v exkluzivních lokalitách a máme dokonce představu že by tento program mohl v budoucnu se ještě změnit tak že zkusíme je notifikovat v Bruselu, tak abychom mohli opustit tu podmínku de minimis, která ho zatím jako výrazně blokuje a zatěžuje. Takže já ho proběhnu. Vy co znáte, nesetkáte se asi z dramaticky novými pojmy, proto jenom ve stručnosti. Definice pečovatelského bytu který je zajímavý z hlediska požadavku řeknu Ministerstva práce a sociálních věcí je podporovaný byt v domě zvláštního určení. Pojdme dál. Vstupní byt je podporovaný byt sloužící pro osoby v nepříznivé sociální situaci způsobené okolnostmi jejich života a to je obecná definice do které se vejde řada kategorií. A upravitelný byt je byt který vlastně může bez dramatických stavebních úprav sloužit osobám s omezenou schopností pohybu a orientace. Stavební úpravy bytového domu jsou pak úpravy, prostor v domě kde byt není a kde následně dojde k jeho vybudování. Charakter a výše podpory, investiční dotace tak jak ji doposavad znáte je poskytována obci zatím, byt od roku 2010 uvažujeme výhledově že by do toho programu mohl nastoupit i neziskový sektor, ale zatím na příští rok zcela určitě jenom pro obce, v rozmezí 250 až 550 tisíc to těch 250 je spíš řeknu okrajová záležitost, standardem je 550 tisíc na jednu bytovou jednotku nově vzniklou. Upravitelný byt to je ten byt, kde je umožněna jeho následná úprava je dotován o 50 tisíc vyšší částkou a pokud splňuje dům jako celek nízko energetický standart, tzn. kategorii B minimálně do

100 kW na ma ročně energetickou ztrátu domu, tak o dalších 50 tisíc na každou bytovou jednotku více. V sumě zároveň bohužel ta dotace za akci jako celek nesmí přesáhnout tu částku de minimis. Příjemce dotace územně samosprávný celek v podstatě obce, pochybuji, že by kraje stavěly a úvaha je, zatím to berte opravdu jako úvahu jako indikativní úvaha pro rok 2010 neziskové organizace. Podmínky standardně podány na ministerstvu, budeme se snažit ty podmínky modulovat tak aby to nebylo, nestálo tak, že musí být zelený roh vpravo a mašlička nahore jinak že je to neplatné, takže se budeme snažit v tomto směru vnímat tu podstatu toho podání nikoliv tu formu. Rozpočtová pravidla to znáte, stavební zákon není potřeba uvádět a podmínky programu to bude to nejdůležitější, to je ten bod 3 čili tam budu přesně definované podmínky za jakých se ten byt pronajímá. Pečovatelský byt, cílová skupina pro pečovatelský byt jsou osoby v nepříznivé sociální situaci, znovu zopakují jejichž snížená soběstačnost je způsobená věkem nebo zdravotním stavem. Teď vám neřeknu přesně ten věk, protože se to v současné době projednává ve vedení ministerstva jak to přesně bude dané, program by měl být zhruba do týdne do 10 dnů vyhlášen. Základní podmínky u pečovatelského bytu dostupnost terénní služby, podle zákona o sociálních službách to asi pro vás není taky nic nového, a nájemní smlouva musí zatím tedy podle zákona 102/1992 Sb. být s podtextem, že uvažujeme v horizontu asi 1 až 2 let tento zákon zrušit. Nicméně to neznamená že nájemní smlouva uzavřená podle ní bude neplatná. Vstupní byt, cílová skupina osoby které v důsledku nepříznivé sociální situace způsobenou okolnostmi života nemají k svému bydlení dostatečný přístup. Opět tím nemyslím vlastnické bydlení. Nájemní smlouva uzavřena jen na dobu určitou, nejdéle však na 2 roky a prodloužení nájemní smlouvy pokud nájemce nepřekračuje příjmový limit stanovený pod programem. To jsou také standardní věci, to znáte. Povinné náležitosti to už jsou technická, které bude stanovovat podprogram, je tam sice bod doručení v požadované úpravě, to je myšleno tam budou nějaké základní tabulky, které spíš vyplývají z těch známých registrů, které požaduje u všech dotací Ministerstvo financí. Já si myslím, že z hlediska našich podmínek budeme poměrně liberální. Nemůžeme být liberální z hlediska doručení termínu, tam bohužel jsou jakási pravidla a to je dokonce jedno ze základních kontrolovaných kritérií jestli ta žádost je vůbec dále posuzována. Následuje případné vybrání žádosti a lhůta na doplnění doplňujících náležitostí ve stanovené lhůtě, to je také standardní, pro vás nic nového a myslím si, že už jsme skoro u konce. Kontrola ministerstva podle zákona o finanční kontrole standardní záležitost, nic nového. Tak já myslím, že je to všechno. Takže tam byla autorka programu, takže na ni se obračejte případně na naše ministerstvo (pavel.rakous@mmr.cz, vera.peliskova@mmr.cz).

■ **Mgr. David Oplatek, Agentura pro sociální začleňování**
„Sociální firma“

Dobrý den, to téma sociální firmy možná trochu útok stranou od tématu této konference, které je věnována sociálnímu bydlení, ale já se pokusím v závěru té svojí prezentace se nějakým způsobem k tomu sociálnímu bydlení vrátit. Takovou oklikou. Já vás ještě na začátek ještě poprosím, já jsme to před 14 dny prezentoval tady na konferenci o extrémně sociálním vyloučení tak se z auditoria ozvalo ze zadu sálu, že mě není slyšet, já jsme na to tehdy bystře odpověděl, že si to můžou lidi aspoň přečíst, že oni říkali, že to ani není vidět, tak kdyby tady ta situace nastala, že bych třeba mumlal nebo mluvil mimo mikrofon tak vás poprosím, aby jste mě na to upozornili, ať z té prezentace něco máte. Tématem nebo budou dvě hlavní sdělení té mojí prezentace, to jedno je vůbec jakým způsobem se dá nástroj sociální firmy využívat ve vztahu k sociálně vyloučeným Romům, ale k sociálně vyloučeným jako celku jako obecně a to druhé sdělení je jakým způsobem pracují lokální partnerství tzn. ty základní nástroje, které Agentura pro sociální začleňování využívá v těch 12 pilotních lokalitách, ve kterých dneska působí. My jsme vlastně vytvářeli v rámci lokálního partnerství Brno, kterého členy jsou kromě agentury jsou ještě Občanské sdružení IQ Roma servis, Středisko Drom a Statutární město Brno jsme nějakým způsobem kdy jsme si během setkání určovali priority, tak jsme narazili na ten problém, že v minulém programovacím období se jak Drom tak IQ Roma věnovali zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce, zejména Romů a využili těch nástrojů které tehdejší operační programy nabízeli a zjistili, že i přes ty nástroje, které tam tehdy byly tak jim v databázi těch uchazečů o zaměstnání zbyla poměrně velká skupina osob, které se na běžném, na volném trhu práce nepodařilo umístit. V reakci na to jsme hledali jiný nástroj, kterým by se těmhle lidem v návratu na trh práce pomoci. A začali jsme se zabývat zpracováním toho nástroje sociální firmy, protože nikdo z těch subjektů které jsou členy lokálního partnerství nemá nebo neměl žádnou zkušenost, tak jsme se ještě rozhodli ke spolupráci přizvat poradenskou firmu, která se zabývá jak zpracováním podnikatelských záležitostí tak potom i zpracováním dotačních příležitostí a výzev. Když jsme se rozhodli, že vytvoříme materiál takovou jako kuchařku, tak jsme ji pojmenovali „Kuchařka dotačních příležitostí pro Brno“ v oblasti sociální ekonomiky, tak jsme si pokusili nějakým způsobem nastrojovat a vůbec k čemu by nám měla pomoci. Nejdříve jsme se ptali co dělat, co to je ta sociální ekonomika, k tomu naštěstí v České republice potom uplynula v programovacím období poměrně dost zdrojů. Já vás odkážu na ten materiál, já jsem si dovolil připravit

k nahlédnutí jak je ta ošatka pro podněty do diskuze, tak jsme tam nachystal pár výtisků k nahlédnutí a případně kdo by měl zájem o toto poslat elektronickou formou tak je tam mail, tak si ho v případě zájmu zapište. Rozhodli jsme se že vytvoříme nějaký manuál, který by nám měl říct co je to ta sociální ekonomika, odkud na realizaci projektů vzít prostředky a pro koho konkrétního to dělat a jaké jsou očekávání té cílové skupiny pro kterou ty programy chceme tvořit. Poslední otázka byla jak to dělat, respektive jak se na to nachystat a na co nezapomenout. K té definici sociální firmy, já jenom krátce sociální firma na rozdíl od klasické neziskové organizace využívá ekonomické nástroje stejně jako podnik soukromí, generuje příjmy v optimálním případě i zisk, nicméně sleduje především sociální cíle. Ono je spousta subjektů které bychom mohli označit jako sociální firmu, ale v té dosavadní praxi v České republice se sociálního podnikání věnují především neziskové organizace. Přesto se tomu můžou věnovat jak veřejné organizace zřizované obcemi tak de facto i podnikatelské subjekty jako třeba firmy s. r.o.. ve výsledku by se mělo jednat o určitý komplex tvořený sociálními službami, výdělečnými aktivitami, tvorbou pracovních míst s výrazným podílem místních a regionálních samospráv. Já jsme moc rád, že tady v auditoriu jsou jak zástupci měst a obcí, tak i zástupci renomovaných neziskových organizací, které tady vidím a to je podle mě docela dobrý model kooperace těchto dvou subjektů nebo téměř dvou organizací. Já se k tomu dostanu potom dál, na konci té své prezentace, kdy budu prezentovat 2 podnikatelské záměry, které jsou nachystané pro občanská sdružení nebo pro neziskový sektor, ale počítají s úzkou spoluprací právě s veřejným sektorem, respektive se samosprávami. Co se týče zdrojů to jsme si rozdělily na dvě části, jedná se o investiční programy a neinvestiční programy. Z těch neinvestičních tzn. do vybudování zázemí toho podnikatelského zázemí tak se nejlépe nabízí operační program administrovaný Ministerstvem pro místní rozvoj integrovaný operační program a zejména služby v té oblasti 3, služby v oblasti sociální integrace 3.1.b řešení problémů sociálně vyloučených romských lokalit a zpětná integrace osob postížených sociální exkluzí a potom 3.1.c která je přímo věnovaná podpoře nástrojů sociální ekonomiky, ale tady už v širším měřítku ne jenom čistě na Romy. Pro podnikatelské subjekty je potom určen i operační program Podnikání a inovace, ale tomu se věnujeme s ohledem na to, že to bylo připravované pro neziskovky tak jenom okrajově. Ten umožňuje především čerpání zvýhodněných úvěrů. Bohužel u těch investičních akcí ty spadají do oblasti veřejné podpory, takže obvykle tam jde čerpat část nákladů spojených s rozjezdem té firmy. V oblasti neinvestičních projektů tím největším zdrojem je operační program Lidské zdroje a zaměstnanost administrovaný

Ministerstvem práce a sociálních věcí a zejména oblast podpory 3, a to jak 3.1. podpora sociální integrace a sociálních služeb tak oblast kde zejména aktivita č.2 zahrnuje podporu v oblasti sociální ekonomiky a tam se tuším do konce listopadu je slíbená výzva a pak je to oblast podpory 3.2. podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit a oblast podpory 3.3. integrace sociálně vyloučených skupina na trhu práce. Okrajově se dají využít i další ne tolik známé oblasti podpory jako zvýšení adaptability zaměstnanců a konkurence schopnosti podniků a nebo oblast podpory 5.1. mezinárodní spolupráce. Zase okrajově se dá v případě nedostatku jiných zdrojů využít např. i operační program přeshraniční spolupráce v případě Brna a Jihomoravského kraje se jedná o přeshraniční spolupráci Slovensko-Česká republika. Zejména oblast podpory 1.3. vzdělávání, trh práce a zaměstnanost. Tolik k té druhé otázce po zdrojích. Mi jsme pátrali i po národních zdrojích nebo po zdrojích v rámci rozpočtu a tam samozřejmě se dají využít hlavně prostředky z úřadu práce určené na aktivní politiku zaměstnanosti zejména dotace na ty společensky účelná pracovní místa a veřejně prospěšné práce. Co se týče analýzy potřeb cílové skupiny mi jsme bohužel nestihli a moc mě to mrzí, my jsme se chtěli dotazovat i samotných potenciálních zaměstnanců a to formou skupinových rozhovorů což se nám jeví hlavně ve výsledcích nedávno provedeného výzkumu, který financovala Světová banka a byl zaměřený právě na Romy na trhu práce, tak se to jeví jako hodně efektivní způsob dotazování a zjišťování vůbec ambicí a těch tužeb a možností té případné cílové skupiny. Ono v případě že chcete nebo uvažujete o tom, že takovýto projekt chtěli nějakým způsobem realizovat tak bych tady tu oblast určitě nepodceňoval. My jsme na to narazili např. na jedné zkušenosti v rámci Brna, kdy poměrně velká firma Van Gansewinkel, která se zabývá zpracováním odpadů oslovila jak IQ Roma tak i Drom s nabídkou že zaměstná 10 lidí v rámci jejich třídícího dvora třídění odpadů a nebylo to ze strany cílové skupiny nebo těch potenciálních zaměstnanců jako valný zájem. Když se potom zjišťovalo proč tak bylo to tím, že ta firma byla daleko za městem až v Modřicích, byla tam špatná dopravní dostupnost pro příslušníky té cílové skupiny to nebylo atraktivní zaměstnání i když by se to původně zdálo, že to odpovídá té jejich nízké kvalifikační úrovni a že by to mohlo splňovat jejich předpoklady a jejich požadavky tak to zkrachovalo. Proto doporučuji se skutečně těch lidí doptávat pokud je ta možnost, využít té dynamiky kterou nabízí právě skupinové rozhovory, které jsou zase o něco lepší než nějaké dotazníkové šetření nebo individuální rozhovory s jednotlivci. My jsme proto z nedostatku těch našich zdrojů využily stávajících údajů, což byly klientské karty klientů, těch uchazečů o zaměstnání právě z období realizace těch zaměstnaneckých projektů IQ

Roma a Dromu, nakonec jsme vyhodnocovali 120 klientských karet a výsledky které nám z toho vyšly jsme ještě nějakým způsobem komparovali právě z výsledky toho velkého výzkumu, který dělala Světová banka a dělala ho mimo jiné i v Brně, my jsme měli k dispozici dotazníky sebrané v Brně a komparovali jsme ty výstupy řada věcí se nám potvrdila. Potvrdila se nám zejména ta očekávaná až tragická vzdělanostní úroveň cílové skupiny, kde naprostá většina lidí má pouze základní často nedokončené vzdělání a potvrdilo se nám, že kromě dlouhé doby nezaměstnanosti a nízké kvalifikační úrovně ti příslušníci cílové skupiny nedisponují ani nějakými dalšími dovednostmi, které by mohli na tom trhu práce uplatnit, ať už se jedná o základní dovednosti práce s počítačem, řídičská oprávnění nebo další možná oprávnění jako potravinářský průkaz třeba. Vlastně z těch 120 lidí nějakou takovou dovedností disponovalo asi jenom 20 nebo 21 lidí. Pokud se podíváme na demografickou strukturu tak nejčastěji jsou na trhu práce znevýhodněni Romové v tom vyšším věku, zhruba počínaje 40 až 45 rokem věku s tím, že se často u nich kumulují ještě další handicapy ve smyslu třeba zdravotního omezení. Pokud odhlédneme od omezení tak po čem ti příslušníci cílové skupiny touží tak je to především a to nás překvapilo zaměstnání na hlavní pracovní poměr. Domníváme se, že to vychází z toho, že ty očekávané mzdy v těch oborech ve kterých jsou oni zaměstnatelní jsou tak nízké, že uvažovat o částečném pracovním úvazku, který vám měsíčně přinese třeba 5 až 6 tisíc korun tak pro ně to není nějakým způsobem atraktivní. Takže i přes komplikace které to třeba přináší tak raději usilují o zaměstnání na hlavní pracovní poměr. Samozřejmě u těch oborů které jsou nejžádanější, tak u mužů na prvním místě bylo stavebnictví pak běžné specifikované dělnické profese a méně už služby a obchod. U žen tam zase podle předpokladů největší zájem o úklidové služby nebo o práci v úklidu, ve službách a zejména potom v gastronomii. Teď přikročím k tomu asi nejdůležitějšímu produktu té kuchařky a tím bylo zpracování čtyř konkrétních podnikatelských záměrů ušitých fakt už na ty výzvy které se předpokládají a na to prostředí ve kterém se ty organizace nacházejí. Já jsem si pro ilustraci vybral dva. Ten první protože ten mi přijde geniální ve svojí jednoduchosti a ten druhý protože ten mi umožní potom ten návrat k problematice sociálního bydlení. Je to koncept správcovské kanceláře. Ten poměrně jednoduchý nápad je využít toho a teď se vracíme ke spolupráci se samosprávami ve smyslu klienta, který si kupujeme od té sociální firmy službu, nápad využít toho, že řada městských částí v Brně nebo řada veřejných institucí vydává nějaké pravidelné tiskoviny které potom prostřednictvím distribučních služeb distribuují do těch domácností. A autora idee občanské sdružení IQ Roma servis napadlo, že vlastně je to poměrně jednoduchá práce kterou

by byly schopni zajistit i mladiství nebo matky na mateřské dovolené, kteří jsou jejich klienty a jsou poměrně obtížně umístitelní tak proč vlastně tady to místo na trhu nezaplnit touhle skupinou lidí. Ten druhý návrh ten vychází z připravovaného integrovaného plánu rozvoje města a tady v Brně kde v rámci té deprimované zóny Bratislavská, Cejl, Bratislavská by mělo být opraveno zhruba 10 bytových domů a ten nápad z správcovské kanceláře vychází z obavy z případné devastace toho čerstvě opraveného bytového fondu a jakým způsobem efektivně zajistit, aby ty domy byly řádně užívány aby tam bylo řádně placené nájemné a ty domy se opět nedostaly během několika let do situace ze které byly pracně opraveny a vytaženy. Tak jsme si zpracovaly návrh takové malé správcovské kanceláře, která by byla schopná z těch jednak z dotací operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a jednak zase z kontraktu s městem které by si platilo jako standardní správcovskou firmu zajistit aby v každém z těch domů byl domovník, který by současně byl tou osobou obtížně umístitelnou na trhu práce.

- **Mgr. Radek Jiránek, Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality** „*Programy využitelné pro zlepšení života v sociálně vyloučených lokalitách*“

Dobré dopoledne, vážené dámy a vážení pánové, milí kolegové, pokusím se vás seznámit s některými z nástrojů, které by mohly pomoci obcím v předcházení i v eliminaci rizik které jsou spojeny s lokalitami sociálně vyloučenými a obývanými sociálně slabými a vyloučenými obyvateli.

Základní rámec nám poskytuje Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011, doplňuje jej dobrovolnictví a na závěr bych rád okomentoval naše vnímání bezpečnostní situace v sociálně vyloučených lokalitách a připomenul několik výzev či příležitostí.

Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011 je dokument, který vláda ČR přijala v říjnu 2007 usnesením č.1150. Strategie nově vymezila systém prevence kriminality na třech úrovních. Na republikovou, krajskou a městskou. K praktickému výkonu preventivní politiky na třech úrovních je vytvořen dotační Program prevence kriminality, který vláda přislíbila dotovat v letech 2008 až 2011 částkou ve výši 400 miliónů korun. Plánovali jsme tedy vyčlenění 100 miliónů korun na každý rok. Z důvodů omezování státních výdajů máme na rok 2009 v rozpočtu Ministerstva vnitra alokováno pouhých 80 mil. korun. Mezi hlavní cíle Strategie patří např. snižování počtu a závažnosti trestné činnosti a zvyšování bezpečí občanů. Ale co je však pro dnešní

téma důležitější a je důležité pro žadatele o dotaci – kraje a obce – jsou objekty Strategie, mezi kterými jsou riziková jedinci v postavení potenciálních pachatelů a obětí, sociálně vyloučení jedinci a skupiny, příslušníci národnostních a etnických menšin, dlouhodobě nezaměstnaní a obtížně zaměstnatelní, obyvatelé prostorově vyloučených lokalit, osoby mající problémy s placením nájemného a dalších finančních pohledávek, osoby propuštěné z výkonu trestu. Domnívám se, že vymezení cílových skupin, objektů Strategie, vám vytváří dostatečný prostor pro řešení problémů spjatých se sociálním vyloučením. Z hlediska rozdělení dotací je pro republikovou úroveň určeno 10% dotací ročně, na krajskou úroveň 50% dotací a na městskou úroveň 40% dotací. Když to převedeme do řeči čísel, tak základna roku 2009 je 80 mil.Kč. Takže na republikovou úroveň je určeno 8 mil., krajskou 40 mil. a na městskou 32 mil. Kč.

Obsah republikové úrovně určuje poradní orgán Ministerstva vnitra – Republikový výbor pro prevenci kriminality, výkonně celý systém zajišťuje odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra. Obsahem je vzdělávání pracovníků v oblasti prevence sociálně patologických jevů, celorepublikové preventivní aktivity kam patří především ochrana obětí a svědků domácího násilí, práce s oběťmi obchodování s lidmi a protikorupční opatření. Dále tam patří výzkumy a mediální kampaně.

Do krajské úrovně jsou zařazeny všechny kraje v ČR včetně hlavního města Prahy. Všechny kraje měly povinnost do konce září 2008 zpracovat své Koncepce prevence kriminality na léta 2009 až 2011 a nechat si tento dokument schválit svými zastupitelstvy. Všechny kraje toto zadání splnily a disponují tak závaznými dokumenty obsahujícími analytickou část (trestná činnost, přestupky, sociálně patologické jevy, nezaměstnanost, demografické údaje atd.) a část koncepční. Drtivá většina krajských koncepcí obsahuje cíl, působit proti vzniku sociálně vyloučených lokalit, podporovat sociální začleňování, bojovat proti ghetům apod. Aby koncepce nezůstaly pouhými prázdnými plány, ale aby naplněny konkrétními aktivitami, mohou kraje do konce ledna 2009 vyhlásit své vlastní Programy prevence kriminality. Na realizaci těchto Programů si žádají dotaci na Ministerstvu vnitra. Novinkou v krajské úrovni prevence kriminality je to, že Ministerstvo vnitra již nebude rozhodovat o rozdělení všech dotací (celých 80mil.korun), ale delimitujeme částku 40 mil.korun podle klíče schváleného vládou na kraje a kraj si v samostatné působnosti rozhodne o využití dotace. Každý kraj instaloval manažera prevence kriminality a vytvořil pracovní skupinu. Nyní se nacházíme na území Jihomoravského kraje, tak mohu pro ilustraci uvést, že obdrží na rok 2009 dotaci ve výši 3.462.000 korun.

Do městské úrovně patří města s počtem obyvatel převyšujícím 25 tisíc., kterých je v České republice 47. Ptáte se asi proč tato velká města? Po multifaktorové analýze problémových míst v celé České republice jsme došli k závěru, že největší problémy jsou tam, kde je vysoká koncentrace lidí, koncentrace majetku, anonymita a kumulace více sociálně patologických jevů. Od městské úrovně si slibujeme, že pomůže v dalších třech letech stabilizovat systém prevence kriminality na úrovni samospráv, že města budou moci dlouhodoběji v horizontu tří let plánovat svá preventivní opatření a nebudou nucena řešit ad hoc problém, ale k jeho řešení přistupovat komplexněji. Obdobně jako kraje všechna města zpracovala své koncepce prevence kriminality, které byly schváleny zastupitelstvy. Městský program prevence kriminality na rok 2009 budou města předkládat Ministerstvu vnitra do 15. února. Tady si Ministerstvo vnitra podrželo svoji roli donátora, tzn. že městskou úroveň budeme administrovat přímo z centra. Ministerstvo vnitra každoročně zpracovává Zásady poskytování dotací které určují podmínky využití státní dotace. Mezi zásadní podmínky patří minimálně 20% spoluúčast žadatele na realizaci projektu, tzn. stát platí maximum 80%. Městský program prevence kriminality musí být schválen radou nebo zastupitelstvem, dílčí projekty mohou být z oblasti investiční i neinvestiční. Zásady schválil ministr vnitra v listopadu 2008 a jsou vyvěšeny na internetových stránkách Ministerstva vnitra (www.mvcr.cz). Ještě možná připomenu, že žadatelem je vždy samospráva, tzn. obec nebo kraj, realizátorem projektu může být nestátní nezisková organizace, Policie České republiky a další typy právnických osob.

Když se na oblast dobrovolnictví podíváme z pohledu sociálního bydlení jako takového, tak je zřejmé, že dobrovolníci samozřejmě nebudou stavět byty. Budou však využitelní v práci s lidmi, kteří jsou sociálně vyloučení a potřebují podporu, pomoc, asistenci. I španělské zkušenosti, kterými se nechala inspirovat při svém vzniku česká Agentura pro sociální vyloučení, s rozbitím gett, přestěhováním lidí do standardních bytů, jejich zaměstnání a celková integrace byla podmíněna masivní denodenní sociální prací. A tady mohou pomoci dobrovolníci – v oblastech kde chybí lidský potenciál, nestátní neziskové organizace i samospráva nemají dostatečnou kapacitu. Princip dobrovolnictví podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě je relativně jednoduchý. Na jedné straně existuje poptávka tzn. je potřeba dělat sociální službu, na druhé straně stojí koordinátor takové aktivity, nestátní nezisková organizace. Ta požádá o akreditaci Ministerstvo vnitra. Po obdržení akreditace může požádat o státní účelovou dotaci na nábor, výběr, přípravu, pojištění a další náklady související s koordinací dobrovolníků.

Nakonec bych se s vámi rád podělil o postřehy k bezpečnostní situaci v sociálně vyloučených komunitách a lokalitách. Protiprávní jednání v těchto lokalitách si pro ilustraci můžeme rozdělit na tři okruhy: 1) uvnitř komunity; 2) směrem ven; 3) směrem dovnitř. Uvnitř je trestná činnost charakterizována vysokou latencí, tzn. ani policie, ani běžný pozorovatel či sociální pracovník nevidí na první pohled nic patologického. Pod tou prvotní slupkou je ale lichva, úvěrové podvody, organizovaná trestná činnost – kuplířství, výroba a prodej drog, podvody, vydírání a tak dále. Obyvatelé jsou v pozici jak pachatelů tak i obětí. Směrem ven z komunity vystupují obyvatelé v roli pachatelů tzn. vycházejí ven z té komunity a páchají především majetkovou trestnou činnost, někdy z existenčních důvodů, aby měli prostředky na obživu někdy jsou k této činnosti přinuceni dalším organizátorem. Páchají nejčastěji krádežích, loupežích, padělání a pozměňování listin, podvodoch, ublíženích na zdraví atd. Pro trestnou činnost orientovanou dovnitř komunity jsou typické extremistické útoky. Typickým příkladem z poslední domy je Litvínov – Janov.

Na závěr bych rád připomněl několik příležitostí, které se v boji proti sociálnímu vyloučení nabízejí. Od ledna 2009 začne reforma Policie České republiky kdy policie z modelu 8 krajů bude mít model 14-ti krajový kopírující strukturu Krajských úřadů. To by mohlo lépe plánovat preventivně – bezpečnostní opatření policie a územní veřejné správy. Nový zákon o policii poskytuje několik nástrojů využitelných pro prevenci kriminality a sociálně patologických jevů i pro spolupráci Policie ČR se samosprávami i nestátním sektorem. Jedním z nich je možnost uzavírat veřejnoprávních smlouvy policií a obcí o zajišťování veřejného pořádku a o preventivních opatřeních. Dalším je důraz policie na postup dle filozofie, community policing, což je princip otevřeného působení policie vůči všem impulsům, nevyhledávání pouze problémových kontaktů, ale i neproblémových, otevřená komunikace, řešení problémů za účasti všech aktérů v komunitě.

Mgr. Katka Valachová: Tak já i když čas pokročil tak přece jenom bych si zazlívala pokud bych vás teď nevyzvala případně k nějakým dotazům nebo reakcím pokud máte-li je. Tak aby jste dostali alespoň kratičký prostor. Tak pokud teď hned nejsou nějaké diskusní příspěvky tak já bych jenom vlastně takovou glosu za organizátory v tom smyslu, že my jsme původně nechtěli z této konference dělat nějaký sborník, cílem bylo dopracovat to doporučení a obohatit je o ty modelové příklady z praxe, které jsou pozitivní a které se osvědčily. Nicméně s ohledem na ten průběh těchto dvou dní a i vaše aktivní zapojení do diskuse, tak jsme nakonec ten svůj názor změnili a sborník bude. Stejně jako nějaké přehledné shrnutí těch jednotlivých příspěvků, což dohodneme s jednotlivými přispěvateli. Co se týká těch dílčích shrnutí na které nám bohužel nezbylo tolik času, tak mi se je pokusíme nějak naformulovat a vlastně vám je zaslat k nějakému schválení nebo okomentování na vaše maily účastníků konference tak abych jsme o tyto dílčí závěry obohatili ten náš sborník. A nyní mi dovoluňte abych předala závěrečné slovo paní doktorce Jitce Seitlové, zástupkyni Veřejného ochránce práv. Paní JUDr.Seitlová, prosím.

JUDr.Jitka Seitlová: Dámy a pánové, naši milý hosté, s časem mě odchází hlas, ale se pokusím to krásné co mohu říct na závěr. Já bych chtěla všem moc poděkovat a to jak našim milým hostům, tak i samozřejmě organizátorům kanceláře a těm, kteří přijeli z ministerstev, protože věřím, že všichni ti, kteří tady dnes jsou a dokonce mnozí z nich vytrvali až do konce, mají upřímný zájem na tom, abychom pomohli situaci řešit. A do budoucna i napravit. To co se nám zdá, že zatím nefunguje úplně dobře. Já bych chtěla říct, že jsme slyšeli ty příklady té řečneme ještě toho prostoru pro ty právní úpravy, pro ty možné aktivity, ale slyšeli jsme taky ty dobré příklady i když vím, že těch kterých se dotýkají, kde ta pomoc je účinně poskytována je vlastně podle těch čísel vlastně ještě docela málo, tak věřím, že setkání v mnohých z vás vyvolalo určitou jakousi výzvu pro to, aby jste také vy na tom svém poličku starostové, zástupci státní správy spolupracovali a do podobných projektů se pouštěli právě těmto lidem, kteří na těchto projektech pracují a odvedli kus práce, myslím že od nás všech patří největší poděkování. Nashledanou

- **JUDr. Ivo Krýsa, KHS Středočeského kraje** „*Limity právní úpravy ochrany veřejného zdraví v sociálně vyloučených lokalitách – působnost KHS v ubytovacích zařízeních a v bytových domech*“

Vážená paní doktorko, vážené dámy, vážení pánové, vážené kolegyně a vážení kolegové,

tématem mého příspěvku je představit vám zde působnost orgánů ochrany veřejného zdraví v ubytovacích zařízeních. Název prezentace říká, že v sociálně vyloučených lokalitách, nicméně působnost orgánů ochrany veřejného zdraví je dána ve všech ubytovacích zařízeních a spíše tím chci vyjádřit, že právně sociálně vyloučené lokality jsou nejčastějším místem, kde může být působnost hygienické služby uplatněna. Rád bych vám představil působnost hygienické služby na úseku bydlení, a to v minulosti a nyní, dále jaké jsou vůbec povinnosti osob v oblasti poskytování ubytovacích služeb, jaké jsou náležitosti provozních řádů ubytovacích služeb, dále téma, které velice úzce s problematikou souvisí, a to jsou požadavky na kvalitu vnitřního prostředí pobytových místností, jaké jsou dotčené stavby těmito limity a jaké jsou tedy typy faktorů, pro něž jsou stanoveny v pobytových místnostech hygienické limity. Konečně také budu věnovat několik vět spolupráci orgánů ochrany veřejného zdraví a stavebních úřadů a úplně v závěru vás nemůžu připravit o některé fotografie, ať již převzaté nebo některé přímo z našeho vlastního fotoarchivu.

Pokud bychom se probírali právní úpravou několik let nebo i desetiletí nazpátek, tak můžeme nalézt v zákoně z roku 1964 o hospodaření s byty pojmy jako zdravotně závadný byt, zdravotně nevhodný byt. Pokud se podíváte na citaci normativního textu, pak tehdejší orgán hygienické služby (okresní hygienik) vydával stanoviska nebo stavební úřad s ním projednával případy, kdy bylo třeba rozhodnout o tom, že je byt zdravotně závadný, tedy kdy je nezpůsobilý k bydlení pro technické závady, které škodlivě působí na zdraví, nebo zda se jedná o byt zdravotně nevhodný, což byl byt, který vzhledem ke zdravotnímu stavu uživatele nebo nějakého jiného příslušníka dané domácnosti a podle posudku okresního hygienika působil škodlivě na zdraví. Zajímavostí

je, že přímo ze zákona byl za zdravotně nevhodný byl považován byt tzv. přeplněný. Ustanovení dokonce vymezovalo, kdy se byt považuje za přeplněný. Přeplněnost byla vázána na podlahovou plochu a bylo to jednak tehdy, pokud tato plocha byla méně než 8 m a jednak tehdy, nebylo-li v bytě poskytnout jeho uživateli nebo jinému příslušníkovi oddělenou místnost, ač jí podle posudku okresního hygienika vzhledem ke svému zdravotnímu stavu potřebuje. Tato právní úprava byla zrušena v roce 1991, čímž de facto skončila působnost orgánů hygienické služby v oblasti bydlení jako takového. V současnosti zůstává tedy kompetence hygienické služby na úseku ubytovacích služeb.

Pokud přejdeme k právní úpravě nyní platné, pak tedy působnost krajských hygienických stanic se vztahuje na osoby, které provozují ubytovací služby v rámci vymezených živností, a výslovně je v zákoně stanoveno, že tato kompetence se nevztahuje na osoby, které poskytují ubytování v bytových domech, v rodinných domech a ve stavbách pro individuální rekreaci. Tyto osoby jsou na základě zákona povinny vypracovat provozní řád, v němž mají za povinnost uvést stanovené náležitosti. Jde o podmínky činnosti, dále zásady prevence infekčních onemocnění, způsob zacházení s prádlem v ubytovacím zařízení a způsob očisty prostředí ubytovacího zařízení. Tento provozní řád se předkládá ke schválení před zahájením činnosti a je povinností provozovatel jej změnit vždy, pokud dojde ke změně podmínek při poskytování ubytovací služby.

Podle čeho se tedy posuzuje, co je ubytovací zařízení? Vycházíme z prováděcích předpisů ke stavebnímu zákonu, a podle nich mezi ně řadíme hotel, motel, penzion a tzv. ostatní ubytovací zařízení, kam můžeme zařadit ubytovny, koleje, svobodárny, internáty apod. Vždy se vychází z platných kolaudačních rozhodnutí, které vymezují účel užívání stavby. Prováděcí vyhláška ke stavebnímu zákonu pak obsahuje další definice, a to např. byt, ubytovací jednotka, přičemž definiční rozdíl mezi bytem a ubytovací jednotkou je v účelu užívání, tedy byt je určen k trvalému užívání, ubytovací jednotka slouží k ubytování přechodnému. Avšak výklad těchto pojmů blíže definován není a stává se tak předmětem výkladu a správního uvážení. Z hlediska kompetencí hygienické služby nás bude zajímat definice pobytové místnosti, která opět vychází z prováděcích předpisů ke stavebnímu zákonu, neboť k pobytovým místnostem se vztahují hygienické limity.

Rád bych Vám představil mapu sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit, která je převzata z internetových stránek Evropského sociálního fondu České republiky a ze Zprávy romského koordinátora Krajského úřadu Středočeského kraje.

Nyní přejdeme k problematice provoznímu řádu ubytovacího zařízení a budeme se zabývat tím, co v něm provozovatel musí uvést

a jaká kritéria hygienická stanice při jeho schvalování zkoumá. Jde o identifikaci provozovatele, především o jakou kategorii zařízení se jedná, jaký je počet zaměstnanců, druh a rozsah poskytovaných služeb, velice důležitým údajem je i způsob zásobování pitnou vodou, a to i proto, že otázky řešení přístupu ubytovaných osob k pitné nebo teplé vodě představují jedno z velkých témat podnětů ubytovaných osob. Pokud jde o zásady předcházení infekčním a jiným onemocněním tak především se na tomto místě zkoumá, jaké desinfekční prostředky jsou v zařízení používány, jaký je způsob jejich uskladnění, jak se s nimi nakládá a jaké jsou zásady ochrany zdraví při práci. Dále jsou předmětem posuzování zásady dezinfekce a deratizace prostor ubytovacího zařízení, jakým způsobem a jak často v něm probíhá úklid, jaká je manipulace s prádlem (vlastní prádelna nebo dodavatelské zařízení), vybavení sociálním zařízením, zázemím pro zaměstnance, likvidace odpadů z ubytovacího zařízení a stav případně dalších zařízení. V současné době je poměrně častým jevem, že vznikají ubytovací zařízení, která poskytují další služby a v souvislosti s tím jsou vybavena dalšími zařízeními. Může se jednat typicky o stravovací služby, služby péče o tělo (kadeřnictví, manikúra apod.), bazén nebo saunu.

Co tedy určuje kvalitu vnitřního prostředí pobytových místností? Tuto otázku se snažíme zobecnit tak, aby opět byla zřejmá posuzovaná kritéria. Tato část je rozdělena do části stavebně-technického řešení, tzn. ve fázi projektu výstavby a dále do fáze užívání, tedy samotný provoz ubytovacího zařízení. V části stavebně-technické je to především samo umístění stavby, její dispoziční řešení, použité materiály. Otázka použitých materiálů je velice významná, neboť v minulosti byla řešena celá řada stížností právě na výpary z různých druhů nátěrů, spojovacího materiálu (lepidel) na koberce apod. Samozřejmostí je zajištění dostatečného větrání a vytápění prostor, které vychází z obecně technických požadavků na výstavbu. Pokud jde potom o samotný způsob užívání staveb (jejich provozování), pak jsou poměrně významnými determinanty vnitřního prostředí větrání, osvětlení, mikroklimatické podmínky. Požadavky na vnitřní prostředí staveb můžeme členit do tří základních kategorií: fyzikální (např. hluk a vibrace), chemické (různé chemické látky, prach) a biologické (mikroorganismy, plísňe).

Pokud půjdeme dál, tak právní povinnost se nevztahuje k vlastníkům vyjmenovaných druhů staveb, nýbrž k jejich uživatelům. Náleží sem zařízení pro výchovu a vzdělávání, stavby vysokých škol, patří sem stavby škol v přírodě a staveb pro zotavovací akce, stavby zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče, stavby pro obchod a stavby pro shromažďování většího počtu osob. Mezi stavby dotčené § 13 však nepatří byty, bytové a rodinné domy a stavby pro individuální rekreaci. V nich se totiž nenachází pobytové místnosti, ale místnosti obytné.

Prováděcí vyhláškou k ust. § 13 zákona o ochraně veřejného zdraví, která stanoví povinnosti uživatelům staveb z hlediska dodržení hygienických limitů chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů je vyhláška č. 6/2003 Sb., která stanoví určité vybrané faktory. Limity některých faktorů se nacházejí také v jiných právních předpisech, například hygienické limity hluku a vibrací jsou upraveny v nařízení vlády č. 148/2006 Sb. V prováděcí vyhlášce nalezneme právní úpravu mikroklimatických podmínek, nalezneme zde hygienické limity pro vybrané chemické látky a prach, pro výskyt mikroorganismů a limity výskytu roztočů.

Jaká jsou možná nápravná opatření v případě zjištění závadného stavu ubytovacího zařízení? Na prvním místě je to možnost nařízení úpravy provozního řádu v řízení z moci úřední. Je možnost nařídit též provozovateli předmětného zařízení měření faktorů životních nebo pracovních podmínek ke zjištění, zda není ohroženo veřejné zdraví. Existuje zde možnost zastavení nebo omezení užívání stavby, ale pouze v případě, je-li bezprostředně ohroženo veřejné zdraví. Dále je možné využít kompetenci pozastavení výkonu činnosti, pokud při ní byly porušeny povinnosti v ochraně veřejného zdraví, případně možnost uložit osobě aby nechala zpracovat u oprávněné osoby hodnocení zdravotních rizik v případě, kdy tedy orgán ochrany veřejného zdraví shledá, že to je v daném případě na místě. Orgán ochrany veřejného zdraví však není oprávněn nařizovat úpravy na stavbě; pokud by bylo zapotřebí takového opatření, je třeba využít spolupráce s příslušným stavebním úřadem. Ten tak může nařídit z důvodů bezpečnostních, hygienických, zdravotních a jiných. Pokud orgán ochrany veřejného zdraví činí takový podnět stavebnímu úřadu, vyjádří se současně k zjištěnému stavu, tzn. z hlediska odborně zdravotního zhodnotí možný vliv konkrétní závady na zdravotní stav osob.

Závěrem lze zkonstatovat, že kompetence orgánů ochrany veřejného zdraví na úseku ubytovacích služeb jsou pouze dílčí, nevystačí k řešení všech situací, k nimž může dojít, ale je zde nezbytná spolupráce s ostatními správními úřady. Děkuji vám za pozornost a věřím, že se mi podařilo přiblížit krajskou hygienickou stanicí jako orgán, jehož kompetence jsou sice v současnosti poněkud omezené, ale nicméně jako orgán, který je připraven k tomu být při řešení problémů, ať už tedy v sociálně vyloučených lokalitách, anebo i v jiných lokalitách nápomocen.

- **Mgr. David Slováček, Kancelář veřejného ochránce práv**
„Role stavebních úřadů při posuzování stavu staveb v sociálně vyloučených lokalitách, kasuistiky z činnosti veřejného ochránce práv“

Tématem tohoto příspěvku by mělo být stručné vyjádření k roli stavebních úřadů v případech sociálně vyloučených lokalit, ať už se jedná o jednotlivé budovy, soubory budov či přímo celé části města (obce). Rád bych zde nastínil možnosti stavebních úřadů a také jejich povinnosti v těchto případech zasáhnout. Vycházejí ze zkušeností při výkonu práce pro veřejného ochránce práv bych také rád na modelovém případě shrnul praxi, jež bych si dovilil označit za dobrou.

Úvodem bych rád předeslal že u sociálně vyloučených lokalit existují dvě velká rizika. První riziko spočívá v nečinnosti stavebního úřadu, druhé riziko spočívá naopak v přehnané (většinou až pozdní) aktivitě stavebního úřadu. O nutnosti koordinovat průběžně své aktivity a činit správné kroky ve správný čas bude pojednáno ve druhé části tohoto příspěvku.

V této prezentaci bych se rád opřel o konkrétní zkušenosti veřejného ochránce práv v jednotlivých případech, které řešil. V roce 2006 ochránce šetřil kauzu ubytovny v Trutnově, v roce 2006 až 2008 to byla mediálně známá kauza pavlačového domu ve Vsetíně a v roce 2008 například kauza ubytovny v menší obci Větrní. Právě ubytovna Větrní by mohla sloužit jako modelový případ, na němž lze ukázat, jak lze jednotlivé instituty stavebního zákona využít. Kauza Větrní je jako příklad vhodná i z toho důvodu, že v jejím průběhu se již plně postupovalo podle nového stavebního zákona. Rád bych na tomto místě poděkoval všem tamním dotčeným orgánům veřejné správy (stavební úřad, sociální odbor, úřad práce, a další), které nám poskytly součinnost v plné míře a problém se snažily skutečně aktivně řešit.

Právní úprava

Pokročíme nyní k resumé možností, které stavební úřady v roli stavebního dozoru mají. V rámci stavebního zákona jsou pro naše potřeby využitelná zejména ustanovení § 132 až § 134 nazvaná „Stavební dozor a zvláštní pravomoci stavebního úřadu“.

Stavebními úřady, na které se lze obrátit, jsou v případě územně členěných statutárních měst úřady jejich městských částí (popř. obvodů), v případě územně nečleněných statutárních měst jsou stavebními úřady přímo magistráty. Pro území ostatních obcí jsou stavebními úřady pověřené obecní úřady a také skupinka obecních úřadů, které vykonávaly stavební agendu ke dni 31.12.2006. Úplný seznam stavebních úřadů lze získat na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj.

Stavební úřad vždy musí začínat úvahou, jaké povinnosti vůči státu ukládá zákon vlastníkovi stavby. V § 154 stavebního zákona je možno vyčíst několik veřejnoprávních povinností vlastníka, z nichž bych zdůraznil povinnost udržovat stavbu v dobrém stavu, hlásit úřadu veškeré závady, umožnit případnou kontrolní prohlídku a pokud možno se jí taky účastnit. Důležitá je také povinnost uchovávat dokumentaci stavby.

Nechtěl bych zde již opakovat, co podrobně vylíčil můj předřečník, tedy otázku veřejného zájmu (viz § 132 odst. 3 stavebního zákona). Pouze shrnu, že stavební úřad musí vedle výše uvedených povinností vlastníka vždy dbát také o to, aby ke svému zásahu shledal určitý veřejný zájem. Ochránce se však často setkává s problémem, že stavební úřady chápou okruh veřejných zájmů poněkud úzce, neboť stále vychází ze starší právní úpravy. Je třeba si uvědomit že veřejný zájem je dnes definován poměrně široce. Veřejným zájmem je tak vedle užívání k povolenému účelu, či ohrožování života a zdraví, například také odstranění závad (a to v podstatě jakéhokoliv charakteru: stavebně bezpečnostních, požárních, hygienických, ale také třeba provozních).

Nyní krátce k procesnímu postupu. Pokud stavební úřad obdrží podnět, že se v jeho obvodu děje nějaká nepravost (z hlediska sociálně vyloučených lokalit obsahuje oznámení nejčastěji poukaz na havarijní stav ubytovny nebo bytového domu), měl by provést kontrolní prohlídku, která slouží ke zjištění skutečného stavu na místě. Režim kontrolní prohlídky je v zákoně podrobně popsán (§ 133 a 134 stavebního zákona). Při shledání závad úřad nejprve vyzve vlastníka ke zjednání nápravy. Pokud se tak nestane, nařídí úřad zá vadu odstranit svým správním rozhodnutím. Rád bych podotkl, že již neuposlechnutí první výzvy je přestupkem (§ 178 odst. 2 stavebního zákona) nebo správním deliktem (§ 180 odst. 2 stavebního zákona), a to v závislosti na tom, jestli se ho dopustí fyzická osoba a nebo osoba právnická (popř. fyzická osoba podnikající).

Nejčastější závady na stavbě si asi umíme všichni představit. Jedná se o několikrát již zmíněné plísňe, narušená odpadní potrubí, trhliny v konstrukcích, nebo závady v krytině střechy. Zavadou ve stavebněprávním smyslu je ale také třeba nedostatečný počet sociálního zařízení v ubytovně.

Problémem, před kterým stavební úřady mnohdy stojí, je nezachovaná dokumentace skutečného provedení stavby, kdy úřad nemá s čím porovnat skutečný stav. Stojí pak před problémem, kdy musí nejprve posoudit, zda se z hlediska stavebních předpisů jedná o bytový dům, o ubytovnu nebo dokonce o úplně jinou provozovnu sloužící původně výrobě nebo poskytování administrativních služeb, dnes však obydlí. Pokud nelze účel užívání zjistit z žádných dokumentů

(je možné využít také dokumentů mimo stavební úřad, např. listin katastru nemovitostí nebo archivních materiálů), musí úřad nově v osvědčení určit, k jakému účelu budova může být užívána. Zákon konstruuje dvě fikce (§ 125 odst. 2 stavebního zákona). V pořadí prvá z nich říká, že stavba je určena k účelu, pro který je stavebně technicky vybavená. Pro případ, že vybavení stavby vyhovuje více účelům, platí, že stavba je určena k tomu účelu, k němuž ji lze užívat bez závad. Jako příklad lze uvést pochybnosti ohledně stavby, která se jeví být vybavena jak pro účely bytového domu, tak ubytovny. Jestliže úřad musí volit mezi ubytovnou a bytovým domem, tak v případě kdy podlahová plocha místností, počet sociálních zařízení na chodbě, apod. bude odpovídat bez závad pouze požadavkům na ubytovny, jedná se o ubytovnu a nepřipadá v úvahu bytový dům, pro který by bylo nutno stavbu upravovat. Procesně se určení účelu užívání děje tak, že stavební úřad vydá osvědčení o účelu užívání stavby. Další možností (resp. povinností) stavebního úřadu je nařídít vypracování dokumentace skutečného provedení stavby, v odůvodněných případech pak zjednodušený pasport. Důležitá je také povinnost úřadu nařídít a následně vymáhat ukončení nepovoleného užívání (v rozporu s účelem, ke kterému byla povolena). Není tedy možné využívat neupravenou dříve administrativní budovu jako ubytovnu, apod.

Nyní již blíže k jednotlivým institutům, které může stavební úřad využít. Nejčastěji se jedná o údržbu stavby (§ 139 stavebního zákona). Nařízením údržby stavby lze řešit stav celkové zanedbanosti objektu. Udržovací práce (§ 3 odst. 4 stavebního zákona) mají sloužit k dlouhodobějšímu zachování dobrého stavu stavby. Může se jednat o výměnu chátrající elektroinstalace, opravu komínu, opravu fasády, apod. Společným jmenovatelem těchto prací je skutečnost, že při nich nedochází k žádné změně stavby, ale pouze se konzervuje a vylepšuje existující stavební stav, aby byl i nadále vyhovující. Stavební úřad vlastníka stavby k údržbě nejprve vyzve a teprve, není-li vyhověno, nařizuje údržbu stavby rozhodnutím. Procesní postup se podobá postupu při ukládání nápravy při kontrolní prohlídce. V úpravě kontrolní prohlídky stavby však existují sankční mechanismy popsané výše (přestupky a správní delikty). U údržby stavby však stavební zákon na sankce nepamatuje. Domnívám se proto, že vhodné je konstruovat výzvu k údržbě po kontrolní prohlídce společně dle § 134 i dle § 139, aby bylo možno v případě jejího neuposlechnutí provést také příslušné sankční řízení.

Dalším institutem, dle zkušeností ochránce méně často využívaným, jsou nezbytné úpravy (§ 137 stavebního zákona). V případě nezbytných úprav na rozdíl od údržby stavby dochází ke změně stavby. Pokud tedy úřad nařizuje budovat více hygienických zařízení, nejedná

se již o údržbu. Počet toalet a koupelen byl doposud ve stavbě nějakým způsobem fixně dán a jde o vybudování nových. Proto se v tomto příkladu jedná o změnu stavby spadající pod nezbytné úpravy a nikoliv pod údržbu stavby. Je vhodné připomenout, že nezbytné úpravy se dají nařídit k odstranění hygienických, bezpečnostních, požárních a provozních závad, čili opět zákon podává stejný výčet jako v případě definice veřejného zájmu. Nařízení nezbytných úprav nepředchází výzva. Nařizuje se přímo správním rozhodnutím.

Další možnosti stavebních úřadů již nemohu z časových důvodů podrobněji rozvádět. Uvedu proto alespoň jejich přehled. V opravdu krizových situacích může a musí stavební úřad nařídit nutné zabezpečovací práce (§ 135 odst. 2 stavebního zákona) nebo dokonce neodkladné odstranění stavby (§ 135 odst. 1 stavebního zákona). S tímto je spojena pravomoc úřadu nařídit vyklizení stavby (§ 140 stavebního zákona).

Příklad dobré praxe

Ve druhé části prezentace bych se pokusil v modelovém případě shrnout dobrou praxi, a to jak pro obce ve smyslu výkonu jejich samosprávy, tak také pro stavební úřady při výkonu na ně přenesené státní správy. Nejprve k činnosti samospráv. Obce by měly průběžně sledovat a monitorovat stav problémových lokalit na svém území, k čemuž samozřejmě mohou od příslušného stavebního úřadu průběžně žádat zprávy o případném zhoršujícím se stavebním stavu staveb (obecních, či soukromých) v těchto lokalitách. Obecní budovy by měly udržovat v dobrém stavu. Tuto prevenci lze doporučit mimo jiné i kvůli již existujícím rozsudkům, ve kterých soudy odsuzují obce jako vlastníky nemovitostí za to, že se špatně starají o své budovy a způsobí tak např. zdravotní komplikace svým nájemníkům. V případě zjištění problému u soukromého objektu by obec měla požádat stavební úřad o provedení stavebního dozoru, aby se úředně zjistilo, jaký je stav budovy a výsledek prohlídky byl zachycen v úředním dokumentu (většinou se nazývá záznam o kontrolní prohlídce). Stavební úřad pak již sám podnikne potřebné kroky. V neposlední řadě pak samosprávy musí ve svých rozpočtech počítat s možnými exekucemi povinností nařízených stavebním úřadem vlastníkovu stavby, které obecní rozpočet musí zvládnout. Přestože dnešní správní řád zná poměrně účinné mechanismy, jak si vymoci náklady na exekuci nepeněžitých plnění předem, mohou vzniknout situace, ve kterých se to nepodaří a vzhledem k neodkladnosti zásahu je třeba, aby obec měla rezervy pro řádnou exekuční činnost svého stavebního úřadu. Toto doporučení se samozřejmě týká jen obcí, které mají vlastní stavební úřad.

Nyní k doporučením pro stavební úřad. Pokud stavební úřad průběžně nekoná, je to chyba. Dochází k další devastaci staveb, ohrožení osob v nich žijících apod. Opačným extrémem však je přehnaná jednorázová aktivita úřadu, která může být nechtěným důsledkem tlaku veřejnosti, samosprávy, či ombudsmana. Pokud aktivizovaný stavební úřad zjistí na místě velké množství nedostatků a následně jednorázově uloží jejich okamžité odstranění, může v případě ubytovny (či bytového domu) v soukromých rukou dojít k úplnému ukončení provozu. Vlastníkovi se zkrátka okamžitá investice do odstranění veškerých nedostatků nevyplatí a může raději činnost ukončit. Stavební úřad tak sice ze svého pohledu naplní zákon (který však předtím většinou ignoroval), vytvoří tím ale velké problémy všem ostatním dotčeným orgánům státní správy a samosprávy. Najednou se na ulici může ocitnout několik desítek, či stovek vystěhovaných obyvatel. Uvážíme-li pak sociální skladbu obyvatel ghetta, mohou vyvstat neřešitelné komplikace. Domnívám se, že stavební úřad musí jednat uvážlivě a s ohledem na ostatní odvětví veřejné správy. Vždy je dobré, pokud se někdo chopí pozice koordinátora (jak bylo prakticky vyzkoušeno právě ve zmiňované kauze Větrní). Základní podmínkou úspěchu je totiž setkávání a spolupráce všech dotčených orgánů a společné řešení problému, který se týká řady resortů. Provoz ubytoven (či bytových domů) v sociálně vyloučených lokalitách přináší řadu otázek, ať už z hlediska zásahů stavebního úřadu, hygienické stanice, z hlediska vyplácení sociálních dávek, ale také třeba sociálně právní ochrany dětí. Je proto nutné aby pověřená osoba (nejlépe z managementu radnice, která zastřešuje nejvíce resortů) celou záležitost organizovala a řídila.

Pokusím se proto na závěr seřadit jednotlivé úkony stavebních úřadů do vhodné časové chronologie. Po provedení počáteční kontrolní prohlídky, není-li jisté, k čemu má být stavba užívána, vydá úřad osvědčení o účelu užívání. (Z výsledku tohoto posouzení pak mimo jiné vyplývá možnost zapojení krajské hygienické stanice, neboť u bytových domů nemá KHS žádné nástroje, u ubytoven a jiných provozoven pak ano.) Současně musí úřad okamžitě nařídít odstranění závad, které bezprostředně ohrožují bezpečnost a zdraví osob. Ohledně těchto závad nelze vyčkávat, protože veřejný zájem na bezpečnosti a zdraví osob je velmi silný. Jiná úvaha však platí u dalších, méně závažných závad. U nich je vhodnější ukládat jejich odstranění ve lhůtách v řádu měsíců až let. Zcela na závěr celé operace je pak možné ponechat vypracování dokumentace skutečného provedení, které samo o sobě nepomáhá ubytovaným osobám, na rozdíl od předchozích kroků, které jsem zmínil.

Úřad může všechny opatření uložit v jeden okamžik, avšak s odlišnými lhůtami ke splnění jednotlivých povinností, nebo jednotlivé kroky

realizovat a povinnosti ukládat postupně. Vlastník stavby by však měl být vždy na počátku informován, že cílem stavebního úřadu není provoz stavby znemožnit, či ukončit. Zároveň však stavební úřad musí dát jasně najevo, že jeho tlak bude sice postupný, avšak systematický a dlouhodobý. Komunikaci probíhající paralelně se správními řízeními vůči vlastníkovi stavby (formální i neformální), může vést právě osoba koordinátora, která se pokusí vysvětlit, co všechny dotčené úřady vlastně po vlastníkovi chtějí a v jakém časovém horizontu.

Úplná a okamžitá likvidace provozu často nevyhovujících ubytoven a bytových domů dle zkušeností ochránce není reálná (příčiny se pokouší pojmenovat mimo jiné i tato konference). Prozatím v mnoha případech nemáme vhodné alternativy řešení bytové situace osob ze sociálně vyloučených lokalit. Stavební úřady však uvážlivým naplňováním stavebního zákona mohou postupně a pomalu zlepšovat podmínky obyvatel, kteří v nich žijí.

VIII.

Praxe sociálního bydlení z bytové politiky obcí

- **Ing. Radka Soukupová, Svaz měst a obcí, Sociální komise**
„Přístupy měst a obcí k plnění sociální funkce v bytové politice“

Dobrý den vážené dámy a pánové, reprezentuji zde Sociální komisi Svazu měst a obcí.

1. Svaz měst a obcí a jeho orgány relevantní k problematice sociálního bydlení

Svaz měst a obcí je organizace, která byla založena proto, aby hájila zájmy obcí a je organizací, která se snaží ovlivňovat zákony. Svaz měst a obcí je připomínkovým místem v legislativním procesu a snaží se ovlivňovat zákony takovým způsobem, aby v nich byly zohledňovány zájmy obcí. Svaz měst a obcí reprezentuje poměrně velké množství obyvatel, jsou to vlastně I obyvatel České republiky, byť z hlediska počtu obcí je to jenom 42%. Svaz měst a obcí není žádnou institucí, která by mohla obcím něco nakazovat, nařizovat nebo je nějakým způsobem mít k nějaké aktivitě, ale má zároveň své poradní orgány, které se snaží monitorovat situaci. Jedním, resp. dvěma z těchto orgánů, které Svaz měst a obcí zřídil, jsou také Bytové a Sociální komise. Můj příspěvek by proto měl být takovým duálním příspěvkem Bytové a Sociální komise Svazu měst a obcí, aby bylo zřejmé, jaká polemika se dnes vede o funkci obcí z hlediska bytové politiky.

2. Role veřejné správy v procesu nakládání s bytovým fondem

Zástupci kanceláře ombudsmana popisovali, jaká by měla být úloha veřejné správy. Tato úloha se dá vyjádřit v několika základních tezích. Z nich jsem vybrala zejména snahu obce zajistit soudržnost komunity – společenství lidí, které obec spravuje. Tímto principem se řídí zejména Sociální komise a na jeho základě vede polemiku s Bytovou komisí, která se spíše stará o správu infrastruktury, kterou obec vlastní.

Je nutno detailněji nahlédnout roli státu v oblasti bydlení. Jeho podpora je daná jednak tím, že v České republice zákon vymezuje sociální byty pouze v oblasti snížené daně. Stát pak má také své programy podpory a také existují státní dávky v režimu doplatků a příspěvků na bydlení.

To, co zatím nebylo dobře zmíněno, je role krajů v oblasti sociálního bydlení. A to přesto, že kraje jsou významným partnerem, který určitě má svoji roli i v oblasti sociálního bydlení. Kraje mají své programy na podporu sociálních služeb a mají zejména povinnost vytvářet střednědobé plány rozvoje sociálních služeb, které jim ukládá zákon. Tyto plány jsou často zpracovávány v partnerství s obcemi a vychází tak i z komunitních plánů obcí.

3. Dvojrole obcí

Obec je vlastně ve zvláštní dvojroli a obě ty role se v každé obci spolu nějakým způsobem poměřují. Možná, že v některých obcích už je dosaženo kýžené rovnováhy, kdy pozice vlastníka a pozice pronajímatele (strážce soudržnosti) se dostane do takového vztahu, aby ani jedna z těchto rolí nebyla upřednostňována. Když se podíváme na přístupy obcí s pozice vlastníka, není možné pominout privatizaci bytů. Zmínit je ale třeba také výstavbu nových bytů a údržbu a opravy těch bytů, které obce vlastní.

Privatizace je svým způsobem minulost, s kterou se musíme nějakým způsobem vypořádat. V určité době existovala víze, že privatizací se obce zbaví majetku a převedou tak kompetenci k oblasti bydlení do lepších rukou. Dnes můžeme tento koncept nahlížet s určitou kritikou, neboť jsou obce, které dnes možná velmi litují, že již žádné byty nevlastní, protože veškerý majetek byl zprivatizován. Pro takové obce totiž výkon veřejné služby (tedy role pronajímatele) již v podstatě není možný.

Výstavba nových bytů je, bohužel, zatížena problémem veřejné podpory. Ta dnes stojí proti snaze obcí pustit se do výstavby nových bytů. Určitým řešením by bylo dobře popsat roli sociálního bydlení takovým způsobem, aby programy, kterými stát bude výstavbu nových bytů podporovat, mohly být tzv. notifikovány. Evropská unie by uznala, že provozování sociálního bydlení není ekonomickou aktivitou, ale veřejnou službou. Pak bychom se s problémem veřejné podpory nemuseli dále potýkat. Dnes jsou obce v podstatě jako vlastníci rovni všem ostatním subjektům, které vlastní byty. A pronájem bytů je z pohledu Evropské unie ekonomickou činností. Tedy pokud se nejedná o byty sociální nebo byty jinak specifikované. Pronajímání bytů je prostě ekonomickou aktivitou, a proto se na ni vztahuje i oblast veřejné podpory.

Z hlediska pronajímatele se obce vlastně chovají tak, že poskytují byty a těch způsobů, jakým to dělají, je celá řada. Jednak jsou to výběrová řízení a je potřeba říci, že některé obce již ani nepronajímají byty jiným způsobem. Prostě pronajímají byty té nejvyšší nabídce, kterou obdrží. V takové situaci se obec vlastně chová svým způsobem

tržně. Dalším způsobem je poskytování bytů v tzv. veřejném zájmu. V takovém případě je obec v roli poskytovatele veřejné služby. Obec také může poskytovat byty s regulovaným nájemným, kdy je obec také v roli poskytovatele veřejné služby a chová se velmi vstřícně vůči některým typům klientů. Zde se naskytá otázka, pro koho jsou tedy vlastně určeny sociální byty?

4. Sociální byty x klienti sociálního bydlení

Tím, že je obec poskytuje, ocitá se v roli poskytovatele veřejné služby. Asi je vhodné zmínit, jak sociální bydlení chápe Evropská unie, respektive 15 „starých“ členských zemí. Sociální bydlení je vymezeno prostřednictvím osob, jejichž potřeby nejsou na volném trhu uspokojovány a prostřednictvím pravidel, pomocí nichž se tyto byty přidělují. Evropský koncept se hodně soustředí na podporu vůči konkrétním osobám. Zatímco česká legislativa vymezuje spíš problém pomocí staveb: jsou určité byty, které jsou definovány jako sociální, a zároveň existují typy staveb, které jsou definovány jako stavby k ubytování osob ohrožených sociálním vyloučením. Nicméně je potřeba se znovu obrátit k tomu, pro koho vlastně sociální bydlení existuje?

Podíváte-li se na výše uvedený výčet, jedná se vlastně o výčet bytů či staveb pro klientelu, vůči níž jsou obce velmi vstřícné. Obce se starají o domy s pečovatelskou službou, o domy seniorů, budují domy na půli cesty, bezbariérové byty.

5. Problémoví klienti

Bohužel, je tady ale i oblast klientů, k nimž obce vstřícné nejsou. Existují totiž také problémoví klienti. Existují nájemníci, kteří neplatí nájemné, narušují veřejný pořádek, mnohdy ničí vybavení obecních bytů, někdy dokonce i okolí domu, nerespektují obecní pravidla. Jsou zdrojem mnoha problémů, s nimiž se obecní samospráva musí potýkat. Pokud je obec zkonfrontována s takovýmto nájemníkem, často se zachová tak, že se snaží tyto klienty, tyto problémové osoby nějakým způsobem sestěhovat do určitého typu lokalit, do nějakého vymezeného prostoru. Bohužel, tak přispívá ke vzniku problémových městských nebo vesnických zón, s nimiž je samozřejmě spojená i určitá kumulace problémových jevů. Někteří starostové se domnívají, že pokud jsou tyto problémové osoby soustředěny do nějakého horšího nebo ne tak standardního typu bydlení, vede to k částečnému vyřešení problému: ustala devastace bytového fondu, v určité lokalitě je nyní možno žít bez konfliktů. Zároveň problém „zmizel z očí“, což je velmi často kvitováno většinou společností. Vlastně je to splnění určitého politického

zadání, s nímž jsou starostové konfrontováni. Pravdou je, že pokud problémoví klienti žijí soustředěni v nějaké vymezené lokalitě, je s tím spojena i možnost soustředěné sociální práce. Ta je ve chvíli, kdy klienti jsou rozptýleni po celém městě, samozřejmě problematičtější. Sociálně vyloučené lokality tak s sebou nesou i sociální patologie, která dříve nebo později v lokalitě vznikne.

6. Integrovaný operační program – podpora obcí s problémovými lokalitami

Měli bychom vědět, že Evropská unie nabízí k revitalizaci zmíněných vyloučených lokalit pomocnou ruku: jeden z operačních programů – Integrovaný operační program (IOP) podporuje naprosto nově i typ problémového klienta. Program je určen pro města nad 20 tisíc obyvatel a pokud město zpracuje tzv. integrovaný plán rozvoje města a definuje problémovou zónu ve městě, která musí mít minimálně 500 bytů, pak může získat evropské prostředky. Tato intervence pro města nad 20 tisíc má i zvláštní oblast věnovanou pilotním projektům, které jsou zaměřeny na vybrané romské lokality. O tuto intervenci mohou žádat jenom přesně určená města s romskými ghety.

7. Příklady dobré praxe

Za příklady dobré praxe považuji projekty, pro něž je charakteristické, že velkou roli v nich hraje partnerství. Druhým principem je, že iniciátorem dobrých postupů byly neziskové organizace.

Jako první jsem vybrala projekt prostupného bydlení, který se zrodil v Ostravě – Vítkovicích. Je to projekt, který vznikl na základě komunitního plánu obce. Jak vidno, komunitní plánování může nasměrovat obec směrem k jejím potřebám nebo k průsečíku nějakého plánu s potřebami, které v konkrétní obci jsou. Obec Ostrava, respektive Vítkovice začala spolupracovat s neziskovou organizací CENTROM na principu prostupného bydlení. Tento princip je aplikovatelný zejména ve větších městech a vyžaduje vždy spolupráci vlastníka bytů (ať už je to konkrétní obec nebo nějaký jiný subjekt) a neziskové organizace. Nezisková organizace poskytuje sociální pomoc, zajišťuje vysokou míru práce s klienty, kteří mohou procházet systémem bytů s různou mírou sociální podpory.

Dalším příkladem dobré praxe je aktivita neziskové organizace Český západ, která působí ve velmi malé obci v Dobré Vodě u Toužimi. Jedná se o spolupráci mezi neziskovou organizací a klienty. Nezisková organizace získala panelový dům, který byl ve velmi zanedbaném stavu a nastavila takový režim práce s klienty, že dnes je v tom

domě vybudováno několik dalších místností, které slouží nájemníkům. Vznikla posilovna, nájemníci si opravili společné prostory, byla vyhlášena soutěž o nejkrásnější balkón. Jedná se o model, který by asi ve větším městě neobstál, neboť právě pro malou rozlehlost lokality a určitou odlehlost od větších měst se podařilo zabránit devastaci domu a pracovat s klienty tak, aby byli motivováni k začlenění do komunity, k osobnímu rozvoji, ale i zapojení do práce.

Třetím příkladem je projekt „Vesnička soužití“. Zde se jedná o spolupráci mezi neziskovou organizací a samotnými klienty. Od prvopočátku bylo jasné, že se jedná o soužití majority a menšiny a klienti sami byli zapojeni do vlastní výstavby vesničky. Projekt od samého počátku popíral postoj my – oni. Společná výstavba a společné soužití se ukázaly jako možné.

8. Rekapitulace postoje obcí

Pokud tedy zrekapitulujeme, v jaké fázi se dnes nacházíme, je zcela evidentní, že některé obce mnohdy rezignují na výkon veřejné služby v oblasti bydlení. Mají byty zprivatizovány, preferují roli vlastníka, pronajímají zejména za tržní nájemné. Je ale také pravda, že velká část obcí má velmi vstřícný postoj vůči neproblémovým klientům, což jsou zejména senioři a zdravotně postižené osoby a je zcela evidentní, že není možné paušálně označit obce za někoho, kdo by se sociálnímu bydlení apriori vyhýbal. Je ale pravda, že obce často řeší problém izolovaně od ostatní veřejné správy a že vůči problémovým klientům jsou preferovány represivní postupy. Je ale zcela evidentní, že v současné době neexistuje dostatek příkladů dobré praxe z oblasti integrace a že se mnohdy obce potýkají s tím, že neví přesně, co mají dělat. Proto bych ráda pochválila Kancelář veřejného ochránce lidských práv za iniciování vzniku Doporučení pro obce, které nastiňuje postupy, pomáhající obcím při práci s problémovými klienty. Zejména ve velkých městech jsou to informace, které jsou známé a obce tak již postupují. Ale zejména u menších obcích se jedná o velmi potřebný dokument, kde je tak prakticky ukázáno jak postupovat a na základě jakých zákonů a pravidel jsou vymezovány jednotlivé kroky. Doporučení tohoto typu tady chybělo a je potřeba je podpořit.

9. Principy řešení

Je zcela evidentní, že dnes neexistuje intenzivní spolupráce mezi státem, kraji, obcemi a neziskovým sektorem. Možný klíč k řešení proto vidím v určité formě partnerství. Domnívám se, že jsme v bodu zlomu, kdy již není možné dál řešit problém izolovaně. Koneckonců je

známo mnoho příkladů, kdy se o izolovaná řešení někdo pokoušel a bohužel, se následně ukázalo, že se jedná o tzv. „černé díry“, kdy v nějakém projektu skončilo mnoho peněz, ale jeho efektivita byla velmi malá. Myslím si, že je čas na to, aby se spojily síly mezi veřejnou správou a ostatními sektory, nejenom sektorem neziskovým, ale také expertním a podnikatelským a že je také potřeba zapojit do problému samotné nájemníky, samotné klienty. To je vlastně model, který je ve všech výše zmíněných příkladech dobré praxe.

Myslím, že řešit problém, aniž by se do něj zapojili lidé, pro něž je sociální bydlení určeno, v podstatě není možné. Řešitelé totiž neznají souvislosti, které jsou nezbytné pro správné nastavení jednotlivých kroků, proto zapojení – tzv. participace klientů je podle mého názoru nezbytná.

Dalším principem je komplexní přístup k řešení. To je vlastně taková „nová píseň“, která se v českých městech objevuje. Ukazuje se, že jediné správné jsou meziresortní postupy. A ony to nejsou jenom meziresortní postupy na úrovni státu, tzn. že je potřeba řešit ten problém ne izolovaně jedno ministerstvo od druhého, ale je potřeba, aby i na úrovni obcí spolupracovaly jednotlivé odbory. Je zřejmé, že i na úrovni obcí je někdy určitá bariéra mezi sociálním odborem a bytovým odborem. Bez propojení těchto odborníků na úrovni obecní nebo odborníků na úrovni kraje a státu se pravděpodobně nepodaří problém vyřešit.

10. Role jednotlivých aktérů

Stát má nezastupitelnou roli v tom, aby dobře nastavil zákony. To, že v tuto chvíli neexistuje zákon o sociálním bydlení, je prostě bariéra, která nám zabraňuje lépe čerpat peníze z Evropské unie. Dále je tady zcela evidentně určitý deficit komplexního nastavení, v rámci něhož by se pohybovaly jak obce, tak kraje. Je asi přirozené dívat se vůči státu i s nadějí na určitou finanční participaci. Dotační programy, kterými se stát podporuje oblast bydlení, jsou proto naprosto nezbytné. A pak je také potřeba chtít po státu, aby identifikoval a sdílel příklady dobré praxe. Agentura pro sociální začleňování by měla představovat osvědčené recepty na to, jak postupovat v oblasti integrace sociálně vyloučených osob

Dále není možné opomenout krajské samosprávy. Kraje mají významný nástroj v ruce a to je střednědobý plán pro sociální služby, navíc kraje disponují dalšími finančními zdroji a mohou na úrovni kraje provádět určitou koordinaci. Pokud toto dělat nebudou, budeme svědky toho, co se dnes děje v Moravskoslezském kraji: když jedna obec (např. Bohumín) nastaví princip nulové tolerance, vypudí klienty

do obce jiné (Slezská Ostrava). Bez spolupráce s krajem, který by mohl koordinovat tyto dnes izolované postupy, budou řešení účinná zase jenom do jisté míry.

Co se obcí týče, disponují svým obecním majetkem, některé z nich mají své obecní plány a některé jsou i ochotny věnovat problému určité finanční zdroje. Koneckonců dotační programy obcí jsou naprosto relevantní.

Není možné nevidět, že v tuto chvíli většina příkladů dobré praxe přichází od neziskového sektoru. Neziskový sektor disponuje znalostmi, které veřejná správa nemá. Neziskové organizace se nebojí jít do pilotních projektů jenom s nějakou svojí vlastní vizí, o níž jsou přesvědčeny, že je správná. Mohou si dovolit riziko, ověřit si na realizaci pilotního projektu, že nějaké postupy jsou opravdu správné. Proto je potřeba neziskové organizace do řešení zahrnout, navíc některé neziskové organizace disponují i vlastním majetkem, který jsou ochotny dát k dispozici.

Je tady expertní sektor, existují univerzity či další odborníci, kteří by určitě měli co říct. Existuje mnoho příkladů dobré praxe ze zahraničí, které by měly být prezentovány a mohly by posloužit jako inspirace.

Nesmíme zapomínat na to, že v České republice velkou část bytů vlastní podnikatelský sektor a zejména třeba v Moravskoslezském kraji, kde existuje firma RPG. Ta vlastní 40 tisíc bytů, je to významný hráč, kterého není možno pominout. RPG je ochotno nějakým způsobem participovat na řešení, protože jeho zástupci si jsou sami vědomi toho, že bez použití moderních integračních metod dojde ke zničení jejich vlastního majetku. Proto jsou i oni ochotni přistoupit na model dostupného bydlení a dávají k dispozici byty i pro rizikovou klientelu, bude-li garantem nájemního vztahu neziskový sektor.

11. Závěr

Myslím, že je čas na to, dát všechny hlavy dohromady a opustit staré resortní postupy. Je na čase, aby se tak vážný problém, který před Českou republikou stojí – jako je vypořádání se se sociálně vyloučenými lokalitami –, přestal řešit izolovaně. Ať už na úrovni samospráv nebo na úrovni státu nebo na úrovni jedné konkrétní obce.

Pokusme se hledat řešení, která jsou komplexní, založená na partnerství a participaci s klienty. Za sociální komisi Svazu měst a obcí k tomu nabízím naši kapacitu.

■ **Ing.Petr Hladík, Naděje o.s., pobočka Písek**
„Integrační program Naděje a zkušenosti z praxe“

Dobrý den, vážené dámy a vážení pánové, já bych vás chtěl seznámit v krátkém příspěvku z činnosti písecké pobočky Naděje o.s. a zároveň bych vám jako vedoucí této pobočky představil svého ředitele, pana Daniela Svobodu. Já se jmenuji Petr Hladík a nejdříve vám řeknu něco málo o Naději o.s. jako o celostátní organizaci. Naděje o.s. jako celostátní organizace, která působí v sociální oblasti se věnuje mnoha oblastem, máte je popsány. Počátek byl v práci s azylyanty a s bezdomovci, což je základ integračního programu a následně se připojily další služby, které se týkají práce se seniory a s tělesně a mentálně postiženými. V současné době se nejvíce rozvíjí oblast integrace právě v sociálně vyloučených lokalitách nebo v lokalitách, které jsou ohroženy sociálním vyloučením. Naděje o.s. je založena od svého počátku na křesťanských principech, což je praktická pomoc, tedy praktické uplatňování principů evangelia v běžném životě.

Jak jsem řekl na začátku, seznámíme vás s několika praktickými poznatky z naší činnosti jak v Písku, tak v oblasti Plzeň. Myslím si, že to bude dobré navázání na předchozí příspěvek, kdy bylo mnoho řečeno o spolupráci mezi místní správou nebo samosprávou a neziskovými organizacemi. V Písku byla Naděje o.s. oslovena Městem Písek s požadavkem poskytování sociální služby už v roce 2001 a od této doby působí nejprve na prvním středisku ve Svatoplukově ulici, později ve středisku Purkratice a následně v středisku Nábřeží, které díky činnosti s dospělými v terénní práci a práce s dětmi (NZDM), spojilo tato střediska dohromady.

V Písku jsou poskytovány 3 sociální služby. Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, terénní program a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Proč právě tyto služby? V sociálně vyloučených lokalitách je prakticky největší problém s rodinami a s malými dětmi. Zde je potřeba zajistit ohroženým rodinám důstojný způsob života. Nízkoprahové zařízení zajišťuje službu zase pro ty už maličko odrostlejší a starší děti (6 – 18 let), které zase potřebují adekvátním způsobem využívat volný čas. Terénní program je v tuto chvíli doplňkovým programem, který umožňuje působit na území celého města s velmi širokou cílovou skupinou dospělých osob. Výhodou celého programu je, že středisko Svatoplukova je v centru města, je to středisko které bylo zřízeno jako první, je tam s danou činností největší zkušenost, podařilo se dobře navázat vztahy s obyvateli tohoto domu.

Město Písek v roce 2001 potřebovalo řešit otázku sociálního bydlení pro lidi, kteří byly vystěhováváni z nájemních bytů. To je cílová skupina, pro sociálně aktivizační službu vybrala proto dům, který byl do

určité míry opravený, v tu dobu do něj vystěhovala řádově 20 rodin a vzniklo tady středisko pro které bylo potřeba zajistit nějakou sociální službu. Další obrovskou výhodou je to, že Naděje o.s. může působit přímo v tomto středisku, že tam pracovník nedochází externě, například jednou za týden nebo podobně, ale je v neustálém kontaktu s ubytovanými rodinami. V rámci terénního programu, který je poskytován ze střediska Nábřeží, se jedná spíše o preventivní činnost přímo ve městě a tento kontakt není tak úzký. Pro vaši představu ve středisku Svatoplukova je přibližně 25 bytů, ve středisku Purkratice se jedná o 13 holobytů. Holobyt je místnost s umyvadlem se studenou vodou a s kamny na tuhá paliva. Prakticky žádné další vybavení zde není. Elektřina je v této formě ubytování zavedena, ale bohužel ve většině případů není v provozu, protože nájemníci neplatí dodavateli energie. Ještě jedno upřesnění, uvedené byty stále zůstávají jako nájemní byty, není to ubytovna, není to azylové bydlení, jsou to stále nájemní byty a město je přiděluje nebo poskytuje na základě žádosti a uzavírá nájemní smlouvu s nájemníkem obvykle na 1 rok, v případě porušování nájmu se může ta doba zkracovat, většinou na půl roku. Tady je alespoň ukázka toho, jak to funguje ve středisku Svatoplukova, jak to tam přibližně vypadá. Skládka už tam není, podařilo se jí v první řadě za pomoci Města Písek a do určité míry za pomoci klientů vyklidit. Propojení jednotlivých středisek a sociálních služeb bylo vidět na počátečním slidu. Jedná se obdobně, jako už bylo zmíněno v předchozích příspěvcích, o formu postupného bydlení, kdy může docházet k určitému pozvolnému ztrácení bydlení, ale naopak opět k pozvolnému nabývání nájemního bydlení běžného typu. Co to znamená, ten nájemník, který je vystěhováván ze svého původního nájemního bytu, je vystěhováván většinou z nějakého důvodu a to obvykle z důvodu porušování pravidel nájmu, tzn. buďto neplatí nájemné nebo devastuje byt nebo narušuje společné soužití v domě (tzv. porušování dobrých mravů), atd. Má možnost získat nový nájem v prvním středisku integračního programu, což je středisko Svatoplukova a tady je mu poskytována intenzivně sociální péče. Terénní pracovník dochází do rodiny, pomáhá řešit samozřejmě společně s klientem, uživatelem služby, navrhuje nějaké postupy a společně řeší, jak se zbavit dejme tomu dluhů, které vznikají na nájemném, jak vyřešit problém exekucí, apod.. Dále pomáhá řešit různé situace, jak předejít například nařízení ústavní výchovy dětí z rodiny nebo i nařízení soudního dohledu a přitom zajistit, aby děti vyrůstaly v dostatečné péči.

Jak se dá vůbec zlepšit situace nebo pozice takové rodiny, která doposud ne úplně dobře fungovala? Tím, že se rodina dostane na ulici se obvykle situace nevyřeší, a proto je zde další možnost.

Další fáze je, že pokud nedojde k nápravě, to je možná špatné slovo, pokud nedojde tedy ke změně postoje této rodiny, obvykle dochází k tomu, že dostane ještě jednu šanci a dojde k vystěhování do střediska v Purkraticích. Je to zase středisko, které má do určité míry nižší standart bydlení, nicméně prostředí které zde je, je o něco klidnější, o něco pozitivnější a je tady opět výhled na lepší budoucnost. Ze strany Města Písek není přihlíženo k předchozím dluhům (podle pravidel ten, kdo má dluh u města nemůže dostat běžný nájemní byt). Rodina, která byla již vystěhovaná do holobytu v Purkraticích může požádat v případě, že napraví svoje předchozí dluhy a předchozí porušení pravidel nájmu, o nájemní smlouvu zpět ve středisku Svatoplukova. V případě, že bude nadále docházet k porušování pravidel nájmu, není za střediskem Purkratice již žádný záchytný bod a dochází k definitivní ztrátě bydlení a vystěhování na ulici, ty případy v loňském roce byly tři, kdy skutečně rodina ani v jednom ani ve druhém středisku při naší sebevětší snaze nedošla ke změně postoje a skončila na ulici. Je to to nejkrajnější a nejnepríjemnější i pro nás, nicméně tím že poskytujeme podle zákona sociálně aktivizační službu a dodržujeme standardy kvality, nemáme žádné oprávnění k tomu, abychom vstupovali těm rodinám do života bez jejich žádosti, abychom tam vstoupili jakýmkoliv způsobem násilně. Pokud tedy z jejich strany není vůle, tak nemáme prakticky žádnou šanci cokoliv změnit.

Zde je několik aktivit, které se snažíme aplikovat do naší práce.

Ještě jsem chtěl zdůraznit pozitiva a nějaká negativa naší práce. Pozitiva jsou taková, že můžeme v Písku působit a město nám to umožňuje díky tomu, že střediska máme k dispozici přímo v dané komunitě. Můžeme přímo být s těmito lidmi, dnes a denně, od rána do večera v běžných záležitostech, můžeme s nimi do určité míry žít, když to tak řeknu. Další věc je, že lidé z této cílové skupiny obvykle mají zájem tuto službu přijímat a to proto, že chtějí nějakou změnu. Není pravdou, že Romové (což je převážná část rodin v integračním programu v Písku) nemají zájem o to, aby žili lépe, aby se jim žilo lépe. Oni chtějí žít lépe a nějaká motivace v tomto do určité míry je. Možná někdy jsou i nuceni okolnostmi, tzn. že by ztratili bydlení což je krajní varianta, po které obvykle nikdo z nich netouží. Další pozitivní moment je přístup města Písek, které se snaží různými způsoby zabránit propadu těchto skupin obyvatel a dává k dispozici různé možnosti. Dalším pozitivem možnost uplatňovat tento integrační program, který má nějaké stupně s tím, že opět tito lidé mají možnost dostat se až do běžného nájemního bydlení a těchto případů už je pět za zhruba 7-8 let působení v Písku. Vidím to jako velice pozitivní moment, i když se ten počet zdá nízký, je to velice pozitivní a je to motivační moment pro ostatní rodiny, neboť se dostaly do běžných nájemních bytů.

Negativa jsou zase běžná, už jsme je tady slyšeli dnes několikrát. Romové běžně nezískají nájemní bydlení. Tady zaznělo ať si pronajmou běžný nájemní byt, nepronajmou. Já to vidím jako naprosto nereálné, když chodím s těmi lidmi, chodím i k soukromníkům, žádáme o byty nikdo je neubytuje. Je tam ten předsudek, veliký předsudek. Další věc je obrovská zadluženost. Romové, ať chceme nebo nechceme, jsou velmi zadlužení. V rámci terénního programu a poradenství, které poskytujeme, vidíme dnes a denně, jak moc je romská komunita zadlužená. Řádově se jedná o milióny a desítky miliónů korun. Pro představu, romská komunita v Písku čítá zhruba 400 lidí. Další věc je, že zadluženost vyúsťuje zase v kriminalitu nebo v konzumaci drog, gamblerství, únik od reality. Další věci je legální lichva. To jsou půjčky, obvykle tzv. rychlé půjčky, následné exekuce a ožebračování ze strany exekutorů, advokátů, kteří si berou enormní finanční částky za žaloby a dnes častá rozhodčí řízení, která jsou velice drahá atd.. Říkáme tomu legální lichva, protože vše je realizováno v mezích zákona, ale výsledkem je často i několikanásobné navýšení původní dlužné částky. Týká se to, jak různých bankovních, tak i nebankovních společností, mobilních operátorů, ale i pojišťoven a podomních obchodníků. Vysoká zadluženost se odráží zejména na snížení motivace. Ve chvíli, kdy je rodina velice zadlužená, motivace ke změně je prakticky nulová, protože vyhlídka na to, že někdy splatí dluhy, zde není. Dalším negativem, se kterým bojujeme, je předsudek ze strany majority, ať už to je v rámci soužití v běžných nájemních domech nebo v zaměstnání, lidé se vyhýbají vzájemně mezi sebou, kontakt je velice obtížný. A další věc, kterou já vidím jako velký problém, je komunikace s úřady, které často komunikují tím způsobem, že buďto striktně nevyhoví a nebo naopak vyhoví jenom proto, aby na ně někdo nekřičel za okýnkem, což podle mě také není řešení. Pozitivní komunikace ze strany úřadů, možná určitá jednoznačnost a využití komunikačních dovedností tak, aby tato cílová skupina rozuměla, by bylo daleko efektivnější. To je zhruba všechno z toho, co jsem vám chtěl povědět o písecké pobočce a poprosil bych kolegu Daniela Svobodu, jestli by nám pověděl něco o pobočce plzeňské.

■ **Ivana Nesětová, CENTROM o.s., Ostrava**
„Program propustného bydlení“

Dobrý den, mé jméno je Nesětová Ivana, jsem zástupce nestátní neziskové organizace CENTROM o.s. a na začátek bych chtěla jednak pozdravit všechny skalní v této pokročilé hodině a také vyřídit samozřejmě pozdrav i mým zaměstnancům, kteří jsou rádi že tady můžou být

prezentovány výsledky jejich práce. Něco málo o organizaci a potom hned k propustnému bydlení. Nestátní nezisková organizace CENTROM o.s. sídlí v Ostravě na ulici Antonína Gavlase, ale svou práci přímo vykonává v Ostravě Vítkovicích, potom ve Slezské Ostravě a Ostravě Radvanicích a Bartovicích. Co je našim hlavním posláním: Pomáháme jednotlivcům i rodinám s dětmi, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením a nebo již sociálně vyloučení jsou, to je vlastně diskutovaná cílová skupina celého tohoto semináře. Nabízíme odborné poradenství, ambulantní i terénní služby a provozujeme nízkoprahové zařízení. Veškeré služby samozřejmě poskytujeme bezplatně v souladu s právními předpisy a s profesionálním přístupem ke všem našim klientům. Cílovou skupinu jsem říkala. Sdružení působí na lokální úrovni města Ostravy a tam spolupracujeme samozřejmě s příslušnými odbory Magistrátu města Ostravy a to v rámci komunitního plánu, to tady již také zaznělo. Se samosprávami příslušných městských obvodů, kde působíme, dále se s dalšími neziskovými organizacemi, ale snažíme se samozřejmě zapojit i soukromý sektor. Zvláště vlastníky jak bytů, tak bytových domů a tam se právě řadí i RPG, které vlastně má největší a nejširší portfolium bytů na našem území. Výhledově potom předpokládáme rozšíření i do dalších měst naší republiky, se kterými jsme začali spolupracovat. Od roku 2007 má organizace dle právních platných předpisů zaregistrovány tyto služby: samozřejmě sociální poradenství, potom nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a dále jsou to sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Zde se trochu zastavím. Tady je schováno jednak tříступňové bydlení s doprovodným sociálním programem, o kterém budu podrobněji hovořit, terénní programy a já myslím že dále budu podrobnější. Schéma celé organizace, organizace má 25 zaměstnanců, takto se to snažíme udržet až do konce letošního roku. V příštím roce si myslíme, že to bude daleko větší počet zaměstnanců, s tím že máme 5 sekcí, 4 sekce jsou zaměřeny přímo na práci s klienty – s uživateli a 1 sekce tvoří ekonomicko-administrativní zázemí tak, aby bylo vše v organizaci v pořádku. Organizace byla založena v roce 1999 a cílová skupina je jasně vymezená. V roce 2003 dostala mezinárodní ocenění. Od roku 2005 se organizace intenzivně věnuje řešení problematiky bydlení sociálně vyloučených jednotlivců a rodin na lokální úrovni a to proto, že politika bydlení na lokální úrovni se zacílením na tuto cílovou skupinu, o které hovoříme, prakticky na lokální úrovni neexistuje. Připravujeme realizaci tříступňového systému bydlení a tento systém propustného bydlení se od r.2005 objevuje ve všech našich projektech. Co to vlastně ten tříступňový systém bydlení je. Jsou tři stupně, které jsou propustné směrem nahoru i dolů. Začnu tím třetím stupněm, který je kvalitativně nejhorší. Ulice, ubytovna, myslím tím především soukromé

ubytovny, které za nekřesťanské peníze ubytovávají naše klienty. Za těmito klienty – uživateli tečou dávky, ať to je na bydlení nebo doplatky samozřejmě a majitelé ubytoven si na základě těchto financí potom splácí své hypotéky a zúročují a nějakým způsobem zušlechťují svůj vlastní majetek. Toto je naprosto neprůhledná forma bydlení. Samozřejmě jsou to dále nevyhovující byty a nabourané byty apod. tzn. to je úplně to nejhorší, co může být na území města Ostravy. Druhý stupeň bydlení. Je to bydlení, kde vlastně byty, ať jsou už vlastníkem těchto bytů buď soukromé sektory a nebo samospráva, jsou v pronájmu naší organizace a my je dále podnájímáme tzn. že náš klient má podnájemní smlouvu. Součástí této podnájemní smlouvy je sepsání kontraktu a účast na doprovodném sociálním programu, který se sestavuje zcela individuálně. Toto bydlení může trvat až 2 roky. První stupeň bydlení, a to je meta našeho programu, je vlastně kvalitativně nejvyšší a je to bydlení s vlastní nájemní smlouvou, s tím, že i tyto byty jsou v majetku buď samosprávy a nebo soukromého sektoru. My je máme v pronájmu a podnájímáme je dál a nebo z těchto bytů, které jsou druhého stupně uděláme bydlení prvního stupně s vlastní nájemní smlouvou, protože jsme získali nějaký jiný byt. Bydlení s doprovodným sociálním programem (já se tedy záměrně vyhýbám sociální bydlení), probíhá 4 rokem. Na základě empirických poznatků jsme došli k tomu, že jestliže klient končí druhý stupeň bydlení a ztratí tu možnost být 100% účasten na doprovodných sociálních programech, že to není tak úplně správné a proto ještě prodlužujeme toto období až o půl roku, kde jsou pomalu utlumované doprovodné sociální programy tak, aby se klient připravil na zisk nájemní smlouvy a osamostatnil se. Jak už jsem řekla, byty jsou majetkem samosprávy nebo jsou majetkem soukromého sektoru s tím, že filozofie je taková, že i soukromý sektor i samospráva má byty, které nejsou na VIP adresách, ale tyto byty samozřejmě mohou být vhodné za určitých okolností pro vybudování podnájemních i nájemních bytů pro naše klienty. Jestliže jsem řekla, že CENTROM o.s. má smluvně byty pronajaté, potom vůči majiteli neseme plnou zodpovědnost za úhradu nájemného. Prostě dluhy jsou naše záležitostí a ochrana majetku před zdevastováním také. A to samozřejmě nejde bez toho, že bychom aktivizovali klienty. Na tom je to také postaveno.

Obecné přínosy projektu. Já si myslím, že se budu velmi opakovat, že to tu všechno zaznělo, jde o zabránění rozdělení rodin, zabránění odnímání dětí z rodin, prevence bezdomovectví, zlepšení stavu údržby bytového fondu, zlepšení celkových životních podmínek klienta, tady možná jenom poznámka. Nejenom klientů samotných, kteří jsou v programu, ale také všech lidí, žijících v blízkosti naší lokality, která je vlastně ghettem. Sirotčí ulice je ghetto v Ostravě, a jestliže se tamlepší

životní podmínky, tak se rozmělní hranice mezi samotným ghettem a blízkým okolím. V neposlední řadě je to změna postoje samospráv k realizaci našeho projektu. Tento projekt začal být realizován ve Vítkovicích, kdy pan starosta pojal osobní statečnost, účastnit se daného projektu a svěřil CENTROMU o.s. byty.

Teď v současné době realizujeme tento projekt již druhým rokem v Radvanicích a Bartovicích a v současné době se připojuje i Moravská Ostrava. Další dlouhodobý přínos zvrácení nepříznivých trendů v oblasti vývoje problematiky kolem etnicko-sociálních ghatt v chátrajících městských částech Ostravy je změna vztahu cílové skupiny k bytovému fondu, změna celkové míry sociopatogenních jevů v minoritě na lokální úrovni, to je jasné samozřejmě krádeže a podobné. Zlepšení životních podmínek všech obyvatel v oblasti současných etnicko-sociálních ghatt i obyvatel přilehlých oblastí a celková integrace cílové skupiny patrná zejména u nastupující generace. Jak už jsem řekla také změna k přístupu samosprávy. Jestliže hovořím o třístupňovém systému bydlení, tak jestliže vytáhneme klienty z třetího stupně, postupně nějakým způsobem projdou druhým a dosáhnou do toho prvního stupně a nebude kolem toho celý balík doprovodných sociálních programů a projektů, tak to samozřejmě nevydrží a ta udržitelnost nemá žádnou šanci. Proto jestli hovořím o třístupňovém systému bydlení, hovořím zároveň o bydlení s doprovodným sociálním programem a návazných projektech. Myslím si, že tu podstatu toho projektu bydlení s doprovodným sociálním programem jsme již zmínila. Tady vidíte ty fotky z toho bydlení druhého stupně. Jen bych chtěla říci, že na vybudování těchto bytů se samozřejmě naši budoucí uživatelé museli pod vedením odborníka tzn. zedník – mistra podílet. To nebylo jen tak, že jsme je vybrali, vytáhli a že se tam nastěhovali. Ale více k tématu u doprovodných programů. Tady možná trochu statistiky. Tak už jsme říkala, že máme byty ve Vítkovicích, Radvanicích, Bartovicích a Moravské Ostravě. Začali jsme ve Vítkovicích od samosprávy tam máme 16 bytů. Počet klientů celkem 72, z toho je 42 dětí do 15 let. Radvanice, Bartovice tam už dneska ten počet je jiný, není to aktuální číslo, je to staré 2 měsíce, dnes jsme na tom jinak, ale je to 5 bytů, 17 dospělých osob, 8 dětí. Moravská Ostrava a Přívoz zatím 2 byty, tady jsou byty od soukromého sektoru, z toho 7 dospělých a 4 děti. V jednání v současné době je 40 dalších bytů. Jestliže hovoříme o tom, že v jednání je 40 bytů, myslím to tak, že už tento projekt byl schválen radou příslušného městského obvodu.

Tak teď možná něco málo k těm doprovodným sociálním programům. Tak za prvé je to kurz údržbářských prací a zednických prací, tzn. že pod vedením profesionála, máme mistry, máme údržbáře, se klienti učí drobným opravám, musí se podílet na opravách svých

budoucích bytů, ale samozřejmě také bytů následných uživatelů, kteří vstupují do programů. Na fotkách vidíte, že se učili opravovat pračku, někdy je to docela komické. To co zvládne žena v běžné domácnosti ne vždy zvládne náš uživatel. Tady vidíte, že se tatínci starají o to, aby jejich děti měli pěkné židličky ve specializované mateřince. Potom je to kurz hospodárného vaření a zdravé výživy. Naše klientky maminky se učí vařit, jednak zdravé a také levně. A proč to vlastně vzniklo. My jsme měli takový poznatek přímo z terénu, že děti, které odejdou vlastně z naší specializované mateřinky, o které budu hovořit dále, dostávají se do první třídy, přestávají v té škole chodit na obědy a to z toho důvodu, že ta jídla neznají. A potom nedodrží samozřejmě takový ten správný životní rytmus, který každý má dodržovat. Takže maminky se učí vařit taková jídla, které potom ta děcka jí i v těch družinách. To je jedna věc a na kurz vaření chodí společně s maminkami děti, protože u nás v domě a v komunitě se kterou pracujeme neexistuje, aby maminka odložila dítě a šla si na nějaký kurz tzn. že děti od 1 do 6 let jsou speciálně vedené, jsou tam interaktivní hry nebo hlídání, když je to malé dítě. A děti od 6 let a výše využijí nízkoprahové zařízení. Dalším programem je terénní práce. Nevím jestli jste zaregistrovali, když jsem tam měla ten graf struktury naší organizace, ta červená jména označovala romské zaměstnance, samozřejmě se souhlasem jich samotných. Jenom bych chtěla říct, že základní filozofií našeho sdružení je vybrat ve spolupráci s Úřadem práce klienty přímo z té menšiny, kteří jsou neumístitelní, vyvzdělat je tak, aby se mohli stát pracovníky v sociálních službách a následně je zaměstnat. Posledním kurzem prošlo 12 účastníků z Úřadu práce, 1 nenastoupil, 1 nedokončil a z 10 je 8 zaměstnaných. To si myslím, že je ta správná filozofie jinak to nemá smysl. Myslím si, že svou práci dělají zodpovědně tak jako každý zaměstnanec. Avšak i oni se musí sem tam nějakým způsobem pohonit, je to stejné jako kdekoli jinde. Terénní práce je zaměřena na prevenci ztráty bydlení. Mám 22-ti letou praxi v rámci sociální práce na Magistrátu města Ostravy a vždycky říkám, že můžu být sociální pracovnice zkušená jak chci, ale ve chvílce kdy přijdu do romské komunity a budu tam chtít dělat šetření a nebo romskou práci naprosto neobstojím. Moji terénní pracovníci jsou mou prodlouženou rukou pro to, co my chceme dělat a realizovat v rámci jednotlivých projektů a programů. Terénní práce realizujeme jak ve Vítkovicích, kde přímo sídlíme a tam ta práce se vede úplně nejlépe, protože tam přímo fyzicky jsme, dále to jsou Radvanice a Kunčičky. Máme taky specialitku zdravotně-sociální pomocník, což je také pracovník v sociálních službách. Je to doprovodný sociální program, je to jeden sociální pracovník, který je zaměstnán přímo v nemocnici na dětském oddělení a cílem jeho práce je dodržování léčebného režimu u rodin,

zdravotní osvěta, klid a pořádek v čekárně dětského lékaře a proočkovanosť. Proočkovanosť v této lokalitě, kde zdravotně-sociální pomocník je, je 100%. Pan MUDr. Boženský, primář oddělení je spokojen, že tam našeho zdravotně-sociálního pomocníka má. Dále provozujeme specializovanou mateřinku. Specializovaná mateřinka je v rámci sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, je pro děti od 3 do 7 let s tím, že se jedná o program pro děti předškolního věku. Tady se trošku zastavím. Se specializovanou mateřinkou souvisí potom podprogram síťování základních škol, který tedy vznikl na základě toho, že základní školy braly naši mateřinku jako konkurenční zařízení, protože do nultých ročníků jim nenastupují děti, takže došlo k tomu, že jsme nějakým způsobem dělali 3 nebo 4 takové pracovní „kulaté stoly“. Dneska existuje individuální spolupráce se všemi učiteli v nultém ročníku, asistenty pedagoga, řediteli, pravidelná setkávání a myslím si, že ta lokalita je docela kvalitně zasíťovaná. A můžu říct, že děti, které odešly od nás z nultého ročníku neměly s absolvováním první třídy už druhý rok téměř žádný potíže. Do této práce jsou samozřejmě vtaženi rodiče, bez toho by to nešlo. Rodiče se učí s dětmi a učí se mít k nim tvořivý přístup. Nízkoprahové centrum je standardní záležitost od 6 do 26 let. Probíhá zde doučování taneční, stolní tenis, různé jiné kroužky ale samozřejmě je tam i prostor, aby tam děti mohli pobýt a nemuseli se zúčastňovat žádných aktivit. Realizujeme i jednorázové akce. Nedílnou součástí naší práce je specializované poradenství. Co nejčastěji řešíme je bydlení, dluhy, kriminalita, zaměstnání. Myslím si, že to jsou takové obecné věci, které řeší všechny poradny a sociální poradci v celé naší zemi. No a na konec novátorský projekt. Projekt Mediátor. Je to takový zvláštní název. Cílem je získat byty od soukromých vlastníků příslušných samospráv a hlavně od RPG, které má největší portfolium. Nástrojem dosažení toho cíle bylo vytvoření funkčního místa mediátora a obsazení tohoto místa takovým člověkem, který by byl partnerem pro starosty a samozřejmě pro soukromé vlastníky, protože když jim to přijde vysvětlovat dejme tomu žena, ono to nemá tu správnou váhu. Tak to prostě u nás v republice je. My jsme takový mužský stát, takže jsme získali pro tuto práci stavaře-statika a ve chvíli kdy tento stavař-statik přijde vyjednávat se starostou, tak to má zcela jinou váhu a myslím si, že se nakonec vždy dohodneme. Dneska jednáme už celý rok s panem ředitelem z RPG, který je zástupcem pro vnější vztahy a mám za to, že spolupráce příštím rokem bude nastartovaná. Závěrem bych jenom chtěla říct, že vybudovat nějaký prostupný systém bydlení nebo ubytování a nedat k tomu ten balík doprovodného sociálního programu, tak aby to bylo udržitelné, nemá žádný smysl. Naše projekty jsou propojené jak v obsahu, tak i v čase s tím, že já říkám, že je velmi důležité propojit činnost a spolupráci nestátního

sektoru a veřejného sektoru. Důležitý je i privátní sektor, ale samozřejmě nejdůležitější je zapojit cílovou skupinu, protože ona by měla vědět úplně nejlépe, co je pro ni dobré. Takže já děkuji za pozornost.

■ Zdeněk Mader, Čechy pod Kosířem, starosta

„Limity malých obcí při zajištění sociálního bydlení“

Úvodem bych chtěl upřímně poděkovat za pozvání na tuto konferenci veřejnému ochránci práv JUDr. Motejlovi a chtěl bych Vás ve svém vystoupení trošinku jinak, a z jiného úhlu pohledu informovat o mém prožitku.

Jsme poměrně malá Hanácká obec, která se musela a musí bez předchozího varování stále potýkat s problémy, které tady už vlastně 2 dny společně řešíme. Já jsem tu včera nemohl být, ale dnes od rána pozorně poslouchám a závidím těm, kteří vystupovali přede mnou jak problematiku sociálního bydlení dobře zvládají, nebo se snaží zvládat. Bohužel na malých obcích to tak ani zdaleka nejde. My jsme jedna z obcí, která byla „postižena“ prostě tím, že k nám byla přemístěna jedna velká početná Romská rodina ze Vsetína, rodina T.. Dnes už je to déle jak 2 roky a v podstatě musím říct, protože mám mluvit o limitech malých obcí při zajištění sociálního bydlení, že my jsme nebyli připraveni na takovéto stěhování a dovolím si tvrdit, že není na něj připravena ani jedna z malých obcí v této republice, které tvoří většinu. A ani nemůže být, protože ty malé obce žijí svým životem, mají úplně jinou strukturu bytového fondu, pokud vůbec nějaký bytový fond mají a prostě ten život probíhá na dědině úplně jinak.

Takže já bych chtěl některé postoje více objasnit, říci pár slov k prodávané problematice, aby jste určité věci lépe pochopili, a to na příkladě té rodiny T., která k nám přišla. Zejména bych chtěl varovat všechny vás a nás, abychom se napříště vyvarovali takového to řešení, aby jedna velká obec v daném případě Vsetín s mnoha romskými a sociálními poradci řešil svoje problémy na úkor malé obce, která prostě není vůbec připravena tyto problémy řešit. Na cestě při řešení životní situace T. se ještě navíc, shodou několika náhod vyskytla celá řada velice nepříjemných skutečností, které bohužel do dnešního dne nejsou vyřešeny. Je to otázka kvality domu, který byl vybrán ke koupi pro daný účel kam ta rodina byla přemístěna a také v neschopnosti rodiny se v novém prostředí a bez zajištění obživy o sebe postarat. V podstatě my nemáme žádné možnosti, jako mají větší obce a města, být kvalifikováni v oboru tak složitém, jako je tento typ sociální politiky. Prostě nikdy jsme neměli a ani nemáme romské poradce, nemáme

vůbec k tomu aparát, např. u nás na obci jsem já sám a matrikářka, hospodářka a to je všechno. Přitom možná někteří víte, že starosta takovéto malé obce musí zvládat, já říkám nejméně 20 řemesel, aby obstál, protože se na něho obrací s řadou problémů občané a musí vždycy najít prostor je vyslechnout a někam je nasměrovat a pomoci jim. Toto je tak specifická problematika tato romská komunita, že skutečně je to pro nás velice problematické.

Jak to bylo u nás.

Romové přijeli 26.října 2006 v noci, tuším, že to bylo v pátek, už si to nepamatuji ten den, ale já jsem je poprvé uviděl v pondělí ráno, kdy se nahrnuli do mé kanceláře a prostě něco mi chtěli sdělovat. Já jsem si původně myslel, že to jsou Romové, kteří chodí prodávat po dědině nějaké peřiny, hrnce, nebo nějaké takové ty kdo ví jaké „zlaté kroužky“. Takže jsme je začal vytlačovat s tím, že je u nás tento podomní prodej zakázán. Nakonec jsem se dozvěděl, že jsou to noví obyvatelé naší obce a řekli mi, že já určitě od pana Čunka všechno vím. Přitom já jsem vůbec nevěděl kdo je pan Čunek na kterého se odvolávají. A věřte tomu, že jsem v těch prvních okamžicích s nimi ani nechtěl komunikovat, protože jsem jejich povídání nevěřil. Měli jsme totiž neblahé zkušenosti s Romy nedávno před tím, kdy byly okradeny 2 rodiny podobným způsobem, tedy podomním prodejem, proto jsme museli vydat Nařízení obce o zákazu podomního prodeje, takže v té dědině dožívala taková atmosféra, nechci to dál rozvádět, víte o čem bych mluvil.

V podstatě je to tak, že přijeli, nikoho neznali, navíc do domu, když jsem se dozvěděl to číslo popisné tak jsem byl v šoku. To je dům, který dosloužil tak jako my všichni jednou dožijeme i ty nemovitosti mají svůj život. Věděl jsem, že ten dům absolutně prostě není vhodný pro okamžité bydlení a navíc tak početné rodiny s kupou malých dětí. Věděl jsem to proto, že ho obývali dva relativně mladí čtyřicátníci, kteří byli a jsou oba v invalidním důchodě s různým postižením a měl jsem od nich informaci, že ten dům opouští právě proto, že nejsou schopni ho opravit a že dům vlastně ani schopen opravy není.

Jelikož jsme se báli nejhoršího, a to že jim dům doslova spadne na hlavu Stavební úřad v Kostelci na Hané, kam my místně patříme, udělal na náš požadavek zákonnou prohlídku statiky a zjistil, že dům je neobyvatelný, je v podstatě určen k demolici, je neopravitelný, nebo-li ty náklady za jeho opravdu převyšují částku, která by byla potřeba na výstavbu nového domu. Takže, do takovéto situace jsme se v naší obci dostali nemaje náhradní ubytování a teď prostě T. neměli nikoho a do dnešního dne nadále nemají mnoho lidí ochotných k řešení svých problémů, jenom mě starostu obce.

Já bych chtěl z tohoto místa velice poděkovat zde přítomné paní PhDr. Renátě Köttnerové – romské poradkyni Olomouckého kraje, na

kteřou jsem se obrátil ani jsem nevěděl, že taková funkce existuje, ale někde jsem se to dozvěděl, která mi od prvopočátku obrovsky pomohla. Díky ní jsem se dostal i sem do Kanceláře veřejného ochránce práv, protože jsme se postupně dostávali do takových situací, které jsme nedokázali ani společně s Olomouckým krajem řešit.

Bohužel i dnes musím říct, že řada věcí není vyřešena, jsou nevyřešeny velice závažné majetkoprávní věci, ten dům byl koupen prostřednictvím prostředníka, který byl až do letošního února přes rok a půl majitelem. Ten majitel nechal bez varování odpojit elektrický proud z toho domu, a to i přesto, že jsem mu jejich peníze, které si u mě v trezoru šetřili za spotřebovanou elektriku včas poslal.

Tam byla situace taková, že nejstarší syn z rodiny T. Roman měl ještě jako nezletilý s rovněž nezletilou ženou, která se jmenuje Agáta Pokutová dítě. Ta porodila to dítě ještě na Vsetíně zhruba mezi 16 až 17 rokem, u nás se narodilo „tomuto dítěti“ další dítě a byli bez elektrického proudu. Jak jsem již řekl přišli k nám na konci října kdy už se brzy začíná stmívat, byla tma a oni byli bez elektrického proudu. Ta žena nemohla kojit, situace byla kritická, děti kterým jsem zařídil školní docházku v 12 km vzdáleném Prostějově po tmě nemohli psát úkoly, atd, adt. Já jsem za této situace o své újmě nechal tento dům připojit na sousední opuštěnou budovu kina, jenom takovou šňůrkou prodlužovačkou, aby si mohli ohřít pro narozené děťátko a další malé děti jídlo. Ten dům byl plný malých dětí a v podstatě jsem neměl jinou volbu.

Někteří občané to brali jako normálně, protože mě léta znají, ale postupem času na mě někteří začali pokřikovat, „taky nás připoj starost, jsme taky občané obce, když jedni tak proč ne my“. Z počátku rodina T. měla pomoc od několika sousedů a dalších, několik lidí jim poskytlo různou pomoc, protože věděli v jaké jsou situaci, bylo to hodně medializováno. Šlo o darování oblečení dětem, hračky, aby se prostě u nás chytli a aby mohli žít. Později díky častým početným návštěvám rodiny s nočním „žitím“ začala taková jakási nevraživost a odstup některých lidí od nich.

Přišli do naší obce absolutně bez peněz, před začátkem zimy do domu, kde nebylo ani polínko dřeva. Aby vůbec přežili, tak jsem je poslal do obecního lesa, aby si tam nadělali nějaké polomové dřevo, aby vůbec tu první zimu přežili. Přestože ten dům má plynové topení (tzv. wafky), tak jsem jim plyn nedovolil používat, protože jsem věděl, že by jeho spotřebu nebyli schopni zaplatit.

Já teď přeskočím několik etap, protože čas pokročil. Stav je dneska takový, že došlo po dvou letech právě na základě zásahu ombudsmana pana JUDr. Otakara Motejla k tomu, že se začal dům opravovat, je to asi tak 10 dní co se začalo. Momentálně jsou T. ve Vsetíně někde na přechodném ubytování a určitě se do naší obce vrátí. Ta oprava

nespočívá v nějaké generální opravě toho domu, tam se provádí tzv. záchovná údržba, která má zabezpečit statiku toho domu, aby prostě nespádl. Dnes je dům podepřen ve všech místnostech trámy, jinak by spadl, protože je to dům bez základů, zdivo je hlína, jak to bylo za starých časů. Dnes je stav takový, že jsou již shozené stropy. Než jsem sem do Brna jel, tak jsem se dozvěděl, že spadla jedna středová zeď, s čímž se nepočítalo. Ale doufám, že se to spraví. Vymění se tam snad i elektrika, protože asi po měsíci jejich pobytu v naší obci mě nad ránem, bylo to v neděli vzbudili, ať tam jdu, že jim tam hoří elektrika. Bylo to pravděpodobně proto, že prostě zapojili víc spotřebičů než ty staré dráty unesli. I toto se má spravit. Je třeba také opravit střechu, která je tam špatná, v domě chybí sociální zařízení, čili ta hygiena je tam taková, že se koupou ve staré použité plechové vaně. Teď jim tam někdo daroval starší smaltovanou vanu, záchod je sice porcelánovýma dvoře, ale splachuje se použitou vodou z koupání. Voda se ohřívá na kotli na dvoře a tak tam letos žilo tak 25 až 30 lidí. Je to dům, který má 1 a půl pokoje a malou kuchyňku. Ten základ rodiny Tuleňových, která přišla ze Vsetína je 13 lidí, ale protože oni se velice rádi schází a druží, tak jich tam prostě žije tolik.

Já se hrozím toho a tím skončím, že až se vrátí rodina nazpět ze Vsetína, kolik lidí z této početné rodiny budu muset u nás přihlásit k trvalému pobytu, protože je to dojednáno tak, že oni podepsali smlouvu o budoucí kupní smlouvě, jakmile se dům opraví a stavební úřad uzná, že je schopen obývání, tak nastane podpis řádné kupní smlouvy a následně, zapsání toho domu do majetku T. na katastru nemovitostí v Prostějově a přijdou za mnou, abych je přihlásil trvalému pobytu v Čechách pod Kosířem.

Já jsem rozhodnut, že přihlásím jenom ta jména, která přišla do Čech pod Kosířem před 2 lety a nepřihlásím k trvalému pobytu další, kteří celoročně domem prochází jako údajní blízcí příbuzní či další rodinní příslušníci. Protože bude určitě tlak, abychom další přihlásili k trvalému pobytu.

Pozorně jsem tady vyslechl zástupce Středočeského kraje – krajské hygieny. Do r.1991 platil zákon o 8 m2 na osobu, dnes nic takového neplatí a vím, že o pár obcí dál ve Vrbátkách je přihlášených na jednom čísle popisném údajně 65 Romů. To já nikdy nepřipustím, raději odejdu z úřadu starosty, protože mám velice těžkou pozici dělat jim neustále „advokáta“ Oni skutečně nejsou samostatně bez cizí pomoci schopni se o sebe postarat, nejsou schopni si vyplnit jakýkoliv formulář, zařadit a pochopit i jednoduchou úřední korespondenci a se vším chodí za mnou. Tak se také pravděpodobně stalo, že podepsali prostě smlouvu o budoucí kupní smlouvě, tenkrát údajně na kapotě auta ve Vsetíně a podle nich vůbec nevěděli co podepisují, kam jedou, jaký bude jejich další osud atd.

Tak že já se úplně na závěr omlouvám za vyprávění tohoto mého životního poznání a zkušenosti, ale je potřeba, abyste to věděli.

Je třeba napříště se vši rozhodností zabránit postupu zvolenému ve Vsetíně, kdy se přenese zodpovědnost z jednoho města do jiné třeba malé obce, jak se to stalo v případě Čech pod Kosířem.

Poznámka editora:

Před finalizací sborníku starosta Mader doplnil účastníkům pracovní konference aktuální informace:

Početná rodina T. se zhruba před měsícem vrátila z přechodného pobytu ve Vsetíně zpět do Čech pod Kosířem.

Dům č.p. 138 v naší obci byl řádně opraven a Stavební úřad v Kostelci na Hané jej zkolaudoval a schválil k bydlení.

Byla opravena především statika domu, kde byly kompletně vyměněny původní zteřelé dřevěné stropy za betonové s ocelovou výztuží, včetně jejich statického zapravení do obvodového pláště domu. Byla zhotovena nová elektroinstalace, opraven krov střechy, položena nová střešní krytina, včetně oplechování komína a štítových říms, byly provedeny stolařské práce spočívající v instalaci nových dvou schodišť a byla také položena nová podlahová krytina a provedena celková vnitřní výmalba.

Na tomto místě se sluší poděkovat za provedenou opravu domu, zejména pak Městskému úřadu ve Vsetíně v čele s paní starostkou Květoslavě Othovou, která spolu se svými spolupracovnicemi zajistila řádné provedení záchranných stavebních prací.

Rodina T. je od 9.3.2009 přihlášená k pobytu v naší obci. Dům se stal jejich vlastnictvím, ovšem za podmínky řádného měsíčního splácení bezúročných půjček kterou na koupi domu získali od města Vsetín.

Nyní si již všichni jen přejeme, aby se co nejdříve všichni dospělí zaměstnali, děti chodili do školy a celá rodina bezkonfliktně zapadla mezi naše starousedlíky.

■ **Mgr. Zuzana Gáborová, Kancelář veřejného ochránce práv**

„Zajištění bydlení nebo ubytování prostřednictvím obecního bytového fondu, zohlednění sociální situace žadatele a jeho rodiny – příklady různého pojetí v pravidlech pro pronájem obecních bytů přijímaných obcemi“

Cílem mého příspěvku je ve stručnosti zhodnotit přístup obcí při stanovení pravidel, směrnic a metod při zajištění bydlení prostřednictvím pronájmu obecního bytového fondu z ohledem na sociální situaci

žadatele a jeho rodiny tak, jak se s touto problematikou setkal veřejný ochránce práv v rámci své činnosti. Nejdříve se zaměřím na příklady pozitivní praxe obcí, které ve svých pravidlech o pronájmech obecních bytů zohledňují situaci nebo sociální situaci žadatele.

Jako pozitivní příklad bych nejprve uvedla Zásady a podmínky pro pronájem a výměnu bytů ve vlastnictví Statutárního města Ostravy svěřených městskému obvodu Ostrava-jih, ve kterých je podrobně stratifikován bytový fond. Počítáno je s byty, které se pronajímají na základě seznamu uchazečů o pronájem bytu i s byty, které slouží pro bydlení v mimořádných případech. Pravidla dále obsahují ustanovení týkající se bytů pro potřeby sociálního bydlení a bytů v domech s pečovatelskou službou, která dokládají úzkou spolupráci s odborem sociálních věcí a odborem sociálně právní ochrany dětí.

Dále bych uvedla Pravidla pro poskytování bydlení v nájemních bytech v majetku Statutárního města Olomouce, ve kterých je rozumným způsobem zohledněno příjmové zázemí žadatele o pronájem bytu bez toho, že by docházelo k neodůvodněnému a nerovnému zacházení z žadatelem závislými na některém z typů dávek. Pronájem obecních bytů pak ve městě Olomouc vhodně doplňuje možnost ubytování v hotelovém domě.

Dalším příkladem dobré praxe jsou Zásady pro hospodaření s bytovým fondem města Orlová, ve kterých bych vyzdvihla ustanovení týkající se bytových náhrad. Tyto jsou mimo jiné odrazem působení obce jako veřejnoprávní korporace a výchozí podmínkou pro reálné plnění úkolů obce např. při nařízení vyklizení stavby z důvodu ohrožení života a zdraví obyvatel a součinnost při zajištění bytové náhrady podle stavebního zákona a zajištění bytové náhrady na základě zákona č.102/1992. Rozumné je kromě nastavení obecných podmínek k přístupu k obecnímu bytovému fondu rovněž zohlednění individuální situace žadatele, tzn. sestavení pořadí žadatelů, které je prováděno s přihlédnutím k individuální situaci. To je také případem promítnutí sociálního působení obce.

Konečně Směrnice o hospodaření z byty v majetku města Blansko má speciální režim pro služební byty, byty v domech zvláštního určení, sociální bydlení pro osamělé rodiče s nezaopatřenými dětmi a bytové náhrady. Bodové ohodnocení ve směrnici se jeví jako vhodně odstupňované a jako chvályhodné z hlediska otevřenosti a transparentnosti se jeví zveřejnění aktuálního pořadí žadatelů o pronájem bytu na webových stránkách města Blansko.

Nyní se svým příspěvkem zaměřím na příklady, které nezohledňují dostatečně různé pozice obce, které v rámci právního řádu České republiky a zejména života občanů obce zastávají.

Jako velmi problematická podmínka obsažená v mnoha pravidlech o pronájmech obecních bytů se jeví podmínka bezúhonnosti žadatele o pronájem bytu i členů rodiny zájemce, kteří s ním vedou společnou domácnost. Kritérium doložení bezúhonnosti žadatele a členů jeho rodiny žijící s ním ve společné domácnosti nasvědčuje nerovnému zacházení. Uvedená podmínka prakticky znamená, že člen rodiny mající v rejstříku trestu záznam i za nedbalostní čin způsobený např. provozem dopravního prostředku, v konkrétním případě způsobí nemožnost získat přístup k obecnímu bytu. Veřejný ochránce práv v konkrétním případě docílil zrušení podmínky bezúhonnosti prostřednictvím vykonaného dozoru Ministerstva vnitra nad samostatnou působností obce, kdy obec po poskytnutí metodického návodu sama od takto nastavené praxe ustoupila.

Další podmínkou, která se objevuje velmi často, je trvalý pobyt žadatele v obci, v níž žádá o pronájem obecního bytu, avšak dle kterým nesmí mít současně formální charakter. Musím zdůraznit, že trvalý pobyt má evidenční charakter, nezakládá povinnost se v místě trvalého pobytu zdržovat. Zákon o evidenci obyvatel institut fiktivního či formálního bydliště nezná. Podstatné je, že v důsledku této praxe dochází k situaci, kdy žadatel o pronájem obecního bytu v obci X není zařazen do pořadí žadatelů o pronájem obecního bytu, protože se fakticky zdržuje v obci Y. Tam si však žádost o pronájem obecního bytu podat nemůže, protože zde není přihlášen k trvalému pobytu.

Za nevhodnou praxi ochránce považuje také stav, kdy v rámci kritérií výběru žadatelů o byt obce stanoví rozdílné bodové ohodnocení jednotlivých žadatelů, mimo jiné též z hlediska zdroje jejich příjmů, kdy nejlépe bonifikují zájemce, kteří mají příjmy ze zaměstnaneckého pracovního poměru, z podnikání či důchodu. A naopak nejméně hodnotí zájemce, jejichž zdrojem příjmu jsou dávky státní sociální podpory, sociální péče, případně nemají příjem. Takové nastavení může vést až k absurdním výsledkům, které nesledovala při nastavení podmínek ani obec sama. Jestliže je úmyslem obce zajistit u budoucího nájemce bezproblémové hrazení nájemného, stává se že zvolí výrazně nižší bodové ohodnocení u příjemců rodičovského příspěvku oproti těm, kteří mají příjem ze zaměstnání. Důsledkem může být postižení především žen samoživitelek, které většinou rodičovský příspěvek pobírají. Ještě výraznější je dopad na ženy, jestliže pobírají peněžitou pomoc v mateřství.

Dále bych zmínila obec, která sice velmi vhodně zařadila do svých pravidel ustanovení týkající se domů s byty vyčleněnými pro potřeby sociálního bydlení pro osamělé rodiče s dětmi, počet dětí však omezila maximálně na tři. Výsledkem ale však je nemožnost přístupu k obecnímu bytovému fondu u rodin určitého náboženského vyznání nebo národnosti.

Podobně problematické je bodové hodnocení kritérium věku, kdy vyšší věk žadatele o pronájem bytu znamená přidělení menšího počtu bodů. Jako vhodnější způsob se ochránci jeví, jestliže je snahou obce usilovat o podporu zvýšení počtu obyvatel nebo usnadnit začátek rodinám s dětmi, rozlišit možnosti zajištění bydlení zmíněným odlišným cílovým skupinám, popřípadě v části bytového fondu bodově zvýhodnit rodiny s dětmi. Proto je vhodné využívat méně problematická pravidla k zajištění dobré platební morálky budoucího nájemce.

Jako nevhodné se také jeví obecné nastavení podmínky nemožnosti ucházet se o pronájem obecního bytu tehdy, sdílela -li taková osoba v minulosti společnou domácnost s neplátcí nájemného a dlužníky vůči městu, a to i v případě jednalo by-li se v době vzniku nebo v době jeho trvání o nezletilé. Za určitých okolností ke stejné absurdnímu vede, pokud obec vyloučí z možnosti ucházet se o pronájem obecního bytu osobě, která sdílela domácnost s nájemcem, který byl exekučně vystěhován. Například zajištění bydlení ženě s dítětem, která byla obětí domácího násilí, včetně ekonomického násilí, a neměla tak možnost nakládat s finančními prostředky v situaci, kdy soud přivolił k výpovědi z nájmu bytu, a rodina byla exekučně vystěhována pro neplacení nájemného, je touto nevhodnou podmínkou nerealizovatelné.

Poslední zmínkou negativní praxe je to, že řada obcí ve svých pravidlech stanoví taková kritéria, jejichž uplatnění znamená nakládání s mnoha nashromážděnými osobními údaji. Například jde o roční příjem brutto, v případě manželů obou, totéž u druha a družky, nebo prokázání, že vůči obci nemá budoucí nájemce či člen jeho rodiny žijící s ním v minulosti ve společné domácnosti splatné závazky, doložení zdravotního stavu, doložení výpisu z rejstříku trestů. Obec proto musí pamatovat na to, že pro ni platí pravidla pro sběr a nakládání s takovými údaji, kdy zákonnost postupu posuzuje Úřad pro ochranu osobních údajů.